

BATI TRAKYA TÜRKLERİ DAYANIŞMA DERNEKLERİ YAYIN ORGANI

BATI TRAKYA'NNIN SESi

MAYIS-EKİM 1989, YIL 2, SAYI: 10-12, FİYATI 5000 TL.

Π Π Φ Σ
τόν κα. Ιωάννη Ρώσην
Επιτύχη

'Από τον πρώτο προστάτη, Επετος πάντα Μεγάλη πολιτείας αυτή, να διατελεῖσθαι σύμβολο της επικοινωνίας πολιτών της Μακεδονίας με την Ελλάδα.

'Οποιος λαϊκό γένος και καλλές πορφύρα δάκρυα στην πούλη του πατέρος έπειτα από την οικονομική της καταστροφή μας & πολιτική εξόπλιση για την ανάπτυξη πλούτος ασθέτη της Διακοροπικής Επικρατείας Μακεδονίας με την Ελλάδα 1945/1980, Αντετούς & αποίκων δέν θυμάται.

'Επειδή όμη ήτην Ελλήνας μετάνιος που προτίθεται να παραδώσει την ηγεμονία της πολιτείας μας στην Ελλάδα και να καθηύτεται όπως οι πάλι οι πολιτικοί πορθμαίς της παραστήσεις μας.'

Ἐπιτύχη την Κυριακή 10 Ιουλίου 1989

Διεργατιστής Βεττρού
Πολιούχων Ναυπλίου Ελλάδος

Ημαρή Λέων Γιαννάδη
Δημήτρης Μαζίζης Αγράτη
Κωνσταντίνος Λύκαρης

HAFIZ YAŞAR İSTİFA ETTİ

5 KASIMDA SEÇİM
BAĞIMSIZ LİSTELER
GÜÇLENİYOR

Rodop Valiliğine
Şehir

Uzun yıllardan beri, Gümülcine İslâm Cemaati Vakıflarını, vicdanımızın sevkiyle idare etmeye çalışıyoruz.

Yine senelerce ve defaattle, azınlığımızın geçmişteki ve hal-i hazırladı temsilcilerince Gümülcine Müslüman Cemaat Vakıfları İdare Heyeti Faziletli Üyelerinin 2345/1920 sayılı kanuna göre seçimle işbaşına getirilmesi istediği halde maalesef yönetim hiçbirşey yapmadı.

Üye sayısının eksikliği ve özellikle hukuki engeller sebebiyle vazifelerimizi ifâda zaafa uğradığımızdan istifamızı sunuyoruz. Gümülcine 8.8.1989

Gümülcine Müslüman Emlâkini
İdare Heyeti

Mehmet Oğlu Yaşar
Sabri Molla Ahmet
Ömer Oğlu Mustafa

Hafız Yaşar Mehmetoğlu başkanlığındaki Gümülcine Türk Cemaat heyetinin Gümülcine Valiliğine sunduğu ön kapakta orjinali görülen istifa mektubunun Türkçesi.

BATI TRAKYA'NIN S E S İ

Adres: Beşiraga Tekkesi Sok. No: 7 Cağaloğlu-İstanbul Tel: 527 68 57

(İKİ AYDA BİR YAYINLANIR)

**MAYIS-EKİM 1989
10-12**

Sahibi

Bati Trakya Türkleri Dayanışma Derneği Genel Merkezi Adına
Tahsin Salihoglu

*Yazı İşleri Müdürü
Akademik Kurul*

Halit Eren
Prof.Dr. Kemal Karpat
Prof.Dr. Oktay Aslanapa
Prof.Dr. Ali Alpaslan
Prof.Dr. Abdülhaluk Çay
Prof.Dr. Mustafa Erkal
Prof. Dr. Yusuf Halaçoğlu
Prof. Dr. Cevdet Küçük
Doç. Dr. Ümit Merig
Doç. Dr. Özcan Mert
Doç. Dr. Cihat Özender
Y. Doç. Dr. İlhan Şahin
Y. Doç. Dr. Feridun Emecen
Y. Doç. Dr. Nejat Sefercioğlu
Y. Doç. Dr. M. Süreyya Şahin
Dr. Aydm Yüksel
Dr. Mustafa Rumelili

Temsilciklerimiz

Adapazarı

Atatürk Bulvarı Bulvar İshani Kat: 4 No: 52

Ankara

Akay Cad. 204/4 Bakanlıklar Tel: 125 77 87

Bursa

Atatürk Cad. Vakıflar İshani Kat: 4 No: 409 Tel: 22 40 49

İzmir

1362 Sok. No: 26 Blok/B Kat: 4 No: 405 Kerimhan Tel: 25 28 06 Basmahane

İzmit

Fethiye Cad. Gökşeller Pasajı Üst Kat Tel: 11 08 77

Bakırköy

İskiciler Cad. Rüya Sok. No: 3/1 Tel: 524 14 02

Zeytinburnu

Telsiz Mah. Baikli yolu üzeri Bati Trakya Camii Pasajı Tel: 558 33 80

K.K. Türk Cumhuriyeti

Sabahattin Egeili P.K. 175 Girne

B. Almanya

Schwanthafer St. 155 8000 München 2 Tel: (89) 502 42 33

Reklam Fiyatı

Arka kapak: 600.000 TL., İç Kapaklar: 500.000 TL.,

Fiyatı

İç Sayfeler: 300.000 TL., (Tam Sayfeye)

Abone Ücreti

5.000 TL.

Abone Hesap No

Yıllık (6 sayı) 30.000 TL.

Türkiye İş Bankası Türbe Şubesi 1056 30440 0026237

Nolu Hesap Cağaloğlu-İstanbul

Yazılardaki fikirler yazarlarına ait olup, dergiyle bağlamaz ve derginin aynı fikri taşıdığı anlamına gelmez. BATI TRAKYA'NIN SESİ zikredilerek iktibas edilebilir.

Yazılı İşleri gönderilen yazıların değerlendirilmesinde bazı düzeltmeler ve kesintimeler yapabilir.

Bu sayı Yıldızlar Ofset (İstanbul) tesislerinde 2000 adet olarak basılmıştır.

BATI TRAKYA'NIN SESİ dergisinin kapak ve iç grafik dizeni, film ve grafik uygulama çalışmaları

MARMARA REKLAM tarafından yapılmaktadır. Tel: 520 86 88

Dizgi: NÜANS 511 03 57

İÇİNDEKİLER

3	
Editör'den	
4	
Hafız Yaşar İstifa Etti	
7	
5 Kasım'da Seçim	
8	
Fanar Oyunu: Türk-Fanar İmzalarının Üzeriçinde	
Doç. Dr. M. Cihat Özonder	13
Haberler	
20	
Gümülcineli Ahmed oğlu Muhammed Efendi	
<i>Cevat İzgi</i>	
22	
Batı Trakya Türk Kültürü ve Nasreddin Hoca	
<i>Feyyaz Sağlam</i>	
26	
Yunanistan'da Türk Eserleri ve Türklerin Durum	
Prof. Dr. Oktay Aslanapa	
29	
Gümülcine'nin Tarihi	
<i>M. Türkoğlu</i>	
54	
Bulgaristan Türklerinin Dramı	
56	
18 Haziran 1989 Seçim Sonuçları (Gümülcine ve İst)	
71	
Sınırlı ve Özgürlük (Şiir)	
<i>Ümit Kurtuluş</i>	
72	
Nazlı (Şiir)	
<i>Ümit Kurtuluş</i>	

EDİTÖRDEN

Değerli Okuyucularımız,
Uzun bir yaz döneminden sonra tekrar sizlerle beraber olmanın sevinci ve beycanı içindeyiz.
Mayıs 1989'dan bu yana Batı Trakya Türkü'nü yakından ilgilendiren hayli önemli olaylar, gelişmeler meydana geldi.

18 Haziran seçimlerinde "Bağımsız Listeler"in zaferi ve Dr. Sadık Ahmet'in Batı Trakya Türkü'nü temsil etmesi, günün milletvekili olarak Yunan parlamentosuna giriş, 8 Ağustos 1989'da Hafız Yaşar'ın istifası gibi...

Bilindiği üzere Batı Trakya'daki Türk vakıfları, 1967'deki ihtilalden sonra tayinle iş başına gelen heyetlerce idare ediliyordu. İşkeçe ve Dedeağaoğlu vakıfları, kötü idareler sonucunda yok olma noktasına gelmişlerdir. Gümülcine vakıfları ise o gün için cemaat meclisinde bulunan Hafız Yaşar Mehmetoğlu başkanlığında, yine tayinle başa geçen bir heyet tarafından yönetiliyordu. Hafız Yaşar'ın dirayeti yönetiminde vakıfların mal varlığı artmış, gelir kaynakları da çoğalmıştır. 2345/20 sayılı kanuna göre idarecilerin seçimle işbaşını gerekirken daha sonra hiç bir zaman kabul edilemeyecek 1091/80 sayılı kanunun çıkarılması, Türklerin karşı koymaları sonucu uygulama sahafasına konulmuştur. Bu defa mevcut vakıf yönetimi 1091/80 sayılı kanuna göre hukuki geçerliliklerinin olmadığını ileri süren Yunan mahkemeleri, Hafız Yaşar başkanlığında heyetin temsil yetiğini kabul etmediğlerinden, vakıflar kiralarını toplayamaz hale geldiler. Bunun üzerine Hafız Yaşar, Mart ayında durum devam ettiği takdirde istifa edeceğini bir yazıyla Yunan makamlarına bildirdi. Durum yine düzelmeyince, 18 Haziran seçimlerinde...

ne iş konuyuştan Hafız Yaşar istifa etti. Hafız Yaşar, resmen istifa etmeden önce, Azınlık Yüksek Kurulu'nda görüşülmesini istemiş ve kurulun alacağı karara göre hareket etti. Bu tutumu azınlık toplumunda takdirle karşılandı. Daha sonra Hafız Yaşar resmen Yunan makamlarına ilettili.

zen olaylardan biri de Bulgaristan'da yaşayan Türklerin sınır dışı edilmeleriydi, istan'da yine seçim yapılacak. Batı Trakya Türkü bu seçime de "Bağımsız Listeler"le katıldı. Zaferle çıkışacağına inanıyoruz.

ahsedilen temel konular yanında çeşitli haberler, yorumları ve Prof. Dr. Oktay Aslananın "Eserleri ve Türklerin Durumu", Feyyaz Sağlam'ın "Batı Trakya Türk Kültürü ve Nasreti", "Gümülcine'nin Tarihi"... gibi incelemeleri mevcut. Beğenerek okuyacağınızı umuyoruz.

Ele ulaşmak dileği ile...

07/08/1989 günü durumunu edeceğimi bildirmiştir. O'nu 08/08/1989'da istifasını resmi

Batı Trakya Türkü'ni resmi

5 Kasım 1989'da Yunanistan'a resmi

tilacak. Biz, bu seçimlerde...

Bu sayımızda yukarıda bahsedilen "Yunanistan'da Türklerin Hoca", M. Türkoğlu'nun yazısı var.

Daha iyiye ve daha güzelleşmeye...

Hafız Yaşar istifa etti

Ceyrek asra yaklaşan tayinli bir cemaat idaresi, 8 Ağustos Salı 1989 günü istifa etti. Cemaat binası polis kontrolü altına alındı.

Bilindiği gibi, 1967 yılında yapılan askeri darbeden sonra Yunanistan'da yedi yıllık bir diktörlük devri yaşandı.

1974 yılında, askeri idarenin düşmesiyle Yunanistan demokratik Cumhuriyet idaresiyle yönetilmeye başlandı. Mahalle muhtarlarından, Cumhurbaşkanına kadar bütün yetkili kişiler seçimle görevde getirildiği halde, Batı Trakya'daki Cemaatlar arasında seçim yapılmadı ve 22 senedir cemaatlerimiz, Cunta'nın tayin ettiği heyetler tarafından idare edildi. İstifa eden veya ölen tayinli Cemaat Üyelerinin yerine, tayin edilecek insan bulunabildiyse yenileri tayin edildi, bulunamadıysa yerleri boş kaldi.

Şehrimizde, Hafız Yaşar'ın başkanlığındaki Cemaat heyeti üç kişiye düşmüştü. Bunlardan birinin uzun bir süredir ağır hasta olması nedeniyle Cemaatimiz iki kişi ile idare edilmektedir.

Hafız Yaşar, milletvekili seçimlerinden sonra kesin olarak istifa edeceğini Milletvekilimiz Dr. Sadık Ahmet'e bildirdikten sonraki durum acil çalışmayı gerektirdi. Milletvekili Dr. Sadık Ahmet, Gümülcine Belediye Meclisine seçilmiş asıl üyeleri ve yedek üyeleri görüşerek, istifadan sonra, Cemaatimizde doğacak olan boşluğu geçici olarak doldurmalarını istemiştir. Temsilci sıfatı olan bu soydaşlarımızın geçici olarak Cemaatimizi idare etmek görevini üstlendemeleri en uygun yaklaşımı. Adı geçen üyeler, toplumun desteği olduğu takdirde, bu görevi üstlenebileceklerini söylemişlerdir. Toplumun elbette desteği olacaktır. Hafız Yaşar da, böyle bir hedefe gö-

revi teslim etmeye hazır olduğunu söylemiştir. 2345 sayılı ve 1920 tarihli kanunun 12. maddesine göre seçim yapılıncaya kadar geçici olarak Cemaatimizi idare etmeyi kabul eden Belediye Meclis üyeleri ve yedek üyeleri, milletvekiliyle beraber, 7 Ağustos sabahı Cemaata gittiler ve bu görev kendilerine verildiği takdirde seve seve kabul edeceklerini açıkça ifade ettiler. Aynı günün akşamı Yüksek Kurul'un toplanmasına

rinde içeriye girmelerine müsade edilmeli. Milletvekili ile Emniyet yetkilileri arasında sert bir söz tartışması oldu. İki gazetecimiz fotoğraf çekmiş, Emniyet Yetkilileri filmleri istediler, onlar filmleri vermedi.

Hafız Yaşar istifa dileğesini Vilayete götürdükten sonra Cemaata geldi. Yüksek Kurul'un bir gün önce aldığı kararlar bildiri halinde çıkarıldı, camilere asıldı ve köylere gönderildi. Bir durum değerlendirilmesi yapıldıktan sonra Yüksek Kurul'un kararına uygun olarak, Milletvekili Dr. Sadık Ahmet'in imzasıyla bir dilekçe hazırlandı ve şehir Belediye Meclisinde görev yapan 7 Meclis üyesiyle bir muhtar ve beş yedek üyenin oluşan 12 kişinin, "6 ay için" kaydıyla, geçici Cemaat beyeti olarak tasdik edilmesi istendi. Dr. SADIK AHMET ve AHMET HACI-OSMAN saat 2'de dilekçeyi vilayete sundular.

Yüksek Kurul Acilen Toplandı

7 Ağustos Pazartesi akşamı saat 19'da İşkeçe Müftülüğü'nde Azınlık Yüksek Kurulu toplandı.

Hafız Yaşar bir mazeret sebebiyle toplantıya geleneyeceğini, Milletvekili Dr. Sadık Ahmet aracılığıyla bildirdi. Hafız Yaşar'ın katılması üzerine bazıları toplantının erkenleşmesini istediler. Toplantı ertelememi. Çünkü, Hafız Yaşar ve diğer iki üyenin imzaladıkları istifa dileğesi, Milletvekilinin elindediydi ve toplantının başında okundu.

İşkeçe Müftülüğü Başkatibi Mehmet Emin Aga'nın başkanlığı-

Hafız Yaşar Mehmedoglu

karar verildi.

8 Ağustos Salı Sabahı mesai saatinden önce Cemaat binası polis kontrolü altına alındı. Cemaatta görevli memurlar geldiği zaman Emniyet mensupları ile beraber, Malye'den iki memur yazışmeye girdiler ve mali kontrol yapılacağını söylediler.

Milletvekili Dr. Sadık Ahmet ve toplumumuzun diğer bazı ileri gelenleri Cemaatin kapısına geldikle-

da yapılan toplantı esnasında söz alan konuşmacılar, çeşitli ihtimaller üzerinde görüş beyan ettiler ve Milletvekilimiz Dr. Sadık Ahmet'in bulduğu formül dışında herhangi bir teklife bulunmadılar. Formül en uygun çözüm çaresi olarak kabul göründü.

Geçici Cemaat idaresine münameşip görülen İlyeler adına iki kişi söz aldı ve kendilerine bu görev verildiği takdirde, karşılaşacakları her güçlüğe göğüs gereceklerini, muhtemel baskılara boyun eğmiyeceklerini ve toplumumuzun görevine layık olacaklarını ifade ettiler.

Toplantının sonunda yapılan oylandı, Gümülcine Belediye Meclisindeki aslı ve yedek soydaş üyelerimizin geçici Cemah Heyeti olarak teklif edilmesine OYBİRLİĞİYLE KARAR VERİLDİ.

OLAYLARLA İLGİLİ OLARAK BAĞIMSIZ MİLLETVEKİLİ DR. SADIK AHMET'İN ÇEKTİĞİ TELGRAFLAR

SAYIN VASİLYOS
KONDYANOPULOS
MİLLİ EĞİTİM VE
DİNİSLERİ BAKANI
ATINA

Bugün 8 Ağustos 1989 günü, Gümülcine İslâm Cemaati Evkafını İdare Heyeti'nin istifasından sonra yasaların öngördüğü müddet zarfında ve 2345/1920 yasasına uygun olarak yeni İslâm Evkafını İdare Heyeti'nin belirlenmesi için seçim ilan etmenizi rica ederim.

Rodop İli
Bağımsız Milletvekili
SADIK AHMET

SAYIN YANNIS
KEFALOYANNIS
ASAYİŞ BAKANI
ATINA

İslâm Cemaati Evkafını İdare Heyetinin istifasından sonra Emniyet'in Cemaat mahallinde hazır bulunması, Azınlık çevresinde huzursuzluk ve tedirginlik yaratmaktadır. Gereğinin yapılmasını rica ederim.

Rodop İli Bağımsız
Milletvekili SADIK AHMET

İSTİFADAN ÖNCESİ GELİŞMELER: GÜMÜLCİNE MÜSLÜMAN EVKAFINI İDARE EDEN YÖNETİM KURULU AŞAĞIDAKİ KARARLARI ALMIŞTIR

10 Mart 1989

Kurulumuz, aşağıda muhtevası sunulmuş olan muhtırayı Millî Eğitim ve Din İşleri Bakanımıza gönderecektir:

Sayın Bakan,
Bilindiği üzere, gerek Gümülcine Müslüman Evkafı Yönetim Ku-

ralı, gerek diğer kardeş kuruluşlar olan Iskeçe ve Dedeağac Müslüman Evkafı Yönetim Kurulları, 1980 yılına kadar 2345/1920 sayılı Yasa hükümlerine göre faaliyet gösteriyordu.

1980 yılında, zamanın Hükümeti, azınlığın temsilcileri (Milletvekilleri, Evkaf Yönetim Kurulları Başkanları v.s.) ile önceden herhangi bir diyaloga gitmeden "BATI TRAKYA MÜSLÜMAN AZINLIĞI Evkafının Yönetim ve Tasarrufuna" ilişkin 1091/1980 sayılı Yasayı hazırlayan Mecliste onayladı. Bizim görüşümüzde göre bu yasa Lozan Antlaş-

18 Haziran 1989 seçimlerinden önce azınlık halkına yapılan açıklama

Yillardan beri memleketimizde her dönemde, gerek iktidardır, gerekse muhalefet partilerinde milletvekilliği görevinde bulunmuş her kişi, hiç şüphesiz ki her türlü gayreti göstermiş olmalarına rağmen ne yazık ki azınlığımıza uygulanan haksız ayrımlar devam etmiş, problemlerimiz azalmamış, aksine hergün biraz daha artmıştır. Hatta son zamanlarda azınlığımızın milli kökeninin inkârına dahi gidilmiştir.

İste bu durumu nazari dikkate alan BATI TRAKYA MÜSLÜMAN TÜRK AZINLIĞI, bu seçimleri (18 Haziran) fırsat bilerek partilerden ayrı, BAĞIMSIZ milletvekili çıkarmağa niyet etmiştir.

Ancak her nedense bu konuda çeşitli dedikodular ve tehditler ortaya atılmaktadır.

Oysa Partili ve Partisiz aday olan her kişi, Yunan kanunları çerçevesinde ve yasal haklara dayanarak seçim mücadelelesine atılmıştır. Neticede hangi taraftan olursa olsun seçilecek milletvekilleri, Yunan millet meclisinin üyesi olacaktır. Bu böyle olduğuna göre BAĞIMSIZ adaylara karşı çeşitli itham ve tehditlerle hücum edilmiş yersizdir.

BATI TRAKYA MÜSLÜMAN Türk Azınlığı'na tavsiyemiz, her zaman olduğu gibi medeni ve kanuni hakları olan oylarını hiç bir seyden çekinmeden BAĞIMSIZ ADAYLAR için kullanmalrı ve bu hareketlerinin anayasal bir hak olduğunu unutmamalarıdır.

HAFIZ YAŞAR MEHMETOĞLU
CEMAAT BAŞKANI ve ESKİ MİLLETVEKİLİ

MEHMET MÜFTÜOĞLU
ESKİ MİLLETVEKİLİ ve AVUKAT

NOT: YUNANİSTANDA ONSEKİZ HAZİRAN'DA YAPILAN SEÇİMLERDE CEMAAT BAŞKANI HAFIZ YAŞAR İLE ESKİ MİLLETVEKİLERİNDEN MEHMET MÜFTÜOĞLU YAYINLADIKLARI BU BİLDİRİ İLE BAĞIMSIZLİSTELERİ DESTEKLİDİKLE-RİNİ İSPATLADILAR...

masına olduğu kadar İslam'ın kutsal yasalarına da aykırıdır.

Bahsekonusu yasanın Meclis'te onaylanmasıından sonra Azınlıkta meydana gelen reaksiyon ve şikayetler sonucu Hükümet, görevbildiğiımız kadaryla, şimdilik bu yasayı bir kenara iterek ona işlerlik kazandırmadı.

Her ne kadar bu yasaya işlerlik kazanılmamışsa da, mahkemelece bu yasanın mevcudiyeti kabul edilmiş ve verilen kararlarda nazarı dikkate alınmıştır.

Sözkonusu yasanın etrafında meydana gelen bu çelişkili durum, yalnızca Yönetim Kurullarımızın faaliyetini zorlaştırmakla kalmadı, ayrıca, mahkemeler tarafından Yönetim Kurullarımızın tuzel kişiliğinin tamammaması sonucu Vakıflarımızı yutmaya çalışan kötü niyetlilerle karşı adalete başvuramamak gibi nahoş neticeler doğdu ve böylece vakıflarımız kötü niyetli komşu ve kırıcıların göz dikiği sahipsiz mal dumrumanı geldi.

Bugüne kadar yapmış olduğumuz müteadid girişimlerimize Yönetim tarafından pek çok defa söz verilmişse de, bu soronumuza maalesef şu ana kadar bir çözüm getirilmemiştir.

Yukarıdaki nedenlerle ve durumun ciddiyetine binaen, Batı Trakya Müslüman Azınlığı Evkaf Yönetim Kurullarının kanunu varlığının garanti altına alınabilmesi için derhal yasal bir düzenlemeye gidilmesi için gereğine tevessül etmenizi rica ediyor, aksi halde Hükümet tarafından konuya gösterilecek ihmäl ilgisizlik ve gerekli tedbir alınmadığı takdirde en yakın zamanda bu gürküt görevlerimizden kesinlikle istifa edeceğimizi ve doğacak mesuliyetin Hükümete ait olacağını beyan ediyoruz.

Saygılarımla

Cemaat Başkanı
Mehmet Oğlu Yasar

İSTİFADAN SONRA YUNAN İDARESİNİN ALELACELE ÇIKARDIĞI KARARNAME

RESMİ GAZETE, ATINA,
9 AĞUSTOS 1989

SAYI: 185 430 SAYILI CUMHURBAŞKANLIĞI KARARNAME

"Batı Trakya'daki Müslüman azınlığın vakıf ve bunların servetlerinin idare ve işletilmesine dair 1091/1980 sayılı (1-267/80 sayılı resmi gazete) kanunun 20. maddesinin 1. paragrafindaki sürenin uzatılması.

YUNAN CUMHURBAŞKANI

A) "Batı Trakya'daki Müslüman azınlığın vakıf ve bunların idare ve tedbirine dair 1091/1980 sayılı kanunun 9. maddesi hükümlerini ve Dışişleri, İçişleri, Maliye ve Milli Eğitim ve Diyanet Bakanlarının tekli üzerine Danıştay'ın 302, 535/1989 sayılı kanaat raporlarının dikkate alınarak aşağıdaki hususa karar veriyoruz.

MADDE 1

1) 1091/1980 sayılı kanunun 20. maddesinin 1. paragrafinda şartname müddet işbu kararnameyi yayınlanmasıından itibaren bir yıl süreyle uzatılmıştır.

2) Bir önceki paragraftaki uzatma anlamına, işbu kararnameyle uzatılmakta olan ilk müddet icrasız olarak geçmesinden doğan her türlü sonucun kaldırılmış olduğu da dahildir.

MADDE 2

1091/1980 sayılı kanunun 4 ve 5.

maddeleri hükümlerinin geçerliliği, bir önceki maddedeki müddetin bitmesinden yani işbu kararnameyi yayınlanmasıından itibaren bir yıl geçtiğinden sonra başlamaktadır.

MADDE 3

Yukarıdaki bir yıllık müddet zarfında Müslüman servetini idareye memur heyetlerinin daha uyumu çalışması için eksik olan üyeleri yetkili valilerin kararıyle atanır.

İşbu kararnameyi yayınlanma ve uygulanmasını Dışişleri Bakanına tevdi ediyoruz.

KERKIRA, 9 AĞUSTOS 1989
CUMHURBAŞKANI
ARİSTOS AND. SARTZETAKIS

BAKANLAR

DİŞİŞLERİ BAKANI
İZANNİS TZANNETAKIS

İÇİŞLERİ BAKANI
NİK. KONSTANTOPOULOS

MALİYE BAKANI
ANTONÍS SAMORUS

MİLLÎ EĞİTİM VE DİN İSLAM BAKANI
VASİLOUS
KOUTYIONNOPOLÜS

Cemaat Heyetinin istifasından bir gün sonra 9.8.1989 günü Yunanistan

DUYURU

8 Ağustos 1989 tarihinde Cemaat İdare Heyetinin istifasından sonra bazı gazetelerde bu istifanın, bizlere tesir ve baskı neticesi olduğu yazılmaktadır. Halbuki istifamız çok öncelerden düşünülmüş olup kararımız ilgili makamlara birçok defalar sözülü olarak iletildiği gibi, 10 Mart 1989 tarihinde yazılı olarak da bildirilmiştir.

Gerçek sudur ki, bizim istifamız hiç bir kimsenin baskısı veya teklifi neticesi değil doğrudan doğruya son zamanlarda hukuki yönünden dayanaksız olmamızdan ve vazifemizi gereğince yapamamamızdan kaynaklanmaktadır.

9 Ağustos 1989

MEHMET OĞLU HAFIZ YAŞAR

5 Kasım'da Seçim: Bağımsız listeler güçleniyor

18 Haziran 1989 seçiminde görülen eksiklikler, bu defa giderilecek, daha güçlü ve daha iyi bir organizasyonla 5 Kasım seçimlerine Batı Trakya Türkü yine bağımsız listelerle katılacaktır. İnanıyoruz ki bağımsız liste hareketi, Batı Trakya'da yeni bir dönem başlangıcı olacaktır. Öyle bir dönem ki, derlenme, toparlanma, birlik ve beraberlik dönemi.

Batı Trakya Türklerinin Haziran 1989 milletvekili seçimlerine bağımsız listelerle girmeleri ve ezici bir çoğunlukla bağımsız milletvekili çıkartmaları, bazı çevreleri korkutmuş, bazlarına da iyi bir ders olmuştur. Bütün engellemelere rağmen bu sonuç, büyük bir başarı idi. Bağımsız liste hareketi, Batı Trakya'da kimin hangi ipte oynadığını göstermesi açısından da hayli önemlidir. "Ayinesi iştir ki şinin lâfa bakılmaz", "Görünür rütbe-i akli şahsin eserinde." beyti de kişileri tanıma ve değerlendirmeye bakımdan bu son seçimler için oldukça uygun düşmektedir.

Bütün engellemelere rağmen başarı ile sonuçlanan bağımsız liste hareketi, bir kişinin veya gurubun değil, toplukun Batı Trakya Türkünün başarısıdır. Şahıslar hareketlerin gücü değil, sembolüdür. Güç ise halktadır. Bu son seçimler, Batı Trakya'da kendi çıkarları ve çıkarlarının devamı için kendilerine yanlış mücadele alan seçerek sun'ı ikililik çıkarmaya çalışanlara büyük bir ders olmuştur. Seçime bir konu min kula Hafiz Vassal ile Məhmməd

gece-gündüz çalışan arkadaşlarımızın sonsuz gayreti, her türlü takdirin üzerinde, her zaman ömek bir çalışma niteliğini koruyacaktır.

Haziran ayındaki bu seçim denemesi 5 Kasım'da yapılacak seçimlerin daha bilinçli ve derli toplu olacağını göstermektedir. 18 Haziran 1989 seçiminde görülen eksiklikler, bu defa giderilecek, daha güçlü ve daha iyi bir organizasyonla 5 Kasım seçimlerine Batı Trakya Türkü yine bağımsız listelerle katılacaktır. İnanıyoruz ki bağımsız liste hareketi, Batı Trakya'da yeni bir dönem başlangıcı olacaktır. Öyle bir dönem ki, derlenme, toparlanma, birlik ve beraberlik dönemi.

5 Kasım'da yapılacak seçimler, büyük bir ihtimalle Batı Trakya Türkü'ne Haziran seçimlerindeki eksiklikleri giderme fırsatı verecektir. Aldığımız haberlere göre Batı Trakya'nın her yöresinde seçime bağımsız listelerle girilecek ve seçimle ilgili daha planlı ve organize çalışmalar yapılacaktır. Bu seçimlerde İşkeçe vilayetinde de

Bulgaristan'dan göçe zorlanan kardeşlerimize yardım

Vaaaz ve İrşad Heyetinin Bulgaristan'dan göçe zorlanan soydaşlarımıza yardım edilmesiyle ilgili olarak hazırladığı ve Batı Trakyadaki bütün camilerde okunan hutbesini sunuyoruz.

Serefli Müslüman Türk Kardeşlerim,
Bugünkü hutbemizde sizlere bir insanlık faciasını
duyumak görevini üstlenmiş bulunuyoruz.

Bulgaristan'da yaşayan soydaşlarımız ve din kardeşlerimiz, büyük bir felakete karşılaştırmış bulunmaktadır. Zalim Bulgar yöneticileri, masum soydaşlarımızın dini inançlarını, milli duygularını ve kültür varlıklarını yok etmek için, beş seneden beri estirdikleri dehset fırınlarından bir sonuç alamayınca, yüz binlere yaklaşan din kardeşimiz zorunu pasaportla sınır dışı edilmiştir. Medeni dünyadan gözü önünde baba ocağından ve ana kucağından koparılmış, sırtındaki elbiselerini bile almak hakkından yoksun bırakılmış bir halde göçe zorlanıyor ve Türkiye'ye gönderiliyor. Günden güne şiddetini artıran bu insanlık dışı zulmü kurbanları çoğaldıkça ihtiyaçlar da çığ gibi büyümektedir.

Muhterem Müslümanlar

Batı Trakya Müslüman Türk toplumu olarak bizim elimizden gelen Bulgaristanlı din kardeşlerimize yardım elimizi uzatmaktadır. Yüksek Kurulumuzun yetkisiyle acil durumlarda karar verebilen Yürütme Kurulu, Bulgaristan'dan göçe zorlanan din kardeşlerimize, Batı Trakya çapında bir yardım kampanyası açılmasına karar vermiştir. Bu kararın bir sonucu olarak Vaaaz ve İrşad Heyeti de bugünkü hutbemizi hazırlamıştır. Bu hutbe bugün, Batı Trakyanın bütün camilerde okunmaktadır.

Aziz Müslüman Türk Kardeşlerim,

Bu hutbeyi hazırlayan Vaaaz ve İrşad Heyeti içindeki ilim adamlarımız bizlere şu cümlelerle sesleniyor:

"Islam dinindeki yardımlaşmanın şurunu kavramış olan, din kardeşinin acısını kalbinde hisseden, mali ibadetleri Allah'a borç bilen ve nafile ibadet ihtiyacını duyan Batı Trakyalı bütün kardeşlerimiz ellerindeki imkanlarıyla bu yardım kampanyasına katılmalıdır. Zekat borcu olanlar, zekatlarını bu yardım kampanyasına vermelidirler. Zekatlarını vermiş olanlar, gelecek yılının zekatlarına mahsuben bir miktar zekatlarını bu yardım kampanyasına vermekle isabetli bir hareket yapmış olacaklardır. Büyük bir zulmü kurbanı olan bu din kardeşlerimize verilecek zekat borcu, İlahi emri ile en uy-

gun bir ibadet olacaktır. Hayatları boyunca zekat borçlarını hakkıyle ödeyememiş olan varlıklı soydaşlarımız, bu yardım kampanyasını büyük bir fırsat kabul etmelidirler, bu fani dünyadan borçlu gitmenin sorumluluğunu hissetmelidirler ve yüz binlere yaklaşan mazlum insanların muhtaç oldukları bir özün yemeğin yağına, tuzuna bir katkıda bulunmacla ibadetin en güzelini yapmalıdır. Nafile hac yapmayı gönlünden geçiren varlıklı din kardeşlerimiz, nafile hac ibadetinden daha hayırlı bir iş yapmak isterlerse, böülülmüş ailelerin derülerini bir miktar para ile paylaşmaya karar versinler. Anneların kucağından koparılp yalmaya sınır dışı edilen çocukların birer çift çorap almanın yardımına katılsınlar ve çocukların Bulgar zulmüne bırakmak zorunda kalan anneların göz yaşlarını silecek birer mendil alınanın acısını paylaşınlar. Yirminci asırın sonlarında, Orta çağ vahşetinin örneklerini caalandıran cani Bulgarların zulmüne durdurmaya gücümlü yetniyorsa da, açıkları yaraları sarmak ve saçıkları dehsetin acısını paylaşmak imkanımız vardır. Bulgaristan'daki camileri şarap deposuna çevirmekten çekinmeyecek çırın zihniyeti karşı açılmış yardım kampanyasına katılmaya gücümüz vardır.

Bundan önceki yardımlaşmadada olduğu gibi yine İşkeçe Müftülüğüne görevlendirdiği vaizler başılarını kabul edeceklerdir. Hayırseverliğin her çeşidine açık olan bu yardım kampanyasına bütün Batı Trakyalı soydaşlarını katılmaya davet ediyoruz. Hutbemizin başında okunan ayet-i kerimenin hükümlerine en uygun malli ibadet bu yardımlaşmaya katılmakla yapılmış olacaktır."

Hutbemizin başında okuduğum Hadis-i Şerif'in meal özetiyle hutbemize son verelim:

"Bütün mü'minler bir vücutun organlarını gibi birbirlerine bağladırlar. O vücutun bir uzu hastalanınca vücutun öbür uzuşları da hastalarılar ve aynı acayı duyarlar"

Cenab-i Hak cümləmizi birbirimizin acısını hissedip paylaşan kollarından eylesin!

Yine Yüce Rabbimiz cümləmizi görürür ve görünmez belalardan muhafaza eylesin!

30 AĞUSTOS ZAFERİ

Doç. Dr. M. Cihat ÖZÖNDER

26 Ağustos, tesadüfen seçilmiş bir tarih değildir. 26 Ağustos 1071, Türklerin Anadolu'ya yerleşmelerini ve hakimiyet kurmalarını sağlayan büyük bir zaferin tarihidir. Bu tarihten 851 yıl sonra yine Anadolu'da Türklerle kasteden düşmanların yok edilmesi planlanmış ve 26 Ağustos'ta, daha bir gün içinde, savaş düşünüldüğü gibi başarıya ulaşmıştır.

30 Ağustos Zaferinin Askeri Hazırlıkları ve Nasıl İcra Edildiği

Mondros Mütarekesi hükümlerine göre filen işgal edilmiş olan Osmanlı Devleti, bağından çakardığı yeni kuva-i milliyeler ve müteakiben düzenli ordularla işgale mani olacak faaliyetlere girmiştir. Milli mücadele olarak Türk tarihine geçen bu dönemde istilacıları siyasi, askeri manşıklarına sağlamayan, akıl ve tecrübelerinin kabul edemediği, hatta hayal bile edemedikleri birçok olay gerçekleşmiştir. I-II. İnönü, Eskişehir-Kütahya ve Sakarya Savaşlarıyla gerçekleşen bu olaylar zincirinin düşüm noktası, hiç şüphesiz "30 Ağustos Zaferi", "Büyük Taarruz", "Başkumandanlık Meydan Muharebesi" diye adlandırılan veya Ata-

türk'ün tabiriyle "Rum Sındığı" savaşıdır.

Buzlarının mucize olarak nitelendirdiği ve Avrupalıların bir tesadüf, bir şans eseri olarak değerlendirmeye eğilimine girdikleri bu zafer, son derece ciddi bir planlamanın, titiz bir hazırlığın ve çok üstün bir gayret, hamiyet, fedakarlık ve feragatın eseridir. Bunalının yanısıra bir inancın, bir güvenin, bir birlik ve beraberliğin simgesidir.

Savaş, devrin modern teçhizatıyla bir yıldan beri hazırlıklarını sürdürerek ve sayıca üstün Yunan ordusuna karşı yapılmıştır. Bu ordu, İngiliz Genelkurmayının raporunda "geçilmez, yenilmez" olarak nitelendirilen ve "eğer Türkler bu mevzileri 4-5 ayda işgal edebilirse, 1 günde iskat ettiklerini iddia edebilirler" diye formülle edilen bir güçtür.

KITAP TANITMA

Yunan Oyunu; Türk-Yunan İlişkilerinin Gerçek Yüzü

Osmalı İmparatorluğu parçalanırken, tepesine üşüsenler paylarını aldılar. Bunun böyle olması, belki de tarihin akışının gereği idi. 19. yüzyılda sadece Osmanlı imparatorluğu değil, İngiltere, Fransa, İtalya ve Hollanda'ya ait topraklar da el değiştirmişlerdi. Bu topraklarda yeni devletler kuruldu. Yunanistan'ın devlet oluşunu da, bütün farklılıklarına rağmen, bu gelişmelerin bir gereği olarak kabul edebiliriz. Türk milletini huzursuz eden, komşusunun milli toprakları üzerindeki açgözlülüğüdür. Hiçbir hakkı olmadığı halde Girit, Batı Anadolu Adaları, Batı Trakya'yı, oldu bittiye getirerek, gaspetmesi tarih kitabını karıştıran her Türk'ün içini sizlatıyor.

Cem Başar, T.R.T., Milliyet ve Hürriyet muhabiri olarak toplantı onyedi yıl görev yapmış olan kıymetli bir gazeteci-yazar. Kitabın arka kapakında verilen bilgiye göre yazar Yunanistan'daki Türk ve Türkiye aleyhian entrikaları, çırçıklıklarını görevi icabı Türk Kamuoyuna bildirdiği için Yunanlı politikacıların ve Yunan Milli İstihbarat Teşkilatının isteği üzerine Mart 1982 yılında Papandreu yönetimini tarafından "istenmeyen adam" ilan edilerek ülkeyi terketmiş.

Kitap; bir giriş, dört bölüm ve bir sonuç "Epilog" kısımlarında derlemiştir. Önsözde Yazar, "YUNAN OYNU'nun, DAVOS ZİRVESİNIN kökleşmesi için gayret harcandığı şu sırlarda yayınlanması, sadece bir tesadüftür. Bunun iyi mi yoksa kötü bir tesadüf mü olduğunu bilemiyorum.

Şu günlerde ANKARA-ATINA arasında bir DİPLOMASI SATRANÇI oynamıyor. Oyunun adı DAVOS

ZİRVESİ. İyi düzenlenmiş bir oyun. Usta oyuncular ve en umulmadık hamleler. Oyun yanında kalmasa, oyunculardan biri MAT olacak ve MAĞLUPLAR tarihin sayfalarındaki yerlerine dönecekler." demektedir. (s.9-10)

Kitabın 1. Bölümünden "Fanatizm'in Toplumları" alt başlığı altında yazar Yunan eğitim sisteminin nasıl Türk düşmanlığı temeline oturtulduğunu olaylarla ve akıcı bir usulupa anlatıyor.

"Politikacıların, güç kazanmak için yarattıkları suni Türk korkusu' Yunan halkını bir Türk kompleksine sığdırmaktır.

Yunanistan'da, Diktatörlüğün son bulduğu, demokrasının geldiği ilk günlerde, müfrit subayların bir sloganı vardı. Öğle kahvemizi İstanbul'da içeceğ, akşam yemeğimizi Ankara'da yiyeceğiz. Ateşli genç subaylar sağda solda savunışçılığını yapanlarken, üst rütbeli komutanlar, buna daima karşı çıkmışlar, böyle bir çılgınlığın

Yunanistan'a felaketten başka bir şey getirmeyeceğini daima savunmuşlardır." (s.23)

"Düşman dendiği zaman, Yunan'ın aklına ilk gel 'Türk' oluyor. Yunan Milli Araştırmalar Enstitüsü'nün, 1980 yılı başlarında düzenlediği anketten çıkan sonuç, bu acı gerçeği, resmi ortaya koymustur" ifadesinden sonra "Yunanistan'ın düşmanı olan ülkeler hangileridir" sorusuna verilen cevapları Türkiye (%60), Amerika (%25), İngiltere (%6), Rusya (%4), Fransa (%1) ve Arap Ülkeleri (%4) şeklinde sıraladığı açıklanıyor. (s.24)

"Melezmiş Irk" başlığı altında günümüz Yunanıların etnik terkibine yer veriliyor:

"Fazla derinlere inmeden Yunanistan'daki etnik toplulukları söyle sıralayabiliriz. Makedonlar, Amavular, Epiriler, İspartalılar, Ulahlar, Giritiler, Oniki Adalar, Yedi Adalar, Anadolular, Pontolular, İzmiriler, İstanbulullar vs. Bunlar kendilerini Yunan olarak kabul etmez, bağırsız devlet kurma hayali ile yaşarlar.

Bu değişik kökenli insanlar, Ortodoks Kilisesinin zoru ile Yunanlılık Örtüsü altına girerek, Yunan devletini oluşturmuşlarsa da, 1821'den bu yana kaydedilen siyasi ve sosyal olaylar, olsalar farklıdır.

yük rolü olmuştur. Bu
mülki sayesinde bir bu-

de Megali Idea'nın or-
nıcıydı ve Türklerin
bilhassa David Ho-
are" adlı kitaptan alın-
Girit'in nasıl entrilikler-
kimiyetinden koparı-
lar anlatılmaktır.

aması ile ortaya konul-
nde. Bilhassa Yunan ta-
hiçbir ahlaki norm ta-
da başlayıp 18 Aralık
Türk tarafından zamanın
ayangılı ile birlikte Dr.
Zeki Kuneralp, Yunan
menin Yunan tarafını
nis Tumbas, Büyükel-
çi E. Lağakos'un katil-
ne tutanlığı son derece

Türk-Yunan ilişkileri-
ahlili niteligidir:

lantanlar, Mora Yarima-
Ulah, Bulgar kökenli
kiyalar idi. Bu ayaklı-
lı, papazların, peşlerin-
anın ganimet toplamak

neden o yıllarda yaşı-
şanlarında, Yunanlı

komsusunun milli toprakları üzerindeki aęgozuunu-
dur. Hiçbir hakkı olmadığı halde Girit, Batı Anadolu
Adaları, Batı Trakya'yı, oldu bittiye getirerek, gaspet-
mesi tarih kitabı karişan her Türk'ün içini sizlatı-
yor.

Son olarak Kıbrıs ve Ege Denizi'nin tamamına göz-
dikmesi, 'doyumsuzluk' değil de nedir?

Yunanistan hiçbir şey vermeden hep almak istiyor,
Ege'yi istiyor. Ege'de hava kontrolünü istiyor. Ege'nin
kita sahanlığını istiyor. Gökçe Adayı istiyor. Bozca
Adayı istiyor. İzmir'i istiyor. İstanbul'u istiyor. Ve bütün
bunları sahip olmak için, Türkiye'nin kan kaybından öle-
mesini bekliyor.

1821'den günümüze kadar değişen bir şey yok. Türkiye'nin, Yunanistan ile olan problemleri, Yunanistan'ın ise Türkiye'ye karşı 'doyumsuzluğu' bitmek bilmiyor.

"Allah Türk Milletine Sabır Versin..," (s.206)

Yazarın bu temennilerine canı gönülden katlıyoruz.
Kitabı, milletlerarası toplantılar katılacak bütün ilim
adamlarımıza, diplomatlarımıza, subaylarımıza konu
ile ilgili araştırmacılara tavsiye ediyor, kıymetli yazarı-
mızın birikiminin yeni eserlerinde de yer olmasını ümidi-
yoruz.

*Cem Bazar, Yunan Oyunu; Türk Yunan İlişkilerinin
Gerçek Yüzü,*

V Yayıncılık, (206 s.) Atölye Burak Matbaacılık, Top-
kapı, İstanbul; 1988, fiyat: 10.000 TL

Doç. Dr. M. Cihat Özonder.

ihtilalcilerden, 'uyuz, pis, doymak bilmez, kaşurlanmış
hırsızlar' diye bahsetmelerinde bir gerçek payı olsa ge-
rek.

Yunanistan'ın devlet olmasını, seyircilerin sahneye
çıkıp akıllarına estiği gibi rol yaptıkları, senaryosuz bir
tiyatroyunu benzetebiliriz.

Rus çarı Petro, ile Çarice Katerina'nın Bizans İmparatorluğu hayalleri, İngiliz, Fransız ve İtalyanların, Orta-
doğu'nun zenginliklerini ele geçirme emelleri yanısıra, Almanya ve Avusturya'nın Osmanlı İmparatorluğu ile
onu yıkma çabalalar arasında, iki tarafı oynamaları,
entrikalar, savaşlar, sahnelenen oyundu.

Ottoman İmparatorluğu'nu içten çökertip parçalaması
yı amaçlayan Rus Çarı Petro, Yunan yarımadası üzerinde
deki Ortodoks kiliselerini, yolladığı ajanların dağıttığı
altınlarla ele geçirmiştir" (s. 204).

"Kısaltası"

Osmansız İmparatorluğu parçalanırken, tepesine Üşü-
şenler parylunu aldılar. Bunun böyle olması, belki de ta-
rının akışının gereği idi. 19. yüzyılda sadece Osmanlı
imparatorluğu değil, İngiltere, Fransa, İtalya ve Hollan-
da'ya ait topraklar da el değiştirmişlerdi. Bu topraklarda

'Kilise-Kral-Ordu' üçlüsünün bü-
'uçlü', bölümdey 'Megali Idea' for-
çuk asır geçktirmiştir" (S. 28-29)

Kitabın müteakip bölümlerinde
taya çıkıştı, 1821 Mora İsyanı
katiline şahit olmuş Yahancılar
warth'in yazdığı 'Greek Adventu-
tilar yer almaktı, Makedonya ve Çe-
la isyana kıskırtılarak Osmanlı han-
diği ve buralarda yapılan katliam-

Eser, bir çok orijinal belge tar-
muş bir müraçat kitabı mahiyeti
rafinin pişkinliğini, milletlerarası
nimazlığının gösteren ve 17 Aralık
1966'da saat 01.00'de biten, Türk
Dışişleri Bakanı İhsan Sabri Çag-
ışıcıları Bakanlığı Genel Sekreteri
dairesi Genel Müdürü İler Türk
temsilci de Dışişleri Bakanı Ioan-
ci Yorgo Hristopulos ve Büyükel-
çikleri Kıbrıs konulu gizli görüşü
öneşlidir (s. 138-144).

Kitabın sonundaki "Epilog",
nin son derece sistematik, özet-

"1821'de Yunan ihtilalini baş-
dasına yerlesmiş Arnavut, Sırp,
'hayvan hırsızları', 'Korsanlar', e-
niş, bir milliyetçilik hareketi de-
de sırıklediği bir çapulcu gurubu
için, kan dökmesiydi.

Yunan dostları olduklarını la-
şmış görüştüklerini, yayınlanan-

Bağımsız azınlık milletvekili Dr. Sadık Ahmet Kur'an-ı Kerim'e el basarak milletvekili yemin etti

Batı Trakya Türk Toplumunun Yunan parlamentosundaki tek temsilcisi Bağımsız Milletvekili Dr. Sadık Ahmet, Atina meclisinde yapılan bir toplantıda İslam dini kuralarına göre Milletvekili yemin etti. Dr. Sadık Ahmet'in yemin töreninde ayrıca 298 Milletvekili de Başpiskopos Serafinin huzurunda hazır bulundu. Özel olarak üzerinde Kur'an-ı Kerim bulunan masaya doğru yemin etmek için Mecis Başkanı tarafından davet edilen Dr. Sadık Ahmet'in yemin süresi bitinciye kadar meclisteki tüm milletvekilleri ayağa kaldırarak saygı duruşunda bulunuyor.

Bağımsız Milletvekili Dr. Sadık Ahmet, yemin sırasında özetle şunları söyledi: "Yüce Allah ve onun Peygamber Hz. Muhammed adına yemin ederim ki, Ülke varlığına, yasalarına, anayasasına saygı olacağım ve onları koruyacağım" Yemin töreninden sonra Meclisteki

özel odasında tebrikleri kabul eden Dr. Sadık Ahmet, kabul sırasında Batı Trakya Türk toplumuna şu mesajı gönderdi:

"Az önce ülkenin yasalarının ve anayasasını koruyacağımı da söz vererek Milletvekili yemin ettim. Toplumumuza da bu yasaların eşit uygulanmasından başka bir isteğim yoktur. Bu bakundan yeminimi hâliyeyen yerine getiribilemek ve yasalarla anayasanın azınlık insanına da tam ve eşit olarak uygulanmasını sağlayabilmek için elimden geleni yapacağım. Dilerim ki, diğer Milletvekili meslektaşlarımda yeminlerine sadık kalırlar."

Oktay Mehmet

Avrupa İslâm Azınlıkları Konferansı gerçekleştirildi. Konferans Viyana İslâm merkezinde yapıldı.

İlk defa gerçekleştirilen Doğu Avrupa İslâm Azınlıkları I. Konferansı, 30 Haziran 1989 Cuma günü başladı. Açılış törenine, Selirler ve Şefaret temsilcileri katıldı. Konferansın programında konuşmacı olarak şu davetiller yer aldı:

Dr. Mani Cüheni, Dünya İslâm Gençlik Teşkilatı Genel Sekreteri Dr. Fatih Haseneyn, İslâm Alemi Gençlik Teşkilatı Avusturya ve Doğu Avrupa Temsilcisi Mustafa Tahhan, İslâm Alemi Öğrenci K. Birliği Yönetim Kurulu üyesi Dr. Melik Şatar, Dubai Evkaf Müsteşarı ve Aman Üniversitesi Profesörü, Abdülmejid Nec-

Müdürlü, Dr. Abdurrahman Mahalifi, Macaristan İslâm Cemiyeti Başkanı, Dr. Bogoslav Zagorski, Polonya Müslümanları Delegasyonu Başkanı, Profesör Mehmet Ali ve Dr. Roman da, Çekoslovakya Müslümanlarını temsil eden konferansa katılmışlardır.

Delegeler, dünya üzerindeki Müslümanların durumu, karşılaşlıklarını güçlükler, öğretim sorunları ve genç elematları yetiştireme imkanları üzerinde dardular. Genel durum içinde, doğu Avrupa'da yaşayan İslâm Azınlıkları hakkında bilgi veren bazı araştırmacılar, Bulgaristan'dan ve Yugoslavya'dan temsilcilerin gelmemeyiinin düşündürücü olduğunu ifade ettiler.

Batı Trakya'daki Müslüman-Türk Azınlığının genel durumunu ve problemlerini SEDAT KARADAYI arapça bir konuşma ile dile getirdi, TEVFİK HÜSEYINOĞLU da Türkçe bir konuşma ile Batı Trakya Müslüman Türk Azınlığını tanıttı. Konuşmalar, ihtiyaca göre, aynı anda üç-dört dile çevrile edilerek suretiyle delegelere diniyetildi. Gerek konuşmaların arkasından sorulan sorulardan ve gerekse sohbetlerde görüşülen değişik kişilerin Batı Trakya Müslüman Türk azınlığı hakkında yetersiz bilgilerinden Batı Trakya Müslüman Türk Azınlığının İslâm dünyasında çok az tanındığı gerçeği ortaya çıktı. Hasan Paçaman Bulgaristan Türkleri ile ilgili bir konuşma yaptı.

Toplantıya katılan Dergimi zi Yazı İşleri Müdürü Halit Eren de oturum başkanlığı yağıdı.

İstanbul'dan gelen Prof. Dr. Mehmet Saray, mükemmel İngilizcesiyle iki sefer kürsüye geldi, Bulgar yöneticilerin soydaşlarınıza yaptığı insan-

İlk defa Avusturya'da Viyana İslâm Merkezi'nde Doğu Avrupa İslâm Azınlıkları Konferansı gerçekleştirildi

Avusturya'nın başkenti Viyana'da 30 Haziran - 3 Temmuz tarihleri arasında, Doğu

car, Ayn Üniversitesi Profesörü, Salah Caravi, Avrupa İslâm Kuruluşları Birliği Genel sekreteri, Enes es-Şakte, Viyana İslâm Cemaati Din İşleri Başkanı, Dr. Abdurrahman Zahiri, Viyana İslâm Merkezi Başkanı, Prof. Dr. Mehmet Saray, İstanbul Üniversitesi öğretim üyesi, Tevfik Hüseyinoğlu, Batı Trakya Azınlığı Yüksek Tahsilatlı Derneği Başkanı, Sedat Karadayı, Batı Trakya Vaaz ve İrsad Heyeti Başkanı, Hasan Paçaman, Hakkâ Davet dergisi Sorumlusu

Konferansta Macar Müslüman Heyeti toplu halde görülüyor

lk gibi zulmü, örnekler vermek suretiyle anlattı. Ayrıca Mahmet Saray, sorulan soruları cevaplandırmak için üç seferde mikrofon başına geçti. Müslüman Azınlıkların yanında kanayan en büyük yarası olan Bulgaristan faciası hakkında yüzerce soru soruldu ve bu sorulara cevaplar verildi.

Sayın Mehmet Saray'ın konu üzerindeki geniş ve gerçekçi bilgisini takdirle karşılayan Dr. Fathîn, Prof. M. Saray Bey'e: "Muhacirlerin başı" cümlesiyle hitap ettiğini gözlemlenmiştir.

Viyana'da yapılan Doğu Avrupa İslam Azınlıkları Konferansı, bazı eksikliklere rağmen, başarılı olmuş ve gelecekte daha verimli çalışmanın yapılmasına iyi bir zemin hazırlamıştır.

Doğu Avrupa İslâm Azınlıkları Birinci Konferansının Ortak Bildirisi

Konferansın amacı, Doğu

Avrupa'da İslam varlığı gerçekliği etrafında hakikatleri dilemek ve Doğu Avrupa ülkelerinin karşılaştiği değişikliklerin işi altında Müslümanların durumlarını daha iyiye getirmekti.

Konferans boyunca Doğu Avrupa'da İslam varlığını destekleme ve güçlendirme hususunda geleceğe ait görüşler etrafında ciddi konuşma ve münakşalar oldu.

Çalışmalar, münakşalar ve celseler esnasında ortaya konulan öneriler ve tavsiyeler sunulardır:

1- Konferans, Doğu Avrupa Müslüman Azınlıklarının içeriye ilgilenecek geçici bir komisyonun kurulmasını ve bu komisyonun hususları yapmasını istemiştir:

a) Doğu Avrupa'da ilgili makamlar ve İslam azınlıkları ile ilişkili kumak, onurlarla ortak çalışmamak için bir tüzük hazırlamak, gelecek konferansı organize etmek.

b) Bu komisyon, Doğu Avrupa'daki Müslüman azınlıklarının işlerine karışmak için onlara çeşitli hizmetler, maddi ve manevi yardımlar sunacaktır.

c) Ayrıca komisyon Doğu Avrupa'daki Müslüman öğrenciler təhsil bursları bulmaya da çalışacaktır.

2- Devletler arası kuruluşlar, özellikle insan hakları komisyonu aracılığıyla Bulgaristan'daki suçsuz Müslümanlar üzerine işlenen zulmü kınanması (protoeto edilmesi) ayrıca, durumun ciddiyeti takdir olunarak, Bulgaristan Müslümanları Mütteci Cemiyetleri Başkanı Prof. Dr. Mehmet Saray başkanlığında, Bulgaristan Müslümanları yardımlaşacak bir komisyonun kurulması da gerçekleşmiştir.

3- Konferans, İslam hükümetleri ve kuruluşlarını Doğu Avrupa ülkelerindeki Müslümanlara yardımcı olmaya çabasıdır. Özellikle:

B.T.A. Yüksek Təsisi Dəməgi
Başkanı Tərik Hüseynoğlu

a) Cami, İslam Merkezleri, dini okullar ve Arap dilini öğretmeyecek okulların kurulmasına,

b) O bölgelerdeki Müslüman azınlıklarının nezdinde İslami bilgileri açıklamaya yardımcı olacak radyo yayınlarının yapılması, kitapların tercümesi ve tanıtıcı yayınlarının çıkarılması gibi tedbirlerin alınmasında,

c) Doğu Avrupa Müslümanlara münasebetlerin güçlendirilmesi, onları İslam ülkelerini ziyarete davet ve onlara hafızasını kolaylaşdırma gibi hususlarda yardımcı olmaya çağrılmıştır.

4- Konferans, Müslüman azınlıklarının haklarını itiraf ve kabul eden Doğu Avrupa ülkelerini takdir ederken, diğer ülkelerde Müslüman vatanadalarına karşı aynı şekilde davranışmaya, özellikle, onların fikir, din ve ibadet hüsrüyeti gibi temel insanlık haklarına saygı olmaya davet etmiştir.

5- Konferans, Doğu Avrupa Müslüman Azınlıklarının işleri ve davalarıyla ilgilenecek mütehassis, fasilə bir derğinin kurulmasını (çırıldamasını) istemiştir.

6- Konferans, Doğu Avrupa ülkelerindeki Müslümanların haber ve davalarını içeriip bunların dünya haber ajanslarına duyurulmasını sağlayacak bir biçimde bir haber bülteninin çıkarılmasını da önermiştir.

7- Konferans, İslam Alemi hükümet heyet ve kuruluşlarından, Doğu Avrupa'daki Müslüman azınlıklarının durumunu öğrenip, bu azınlıkların asimilasyon ve mecburi göçe tabi tutulmaktan korunmalan için ilgili hükümetlerle olan siyasi ve ekonomik ilişkilerinden yararlanmak suretiyle, onları destekleme çabasında bulunmalannı da ayrıca talep etmiştir.

Konferans sonunda İslam Alemi Gençlik Teşkilatı (WAMY) ile Viyana İslam Merkezi ve bu konferansın başarılı olmasında emeği geçenlerin her birine ayrı ayrı teşekkür edilmiştir.

Konferansa şu heyetler iştirak etmiştir:

- Macaristan İslam Cemiyeti Başkanı Dr. Abdurrah-

HABERLER

man Mahallesi'nin başkanlığında Macaristan Müslümanları Heyeti,

- Yunanistan'dan Hasan Paçaman başkanlığında Batı Trakya Müslüman Türkleri Heyeti,

Üyesi Dr. Ahmet Tütüncü, • İslam Alemi Gençlik Teşkilatı (WAMY) Genel Başkanı Dr. Mani El-Cüheni, • Dubai Evkaf Müsteşarı ve Acıman Üniversitesi Öğretim Üyesi Dr. Melik Şatır,

Konferanın açılış oturumunu izleyen davetilerden bir görünüm

• Prof. Dr. Mehmet Saray ve Halit Eren başkanlığında Bulgaristan Müslümanları Heyeti,

• Dr. Roman ve Prof. Mehmet Al Şehavi başkanlığında Çekoslovakya Müslümanları Heyeti,

• Dr. Bogoslav Zagorski başkanlığında Polonya Müslümanları Heyeti,

• Devletlerarası İslam Öğrenci Teşkilatları Yürütmeye Kurulu Başkanı Mustafa Tahhan,

• Üzتaz Adli Ebü Hacer başkanlığında Avrupa Öğrenci Cemiyetleri İslam Birliği Delegasyonu,

Bunlardan başka, aşağıda isimleri verilen İslami şahsiyetler de bu konferansa katılmışlardır:

• Tunus'da İslami İttihat Hareketi Başkanı Sayın Raşid El-Gannuş,

• Milletlerarası İslam Öğrenci Teşkilatları İdare Meclisi

• Orta Doğu "es-Sarkul Esat" gazetesinden Muhammed Hasimi el-Hamidi,

• Avrupa İslam Kuruluşları Birliği Genel Sekreteri Salah Caravi,

• Viyana Resmi İslam Cemaati Başkanı Üstaz Enes es-Sakfe;

• Viyana İslam Merkezi Müdürü Dr. Abdurrahman Zahiri, ve

• Dr. Feth Ali Hasaneyn...

Ayrıca burada İslamları sinyamadığımız daha pek çok davetli ve delego bu konferansa katılmışlardır.

Bulgar zulmü kınandı

B.T.A. Yüksek Tahsilatlılar Derneği, G. Türk Gençler Birliği ve B.T. Türk Öğretmenler

Birliği aşağıdaki ortak duyuru ile Bulgaristan yöneticilerinin soydaşlarımıza yaptığı zulmü kınamışlardır:

Altı yıldan beri Bulgaristan'daki soydaşlarımız, zulmün bütün boyutlarını aşan antiderdemokratik bir uygulama ya hedef olmuşlardır. Medeni dünyadan gözükünden yapılan bu insanlık dışı uygulamalar, son günlerde zirveye ulaşmıştır.

Bulgaristan Yönetimi, kendi toprakları içinde yaşayan soydaşlarımıza susturuluyor, kitleler halinde sınırlılığı etmeye başlamıştır.

İnsan haklarının bütün ilkelere ters düşen bu insanlıktan şiddetle kınadığımızı, Bulgaristan yöneticilerine ve 20. yüzyıl insanlığına duyurmayı insanlık görevi savuyoruz.

şanlı adayı Dr. Sadık Beyl basın, lâf anlamaz, söz dinlemeyen problem bir insan olarak tanıtılmıştı. Görüşenler ve tanışanlar, karşılıklı, yalnız temsil ettiği toplumun haklarını savunmakta başka hiç bir iddiası olmayan sakin ve makul bir parlementerle karşılaşınca, hayret ettiler hatta şaşırıldılar. Rodop ilindeki seçim tahlillerini allak bullak eden bu genç milletvekili şimdiden rahat ve kararlı tutumu ile bütün muhataplarının sempatisini kazandı.

Merak edilen en önemli konu, Yunanistan parlamento sundakı tek bağımsız milletvekili Canetakis Hükümetine olumlu oy vermesiydi. Bu nedenle izahı gayet kolay ve basitti.

Hükümetten büyük bir problemler yığının çözümünü isteyebilmek için ilk önce Hükümete güven oyu vermek ve güvenmek gerekiyordu.

Milletvekili Dr. Sadık Ahmed'in Atina temasları

İMAR İSKAN BAKANI İLE GÖRÜŞME

Dr. SADIK AHMET, 17-7-1989 tarihinde İmar ve İskan Bakanı B. Kavaklı'ı ziyaret etmekle remi temaslarına başlamıştır. Milletvekili, adı geçen Bakan'dan, yıllardan beri İnşaat izni verilmemesi nedeniyle izinsiz inşa edilen evlerin ve her çeşit yapıların kaçak yapı statusundan çıkarılıp resmîleştirilmesini istemiştir. Ayrıca izinsiz inşaat sebebiyle haklarında dava açılmış bulunan soydaşlarının muhakemeye sevk edilmelerini ve davalanın geri alınması talebinde bulunmuştur. Bundan böyle de, yeni inşaat yapmak üzere yasal işlemleri tamamlayan Batı Trakya Müslüman Türkler, ayının yapılmaksızın inşaat izni ve

HABERLER

tilmesi istenmiştir.

Sayın Kuvelas, söz konusu isteklerin inceleyeceğini ve kesişen bilgi edindikten sonra Milletvekili konuyu tekrar görüşeceğini söylemiştir.

ADALET BAKANI İLE GÖRÜŞME

Dr. SADIK AHMET ikinci görüşmesini Adalet Bakanı Sayın Kuvelas ile yapmıştır. Milletvekili Bilek'e Başı Trakya'daki adalet mekanizmasının taraflı davranışın farkını, Yönetimin tesiri altında kaldığım anlatıldıkları sona, seçim propagandasının yoğunlaştiği günlerde soydaşlarımıza verilen trafik cezalarının 50-60 makbuzunu gösterirken Bakan hayret etmiş ve konuyu Asayış Bakanı ile görüşeceğini söylemiştir.

ASAYİŞ BAKANI İLE GÖRÜŞME

Üçüncü görüşme asayış Bakanı Sayın Kefaloyannis'le olmuştur. Dr. Sadık Ahmet, seçimden sonra yedi memurların Müslüman Türk hukumuna baskı yaptıklarını, esnafa ve kahvecilere defalarca ceza yazdıklarını, bazı soydaşlarımıza aynı anda beş davaya ihtiyamnesi verildiğini, bu durum karşılıkta hayret eden soydaşlarımıza ilgili memurların, "bunu daha önce düşünmüydiniz. Şimdi geldin, siz Dr. Sadık kurtarsın", dediklerini Bakan'a anlatınca Bakan, "Bu kadar haksızlık yapılamaz" demek suretiyle konuyu inceleyeceğini söylemiştir. Ayrıca Bakan Kefaloyannis, B. Trakya'da bulunan 10 toplumun uyum içinde olması gerektiğini ve Yunanistan - Türkiye dostluğunun lüzungunu vurgulamıştır.

İÇİŞLERİ BAKANI İLE GÖRÜŞME

Dördüncü görüşme İçişleri Bakanı ile yapılmıştır.

Milletvekili, aynı maddelerden ve haksızlıklarla şikayet etmesi üzerine Sayın Bakanın, "Yunanistan'de yaşayan tüm insanlar Yunan vatandaşları ve eşit haklara sahiptirler" demesi üzerine Milletvekili, toplumumuza uygulanan vatandaşlığından şakayet etmesi üzerine Sayın Bakanın, "Yunanistan'de yaşayan tüm insanlar Yunan vatandaşları ve eşit haklara sahiptirler" demesi üzerine Milletvekili, toplumumuza uygulanan vatandaşlığından şakayet etmesi üzerine Sayın Bakanın, "Yunanistan'de yaşayan tüm insanlar Yunan vatandaşları ve eşit haklara sahiptirler" demesi üzerine Milletvekili, toplumumuza uygulanan vatandaşlığından şakayet etmesi üzerine Sayın Bakanın, "Yunanistan'de yaşayan tüm insanlar Yunan vatandaşları ve eşit haklara sahiptirler" demesi üzerine Milletvekili, toplumumuza uygulanan vatandaşlığından şakayet etmesi üzerine Sayın Bakanın, "Yunanistan'de yaşayan tüm insanlar Yunan vatandaşları ve eşit haklara sahiptirler" demesi üzerine Milletvekili, toplumumuza uygulanan vatandaşlığından şakayet etmesi üzerine Sayın Bakanın, "Yunanistan'de yaşayan tüm insanlar Yunan vatandaşları ve eşit haklara sahiptirler" demesi üzerine Milletvekili, toplumumuza uygulanan vatandaşlığından şakayet etmesi üzerine Sayın Bakanın, "Yunanistan'de yaşayan tüm insanlar Yunan vatandaşları ve eşit haklara sahiptirler" demesi üzerine Milletvekili, toplumumuza uygulanan vatandaşlığından şakayet etmesi üzerine Sayın Bakanın, "Yunanistan'de yaşayan tüm insanlar Yunan vatandaşları ve eşit haklara sahiptirler" demesi üzerine Milletvekili, toplumumuza uygulanan vatandaşlığından şakayet etmesi üzerine Sayın Bakanın, "Yunanistan'de yaşayan tüm insanlar Yunan vatandaşları ve eşit haklara sahiptirler" demesi üzerine Milletvekili, toplumumuza uygulanan vatandaşlığından şakayet etmesi üzerine Sayın Bakanın, "Yunanistan'de yaşayan tüm insanlar Yunan vatandaşları ve eşit haklara sahiptirler" demesi üzerine Milletvekili, toplumumuza uygulanan vatandaşlığından şakayet etmesi üzerine Sayın Bakanın, "Yunanistan'de yaşayan tüm insanlar Yunan vatandaşları ve eşit haklara sahiptirler" demesi üzerine Milletvekili, toplumumuza uygulanan vatandaşlığından şakayet etmesi üzerine Sayın Bakanın, "Yunanistan'de yaşayan tüm insanlar Yunan vatandaşları ve eşit haklara sahiptirler" demesi üzerine Milletvekili, toplumumuza uygulanan vatandaşlığından şakayet etmesi üzerine Sayın Bakanın, "Yunanistan'de yaşayan tüm insanlar Yunan vatandaşları ve eşit haklara sahiptirler" demesi üzerine Milletvekili, toplumumuza uygulanan vatandaşlığından şakayet etmesi üzerine Sayın Bakanın, "Yunanistan'de yaşayan tüm insanlar Yunan vatandaşları ve eşit haklara sahiptirler" demesi üzerine Milletvekili, toplumumuza uygulanan vatandaşlığından şakayet etmesi üzerine Sayın Bakanın, "Yunanistan'de yaşayan tüm insanlar Yunan vatandaşları ve eşit haklara sahiptirler" demesi üzerine Milletvekili, toplumumuza uygulanan vatandaşlığından şakayet etmesi üzerine Sayın Bakanın, "Yunanistan'de yaşayan tüm insanlar Yunan vatandaşları ve eşit haklara sahiptirler" demesi üzerine Milletvekili, toplumumuza uygulanan vatandaşlığından şakayet etmesi üzerine Sayın Bakanın, "Yunanistan'de yaşayan tüm insanlar Yunan vatandaşları ve eşit haklara sahiptirler" demesi üzerine Milletvekili, toplumumuza uygulanan vatandaşlığından şakayet etmesi üzerine Sayın Bakanın, "Yunanistan'de yaşayan tüm insanlar Yunan vatandaşları ve eşit haklara sahiptirler" demesi üzerine Milletvekili, toplumumuza uygulanan vatandaşlığından şakayet etmesi üzerine Sayın Bakanın, "Yunanistan'de yaşayan tüm insanlar Yunan vatandaşları ve eşit haklara sahiptirler" demesi üzerine Milletvekili, toplumumuza uygulanan vatandaşlığından şakayet etmesi üzerine Sayın Bakanın, "Yunanistan'de yaşayan tüm insanlar Yunan vatandaşları ve eşit haklara sahiptirler" demesi üzerine Milletvekili, toplumumuza uygulanan vatandaşlığından şakayet etmesi üzerine Sayın Bakanın, "Yunanistan'de yaşayan tüm insanlar Yunan vatandaşları ve eşit haklara sahiptirler" demesi üzerine Milletvekili, toplumumuza uygulanan vatandaşlığından şakayet etmesi üzerine Sayın Bakanın, "Yunanistan'de yaşayan tüm insanlar Yunan vatandaşları ve eşit haklara sahiptirler" demesi üzerine Milletvekili, toplumumuza uygulanan vatandaşlığından şakayet etmesi üzerine Sayın Bakanın, "Yunanistan'de yaşayan tüm insanlar Yunan vatandaşları ve eşit haklara sahiptirler" demesi üzerine Milletvekili, toplumumuza uygulanan vatandaşlığından şakayet etmesi üzerine Sayın Bakanın, "Yunanistan'de yaşayan tüm insanlar Yunan vatandaşları ve eşit haklara sahiptirler" demesi üzerine Milletvekili, toplumumuza uygulanan vatandaşlığından şakayet etmesi üzerine Sayın Bakanın, "Yunanistan'de yaşayan tüm insanlar Yunan vatandaşları ve eşit haklara sahiptirler" demesi üzerine Milletvekili, toplumumuza uygulanan vatandaşlığından şakayet etmesi üzerine Sayın Bakanın, "Yunanistan'de yaşayan tüm insanlar Yunan vatandaşları ve eşit haklara sahiptirler" demesi üzerine Milletvekili, toplumumuza uygulanan vatandaşlığından şakayet etmesi üzerine Sayın Bakanın, "Yunanistan'de yaşayan tüm insanlar Yunan vatandaşları ve eşit haklara sahiptirler" demesi üzerine Milletvekili, toplumumuza uygulanan vatandaşlığından şakayet etmesi üzerine Sayın Bakanın, "Yunanistan'de yaşayan tüm insanlar Yunan vatandaşları ve eşit haklara sahiptirler" demesi üzerine Milletvekili, toplumumuza uygulanan vatandaşlığından şakayet etmesi üzerine Sayın Bakanın, "Yunanistan'de yaşayan tüm insanlar Yunan vatandaşları ve eşit haklara sahiptirler" demesi üzerine Milletvekili, toplumumuza uygulanan vatandaşlığından şakayet etmesi üzerine Sayın Bakanın, "Yunanistan'de yaşayan tüm insanlar Yunan vatandaşları ve eşit haklara sahiptirler" demesi üzerine Milletvekili, toplumumuza uygulanan vatandaşlığından şakayet etmesi üzerine Sayın Bakanın, "Yunanistan'de yaşayan tüm insanlar Yunan vatandaşları ve eşit haklara sahiptirler" demesi üzerine Milletvekili, toplumumuza uygulanan vatandaşlığından şakayet etmesi üzerine Sayın Bakanın, "Yunanistan'de yaşayan tüm insanlar Yunan vatandaşları ve eşit haklara sahiptirler" demesi üzerine Milletvekili, toplumumuza uygulanan vatandaşlığından şakayet etmesi üzerine Sayın Bakanın, "Yunanistan'de yaşayan tüm insanlar Yunan vatandaşları ve eşit haklara sahiptirler" demesi üzerine Milletvekili, toplumumuza uygulanan vatandaşlığından şakayet etmesi üzerine Sayın Bakanın, "Yunanistan'de yaşayan tüm insanlar Yunan vatandaşları ve eşit haklara sahiptirler" demesi üzerine Milletvekili, toplumumuza uygulanan vatandaşlığından şakayet etmesi üzerine Sayın Bakanın, "Yunanistan'de yaşayan tüm insanlar Yunan vatandaşları ve eşit haklara sahiptirler" demesi üzerine Milletvekili, toplumumuza uygulanan vatandaşlığından şakayet etmesi üzerine Sayın Bakanın, "Yunanistan'de yaşayan tüm insanlar Yunan vatandaşları ve eşit haklara sahiptirler" demesi üzerine Milletvekili, toplumumuza uygulanan vatandaşlığından şakayet etmesi üzerine Sayın Bakanın, "Yunanistan'de yaşayan tüm insanlar Yunan vatandaşları ve eşit haklara sahiptirler" demesi üzerine Milletvekili, toplumumuza uygulanan vatandaşlığından şakayet etmesi üzerine Sayın Bakanın, "Yunanistan'de yaşayan tüm insanlar Yunan vatandaşları ve eşit haklara sahiptirler" demesi üzerine Milletvekili, toplumumuza uygulanan vatandaşlığından şakayet etmesi üzerine Sayın Bakanın, "Yunanistan'de yaşayan tüm insanlar Yunan vatandaşları ve eşit haklara sahiptirler" demesi üzerine Milletvekili, toplumumuza uygulanan vatandaşlığından şakayet etmesi üzerine Sayın Bakanın, "Yunanistan'de yaşayan tüm insanlar Yunan vatandaşları ve eşit haklara sahiptirler" demesi üzerine Milletvekili, toplumumuza uygulanan vatandaşlığından şakayet etmesi üzerine Sayın Bakanın, "Yunanistan'de yaşayan tüm insanlar Yunan vatandaşları ve eşit haklara sahiptirler" demesi üzerine Milletvekili, toplumumuza uygulanan vatandaşlığından şakayet etmesi üzerine Sayın Bakanın, "Yunanistan'de yaşayan tüm insanlar Yunan vatandaşları ve eşit haklara sahiptirler" demesi üzerine Milletvekili, toplumumuza uygulanan vatandaşlığından şakayet etmesi üzerine Sayın Bakanın, "Yunanistan'de yaşayan tüm insanlar Yunan vatandaşları ve eşit haklara sahiptirler" demesi üzerine Milletvekili, toplumumuza uygulanan vatandaşlığından şakayet etmesi üzerine Sayın Bakanın, "Yunanistan'de yaşayan tüm insanlar Yunan vatandaşları ve eşit haklara sahiptirler" demesi üzerine Milletvekili, toplumumuza uygulanan vatandaşlığından şakayet etmesi üzerine Sayın Bakanın, "Yunanistan'de yaşayan tüm insanlar Yunan vatandaşları ve eşit haklara sahiptirler" demesi üzerine Milletvekili, toplumumuza uygulanan vatandaşlığından şakayet etmesi üzerine Sayın Bakanın, "Yunanistan'de yaşayan tüm insanlar Yunan vatandaşları ve eşit haklara sahiptirler" demesi üzerine Milletvekili, toplumumuza uygulanan vatandaşlığından şakayet etmesi üzerine Sayın Bakanın, "Yunanistan'de yaşayan tüm insanlar Yunan vatandaşları ve eşit haklara sahiptirler" demesi üzerine Milletvekili, toplumumuza uygulanan vatandaşlığından şakayet etmesi üzerine Sayın Bakanın, "Yunanistan'de yaşayan tüm insanlar Yunan vatandaşları ve eşit haklara sahiptirler" demesi üzerine Milletvekili, toplumumuza uygulanan vatandaşlığından şakayet etmesi üzerine Sayın Bakanın, "Yunanistan'de yaşayan tüm insanlar Yunan vatandaşları ve eşit haklara sahiptirler" demesi üzerine Milletvekili, toplumumuza uygulanan vatandaşlığından şakayet etmesi üzerine Sayın Bakanın, "Yunanistan'de yaşayan tüm insanlar Yunan vatandaşları ve eşit haklara sahiptirler" demesi üzerine Milletvekili, toplumumuza uygulanan vatandaşlığından şakayet etmesi üzerine Sayın Bakanın, "Yunanistan'de yaşayan tüm insanlar Yunan vatandaşları ve eşit haklara sahiptirler" demesi üzerine Milletvekili, toplumumuza uygulanan vatandaşlığından şakayet etmesi üzerine Sayın Bakanın, "Yunanistan'de yaşayan tüm insanlar Yunan vatandaşları ve eşit haklara sahiptirler" demesi üzerine Milletvekili, toplumumuza uygulanan vatandaşlığından şakayet etmesi üzerine Sayın Bakanın, "Yunanistan'de yaşayan tüm insanlar Yunan vatandaşları ve eşit haklara sahiptirler" demesi üzerine Milletvekili, toplumumuza uygulanan vatandaşlığından şakayet etmesi üzerine Sayın Bakanın, "Yunanistan'de yaşayan tüm insanlar Yunan vatandaşları ve eşit haklara sahiptirler" demesi..

tr,

Başbakan Yardımcısı, büyük bir ilgi ile Milletvekilimizi dinledikten sonra, sorunlarımızın kendisine yazılı olarak liste halinde verilmesini istemiş ve çözüm çareleri araya cağılığını söylemiştir. Bu istek üzerine Milletvekili, önümüzdeki günlerde, yillardan beri yapılan haksızlıklarla içeren bir raporu Başbakan Yardımcısına verecektir.

Sorunlarımıza çözüm aramak bizim hakkımız. Hükümetin de görevidir. Hak ile görevin, iyi niyet noktasında birleşmeli haksızlığa çözüm getirir. Çağdaş eğitimim imkanlarından mahrum edilen ilkokul öğrencilerinden, ömrünün son yıllarını, doğup büyülüdür memleketinde huzur içinde geçirmek isteyen dedelerimize kadar tüm toplumumuzun Hükümet yetkililerinden beklediği bu iyi niyettir.

A.B.D. BÜYÜKELÇİSİ'NİN DAVETİ

Amerika Birleşik Devletleri Atina Büyükelçisi 2 Ağustos'ta verdiği bir öğle yemeğine Milletvekili Dr. Sadık Ahmet'i de davet etmiştir.

Milletvekili, büyük bir görüş alışverişinde bulunmuştur. Bu yemeğe Milletvekilimiz davet edilmiş olması Batı Trakya Azınlık toplumu açısından ayrı bir önem taşımaktadır.

Bağımsız Güven Listesi adayları ifadeye çağrılıyor

18 Haziran seçimleri öncesinde, seçimlerimizi olumsuz

yerde etkilemek amacıyla iki bildirin dağıtılmıştır. Bildirinin birine Türkler tarafından yazılış süsü verilmiş ve Batı Trakya'daki soydaşlarımızla bağdaştırılması imkansız olan ifadeler doldurulmuştur. Güya, Hristiyan vatandaşlarımız, bu bildirini okuyunca galeyana gelmişler ve aynı gece başka bir bildiri ile tepkilerini göstermişler.

Şimdiden Bağımsız Güven listesi adayları, 25 Ağustos'ta savcılıkta ifade verdiler. Bağımsız Güven listesinin kurucuları, seçim öncesi yaşısal bir mücadele vermişlerdir. Yasal olan her yaptıklarından ve söylediklerinden hesap verirler, yasal olmayan ve kendiyle ilişkisi bulunmayan hiçbir konuda sorumluluk kabul etmezler.

İstanbul Fener Patrikhanesi'nin restorasyon çalışmaları sürüyor

İstanbul Fener Patrikhanesi, bu günde büyük bir restorasyon çalışmalarına sahne oluyor. Burun yanında Patrikhaneye blişlik olarak inşa edilen dev ahşap yapılarının çalışmaları bitmiş durumda. Avlusundan bakıldığından büyük bir saray görünümlünde olan Fener Patrikhanesi her gün yüzlerce ziyaretçinin akümene uğramaktadır. Görüşmek isteğinde bulunduğu Fener Patrikhanesi yetkilileri, görüşmeye ancak patrik ile yapabileceğimizi, şu anda ise Patriğin makamında bulunmaması sebebi ile görüşme isteğimizi ye-

Batı Trakya Türkleri Dayanışma Derneği Genel Merkezi Bulgaristanlı soydaşlarımıza kucak açtı

Bulgar hükümetinin başlatığı utanç verici göç olayından sonra Türkiye'ye gelen Bulgaristanlı soydaşlarımızın isbulmasından kaçacak yer so-

Merkezini arayarak iş gücü talebine bulundu. Böylece birçok göçmen aileyeye iş temin edilmiş oldu.

Bulgaristan'ın Varna şehrinde bir ay önce Türkiye'ye göç eden Nasutoğlu ailesi, B.T.T.D.D. yetkilileri tarafından demek binasına yerleştirildi. Otuz günden beri ikinci çocuğu ile birlikte burada kalan Nasutoğlu ailesi, dernek çatısı altında bulunan mutfak, müzik odası, televizyon, telefon gibi tüm imkanlardan istifade etmektedir.

Kendilerine sağlanan bu

B.T.T.D.D. Genel Merkezinde kalan Nasutoğlu ailesi

rununa kadar bütün ihtiyacları ile ilgilenmek üzere İstanbul Batı Trakya Türkleri Dayanışma Derneği seferber oldu. Bunun yanında gerekli iş gücünü Bulgaristanlı soydaşlarımızdan sağlamayı tercih eden bir çok esnaf ve işveren, telefonla Batı Trakya Türkleri Dayanışma Derneği Genel

imkandan dolayı Dernek yetkililerine teşekkür eden Nasutoğlu ailesi, şimdilik çok mutlu olduklarını, İstanbul'da kiralanan hayli pahalı olduğunu, kişi burada geçirmeyi arzuladıklarını ve devletten destek beklediklerini belirtmişlerdir.

Oktay Mehmet

Esref Düşenkalkan, Genel Başkanımız Tahsin Salihoglu'yla birlikte

Kıbrıs'ta Türk Mukavemet Teşkilatı'nın kurucularından Esref Düşenkalkan Batı Trakya Türkleri Dayanışma Derneği Genel Merkezini ziyaret etti

Batı Trakya Türkleri Dayanışma Derneği Genel Başkanı Tahsin Salihoglu ile görüşüp konuşan Esref Düşenkalkan şunları söylemiştir: "Bugün Milli davalan benimsenmiş olan derneklerde büyük görevler düşmektedir. Siz de dernek olarak en önemli göreviniz, Batı Trakya konusunu tüm dünyanın anlayacağı şekilde canlı olarak daima gündemde tutmaktır.

Tüm dernekler, "haklar ve rıtmız alınır" ilkesinden hareket etmelidirler, yoksa hiç bir çaba gösterilmeden hiç bir

hak elde edilemez"

Eğitim konusuna da değinen ve Kıbrıs'ın 1957'lerdeki okur yazar oranının % 90, lise mezunu oranının ise % 60 olduğunu belirten Düşenkalkan, bu yüksek eğitim seviyesinin Kıbrıs'ın o dönemdeki başassisinin alt yapısını oluşturduğunu vurgulamıştır.

Bunun üzerine 1960'lı dönemlerdeki Batı Trakya'nın eğitim düzeyinin bir kritığını yapan Genel Başkan Tahsin Salihoglu, o yıllarda Batı Trakya'da eğitim düzeyinin çok düşük olduğunu, okur-yazar oranının % 45-50 dolaylarında bulunduğu, bu düşük eğitim seviyesi ile de pek başarı sağlanmadığını belirtmiştir. Salihoglu sözlerine şöyle devam etmiştir:

"Batı Trakya'da eğitimle ilgili alt yapı şimdilik oluşmaya başlamıştır. Eğitim düzeyi gün geçtikçe artmaktadır. Bunun neticesi olarak doktor, avukat, öğretmen, mühendis, ekonomist v.s. gibi nitelikli insan sayısı da artmaktadır. Son yıllarda Batı Trakya'nın genel durumunda her konuda gözle görülebilir bir ilerleme ve gelişme kaydedilmektedir. Temennimiz zaman içerisinde azınlık halkın tüm isteklerinin gerçekleştirmesidir..."

New York caddelerinde nümayiş Türkler, on cephede yine bir Batı Trakya...

Amerika'daki Batı Trakyalılar

Türk tarihi göğlerle doludur, Önce doğudan batıya akınlar, fetihler.. Anadolu'ya, Rumeii'ye şan ve şeref dolu göçler.. Sonra bozgun, Son bir asırda Rumeli'den Anadolu'ya bitmek tükenmek bilmeyen göç-

Göç, Batı Trakya Türklerinin de alınıyazıdı. En çok Türkiye'ye göç etmekle birlikte Avrupa'dan, Afrika'ya, Amerika'ya, hatta Avustralya'ya kadar uzanır Batı Trakyalılar..

Konumuz Amerika'daki Batı Trakyalılar. Sayılan az da olsa Amerika'nın muhtelif kentlerinde Batı Trakyalılar da var. Bunlar genellikle va-

Mitingin öncüleri, göğüsleri ay yıldızlı bayraklarla eşlenmiş iki Batı Trakyalı genç...

ler.. Göçler maalesef bütün acılarıyla devam ediyor...

Göç, Türk'ün bir bakıma kadardır...

purlarda çalışırken orada kalan Batı Trakyalı genç erkeklərdir. Aralarında ABD vatandaşlığına geçip vatandaşlık

haklarını kazandıktan sonra evlenip Amerika'ya dönenler ve işine devam edenler de var. Genellikle durumları iyidir.

Sevinilecek husus şurası ki, berberlerini unutmuyorlar, hatta milli davallara sahip çıkıyorlar. Batı Trakyalı gençler diğer Balkan Türkleri ve Kıbrıslı kardeşleriyle omuz omuza Newyork ve Washington caddelerinde ayıldızı: Türk bayrağını göklere yükseltiyorlar ve Türk'ün sesini yeni dünyalara da duyuruyorlar..

Tabii karşılaşanında yine Yunanlı, yine mahalli (Newyork) Yunan basını! Amerika temsilcilerimiz "Bayram haftası" derken, Rum gazeteleri yine "Mangal tahtasından" bahsediyorlar!

Elimize geçen fotoğrafları ve gazete kupürlerini dergimiz sayfalarında ebedileştirelim istedik ve bu satırları yazdırık...

Mehmet Hakses

Batı Trakya'da fotoğraf yarışması

Batı Trakya Türk toplumu içinde sanat olayları, sosyal

etkinlikler yok denenecek kadar sınırlıdır. Azınlık davranışlarının çatısı altında ve belirli zamanlarda gerçekleştirilen sosyo-kültürel etkinlikler dışında özel kuruluş veya şahısların etkinliklerine pek rastlanmaz.

Geçtiğimiz yıl iki vaiz arkadaşımızın Türk Gençler Birliği salonunda sergiledikleri Osmanlı Dönemi Sanat Eserleri Fotoğraf sergisinden sonra Ağustos ayı başlarında profesyonel bir fotoğrafçının düzenlediği amatör Fotoğraf yarışmasına tanık olduk.

FOTO STUDIO CITY'nin düzenlediği bu yarışmaya soylularımız seksendan fazla fotoğraf katıldılar.

10 Ağustos günü bir juri tarafından yapılan değerlendirmede, Ferha Mehmet'e alt fotoğraf birincilik ödülü aldı. Ayrıca, İstanbul'dan gönderilen Okta Mehmet'in fotoğrafı 2.lük ve Cepeli'den Ayhan Nazım'in fotoğrafı da 3.lük ödülü aldı.

Bunun dışında, Hüseyin Macır ile Vildan H. Mehmet'in çekimleri fotoğraflarda mansiyon aldılar.

İlk üçe girenlere birer fotoğraf makinası, mansiyon alanlara da birer albüm hediye edildi.

Brinci gelen fotoğraf

Gümülcineli Ahmed oğlu Muhammed Efendi*

(Ö. 1203/1789)

Hazırlayan: Cevat İZGİ

Baba adı Ahmet olan Muhammed Efendi, bilmediğiniz bir tarihte Gümülcine'de doğdu. *Şarhu Eb-yatır'n-Nüniyye*'sinin (bk. burada, eserleri nr.3) 1156/1743 istinsahlı bir nüshası bulunduğuına göre XVI-II. yüzyılın ilk çeyreğinde veya başlarında doğduğu tahmin edilebilir. Hayatının başlangıçlarına ait bilgimiz yoksa da İstanbul'a göçtü, ömrünün çoğunu orada geçirdiği ve sarayla yakından ilgisi bulunduğu anlaşılmaktadır. Nerede taşınmadığını bilmemiğimiz öğreniminin ilkini, büyük bir ihtimalle Gümülcine'de yapmış olmalıdır. Çeşitli medreselerde müdderrislik etti. Bir ara Misir kadılığında bulundu 1195 yılında Mekke kadısı oldu. 1201 Recep'inde İstanbul, 1202 Cumadelevvel'inde ise Anadolu payelerini elde etti. 1203 Cumadelevvel'inde İstanbul'da ölünce Emir Buhari mezarlığına gömüldü. Eserleri, üç Arapça'dan tercüme, biri de Arapça manzum bir esere şerh olmak üzere dört tanedir. Eserlerden ikisi kelama dair, biri Hz. Peygamber'in doğumunu hakkında, biri de mev'ize konusundadır. Buradan hareketle mütercimimizin daha çok kelamçı olduğu söylenebilir. İlgi-lendiği bilim dalından zeki bir insan olduğu hükmüne varmak mümkündür.

Eserleri:

1. Risâletü'l Ta'rîf fi Tercemeti'l-Mevlidi's-Şerif
(T):

Muhammed Efendi, eserin asıl müellifi olan Mah-mud b. Abbas b. Süleyman'ın başta Buhari ile Müslim'in Sahih'leri olmak üzere el-Kütübü's-Sitte (:Altı Kitap)'nın Sünen'i, Kadi İyâz'ın es-Şifa' bi-Ta'rîf Hü-kükî'l-Mustafa'sı ve şerhlerinden derleyerek meydana getirdiği peygamberimizin doğumumu ile ilgili bu eseri, "nefi amr ve fa'idesi şamile olsun" diye bir dostunun isteğiyle Arapça'dan Türkçe'ye çevirmiş ve Sultan III. Mustafa'ya (1171-1187/1757 - 1774) sunmuştur.

Başı:

الحمد لله الذي نور بأذور العلم منابر الشارق والمغارب وزين العالم بالعذرا
زية النساء بالكتوائب... وبعد فنون العدد الفخر المفر لغير الموزى للغور السيد عبد
الكوفي الحنفي... الحسن بعض احوالى الذى له رغبة صادقة في اتباع ترجمة رسالت
مولده... جعله تحفة لصاحب المؤشرات الحسات... الا وهو السلطان الاعظم سلطان
سلطان العرب والجم سلطان مماليقى خان... ابن السلطان احمد خان بن
السلطان محمد خان...

(*): SO, IV, 265-266; OM, II, 8; HA, I, 347.

Tercümenin başı:

".... HAMD OLSUN ol Vacibülvücud, Mabudun b'l-hakk olan Zat-i Pake ki kendi nur-i ma'nevisiyle bu ka'inati nurlandırıcı ve kudreti ziyasiyla bu mevcudati zi-yalandırdı ve esma ve sıfatı bahırlarından BEYAZ BULUTLAR MİSALİ hikmetiyle zerrat-i mümkünata vası olan rahmetini inzal eylesdi.. Bundan sonra, yani her mülcliffe ve musannufe edası vacıb olan besmele-i şerife ve hamd ve Resul'üne - aleyhisselam - salat u selam.. Mahmud b. Abbas b. Süleyman kütüb-i mu'tebere ki Buhari ve Müslim ve sair Kütüb-i sitte ve Sifa-i Kadi İyaz ve guruhundan cem' ve telif eylesdi. Bu abd-i fakir-i gayr-i muva-zi'n-nakir SEYYİD MUHAMMED-İ GÜMÜLCİNEVİ dahi nef'i amm ve faidesi şamile olsun deyû bazı ihvanının rağbetiyle Arabyetten lisan-i Türkî'ye terceme mu-rad edüp hasbe'l-istîta'a evvel emir hatire kiyam ve tek-mil ve itmamına iktâm ve hitam-ı kelam oldunda Risale-tü'l-Ta'rîf fi Tercemeti'l-mevlid-iş - Şerif unvanıyla ta'yin-i nam kilindi. Malum ola ki: Rical ve nisadan her mükellefe cümle fera'ziden evvel üzerine farz-i ayn ve i'tikad-i lazımları olan herkes Halik'ını BİLÜP BİRLEYÜP kemal sıfatları ile mevsîf ve noksan sıfatlarından münezzez ve müberra olduğunu tâhsîl edüp Vacibülvücud, Ma'budun b'l-hakk olduğunu delâlet eden ayat ve detâil ki bi mevcudat ve masnûat ile istidâl herkese lazımlı oldıysa musannîf VİLADET-İ ŞERİFE AHVALI'ni zikre mu-kaddime olmak üzere sıfat-i selbiyye ve subutîyye ve nef-siyyesini zikr eylesdi..."

Sonu:

"... Aliyyü'l-Kari, el-Mevridü'l-Revi fi'l-Mevlidi'n-Nebevi nam telîfînde zikr eder ki: Rebiülevvel ayının ey-yam ve leyalişinin küllişinde olması hasen ve gökçekdir.."

Bazı yazmaları: Hacı Mahmud, nr. 4401: nesihle 56 yap., 212X150 (160x85) mm., 19 str. İstinsahî Murteza tarafından; Hacı Mahmud, nr. 4463: nesihle 96 yap., 167x107 (121x67) mm., 15 str.; Laleli, nr. nesihle 74 yap., 203x132 mm., 21 str.

2.Tercemetü "Risale-i-mesleki's-Sidâd fi'l-Iradet-i, Cüz'iyye ve Ef'al-i-Ibad" (T) Mütercimin önsözde belirttiğine göre, Hanefî-Matûridî imamların İrade-i Cüz'iyye hakkındaki görüşlerinden bahseden ve müellifi bilinmeyen Arapça bir risale esas almak ve ona "bazi fevaid zamm ve ilhak" edilmek suretiyle meydana getirilen bu eser, bir dosta armağan edilmişdir. Mütercimin dostu, eserin "nef'i amm olsun" diye Türkçe'ye çevrilmesinin uygun ve yerinde olacağını söyleyince Muhammed Efendi de dostunun bu isteği kirmamış ve eseri Türkçe'ye çevirerek I. Abdülhamid Han (1774-1789)'a sunmuştur. (bk. OM, II, 8)

Başı:

Hamd ü sipâs-i na-mâ'dâd Cenab-i Halik-i Vedüd-celle celaluhu ve amme nevaluhu-hazretlerine ki.. Pesbu abd-i fakir muhtac-i lutf-i Rabb-i Kadir SEYYİD MUHAMMED-İ GÜMÜLCİNEVİ - amelehu'llahu ta ala bil-lutfîhi's-sûri ve 'l-ma'nevî - kütüb-i kelamîyyede Eimme-i Hanefîyye-i Maturidiyye'nin takir ve tastir ettikleri bahs-i İrade-i Cüz'iyeye mütaallika bir risale-i 'Arabiyye'ye sarf-i İrade-i Cüz'iyeye ile hasbe'l-istîta'a tahrir, ba-dehu bazı fevaid zamm ve ilhakı murad.. ve bazı ihvana

İraet ve ihda olundukta nef'i amm olmak her vechile ah-sen ve lisan-i Türkî'ye tercüme be-gayer müstahsen gö-rülmekle bu güne re'y ma'kul u makbul.. ba'dehu teber-rükenn Sultan-i Selatin-i Arab ve Acem.. es-Sultan Abdülhamid Han b. es-Sultan Ahmed Han b. es-Sultan Mu-hammed Han.. Ma'lum ola ki ef'al-i ibad hakkında meza-hib-i adide vardır. Lakin Ehl-i Sünnet ve 'l-Cemaat indin-de emezheb-i savab.

Sonu:

".. İmdi du'â-i me'sur ani's-Sahabeti'l-Kiram ile.."

Bazı yazmaları: Es'ad, nr. 1180: nesihle 11 yap., 212x138 (146x73) mm., 15 str. İstinsahî, 1159'da; Halet, nr. 419/1: nesihle yap. 1-23, 203X136 (127x59) mm. 19 str.

3. Şerhu Ebyati'n-Nüniyye (Şerhu'l-Kasideti'n-Nüniyye, A):

Fetih'den sonra İstanbul'un ilk kadısı olan Hızır Bey (ö.863/1459)'in kelâma dair el-Kasideti'n-Nüniyye fi'l Aka' idâli eserinin Arapça bir şerhidir. Bu kasidenin çok sayıda şerhi vardır. Şârif, eserini, Allah'ın iyi ve güzel huylarıla bezeyip seçkin kılığı bir kişiye armağan etmiştir. (bk. OM, II, 8)

Başı:

لَكَ الْحَمْدُ يَا مَنْ شَرَحَ صُورَةَ الْجَرِيدَةِ الْكَلَامَ فِي خَلَقِ الْإِسْلَامِ وَبَرَأَ لَوْزَانَهُ
فِي دُنْلَاقِ الْعِلُومِ وَبَلَاغَ الْحَكَمَ... وَمَنْ يَقُولُ أَعْلَمُ الْعِصَمِ الْمُتَضَعِّفِ بِالْأَوْرَادِ
حَمْدُ بْنِ اَحْمَدَ الْكَوْمَانِجُوِيُّ - يَأْتِيهِ اللَّهُ تَعَالَى بِعَذَابِهِ تَعْصِيَ الْاَمَانِ - فَهَذِهِ كَلِمَات
بِسْرَةٍ مُشَتَّتَةٍ عَلَى مَسَالِكِ نَفْسِهِ حَلَّلَهُ لَهُ مَنْ حَفَظَهُ اللَّهُ تَعَالَى بِالْكَرِبَّالَةِ
الْبَهْرَاءِ

... بما على شرح الاستفادة واقتضى في الدنيا من مرويات النهاية يوم القيمة...

Sonu:

Bazı yazmaları: Es'ad, nr. 1215: 18 yap, 210X134 (150x63) mm., 17 str., İstinsahî h., 1156'da; Halet, nr. 419/3: nesihle yap. 44-57, 203X136 (148X62) mm., 17 str.

4. Tercüme-i Tarikat-i Muhammediyye (T):

Birgili Muhammed Efendi (ö.981/1573)'nın et-Tari-katü'l-Muhammediyye adlı eserinin tercümeleridir. (OM, II, 8).

Pertevniyal Valide Sultan Ktp., nr. 974'te kayıtlı bulunan mecmuanın 416-54'a yaprakları arasında yer alan Risale fir-Rub'il-Müceyyeb adlı Arapça eser "Gümülcinevi" nisbeli biriniindir. Tek nüshası tespit edilebilen eserin içinde müellifine ait herhangi bir kayıt yoktur. Adı geçen kütüphanenin basma filistrinde eser, "Gümülcinevi" diye birine nispet edilmiştir.

Batı Trakya Türk Kültürü ve Nasreddin Hoca

Feyyaz Sağlam

Dokuz Eylül Üniversitesi

Türk Dili Bölümü

Öğretim Elemanı

Nasreddin Hoca'nın dünya kültürü üzerindeki yerî, etkileri ve önemi üzerine yapılan bilimsel çalışmalarla panoramik bir yaklaşımın baktıldığından; gerek Türk dünyasında, gerekse diğer milletlerin büyük bir bölümünde tamında, benimsenip sevildiği anlaşılmaktadır. Zaten böylesi bir tanıma, sevilme sonucu, dış ülkelerde Nasreddin Hoca üzerine bilimsel çalışmalar yapılması gerekliliği gündeme gelmiştir. Türkiye dışında Nasreddin Hoca üzerine yapılan bütün bu çalışmalar, değişik bir yaklaşımla; "Türkiye dışındaki Türk topluluklarının kültürleri" ve "diğer milletlerin kültürleri"yle ilgili olarak, iki ana gruba ayırmak mümkündür.. Prof. Dr. Fikret Türkmen, bir yazısında "Türk Dünyası" açısından Nasreddin Hoca'nın konumunu söyleyerek açıklamaktadır: "... Karşımıza, Türkistan'dan Macaristan'a Sibirya'dan Kuzey Afrika'ya kadar Türklerin ayak bastığı her yerde Nasreddin Hoca çıkmaktadır.. " (1) Bu görüş doğrultusunda, daha dar anlamda Osmanlı İmparatorluğu'nun üç kıtaya yayılan sanıları içerisinde Nasreddin Hoca'nın, Türklerle beraber imparatorluğu oluşturan diğer milletlerden Ermeni, Bulgar, Arap, Arnavut, Sırp, Hırvat, Romen ve Rumlar arasında da çok seviliip benimsendiğini söyleyebiliriz.. Özellikle bugünkü Balkan milletlerinin kültürlerine bu açıdan yaklaşımımızda Yunanlılar dışında diğer milletler de Nasreddin Hoca üzerine önemli araştırmaların yapıldığını görebiliyoruz. Çeşitli yayın organlarında yayımlanan ve

bilimsel toplantılarında kamuoyuna aktarılan bu çalışmalardan bir kaçını burada belirtmek gereklidir; Dr. Mihail Guboğu'un Romanya'da, Prof. Dr. Nihatullah Hafız'ın Yugoslavya'da, İbrahim Tatlı'nın Bulgaristan'da Nasreddin Hoca üzerine yaptıkları incelemeleri sayabiliriz. Ayrıca yine Yugoslavya'da Prof. Dr. Şevket Plana'nın Arnavut; Sabahattin Mahmud'un Sırp ve Hırvat milletlerinin kültürleri üzerine Nasreddin Hoca açısından yaptıkları çalışmaları bu bütünü içerisinde değerlendirmek gereklidir. (2)

Yunanistan ve Nasreddin Hoca

Yukarıda, Balkan milletleri içerisinde yalnızca Yunanistan'da - diğer milletlere oranla - daha az araştırma inceleme yapıldığını belirtmiştim. Bu durumun nedeni olarak, Nasreddin Hoca'nın Yunanistan'da az tamindığını söylemek, doğru olmaz. En azından, coğrafi yakınıklığı düşünüldüğünde, mantıken böyle bir gerekçe ileri sürülemez... Akla gelebilen tek neden iki ülke arasında "kültürel ilişkilerin kopukluğu ve yetersizliği" geçerlidir.

"Yunanistan ve Nasreddin Hoca" ilişkisini ele alırken, bu alt konuyu kendi içinde iki bölüme ayırmak uygun olacaktır:

- a) Yunan (Rum) toplumu ve kültürlü açısı,

Batı Trakya Türkleri'nin en ciddi gazetelerinden sayılan Akın gazetesinin 1957 yılında çıkan ilk sayısından itibaren ikinci sayfasında Nasreddin Hoca'ya yer vermesi dışında, zamanla aynı gazetedede Nasreddin Hoca'nın bazı fikralarının uzun bir anlatımla ve "dini kissa" yaklaşımıyla ele alındığını görebiliyoruz..

b)- Bu çalışmanın ana konusunu oluşturan - Batı Trakya Türk toplumu ve kültürü açısı.

"Nasreddin Hoca Fikralarının Yayılmış Sahaları" adlı yukarıda dejindigimiz çalışmada; Rumlar arasında epeyce yekün tutan Nasreddin Hoca fikrasının yayınlandığını, 1848 yılında İzmir'de Grekçe ilk yayının yapıldığını, 1884 ve 1908'de Atina'da iki aynı kitabı daha yayınlandığını, "öğreniyoruz. (3) Bu noktada ayrıca Loukoumatis Demotries'in 1979 yılında Ankara'da düzenlenenen IV. Uluslararası Güneydoğu Avrupa İnceleme Kongresi'ne sunduğu "Yunan Yazılı Sözlü Edebiyatı" Geleneginde Nasreddin Hoca'nın Varlığı" adlı tebliğini anmak gereklidir. (4)

BATI TRAKYA TÜRK KÜLTÜRÜ'NDE NASREDDİN HOCA

I- Batı Trakya Türk Basınında Nasreddin Hoca:

Yoğun olarak Gümülcine ve İskeçe bölgelerinde olmak üzere, hala Batı Trakya'da 120.000 kişilik bir Türk toplumu yaşamaktadır. Bu Türk toplumunun kültürel yapısının dünü ve bugününe Nasreddin Hoca perspektifi içerisinde bakınca ilk planda, Batı Trakya Türk Basını'nın yaklaşımını ele almak gerekiyor. Batı Trakya Türk Basını arşivinde incelemiş olduğum hemen hemen bütün gazete ve dergilerin Nasreddin Hoca'ya yer verdiklerini görmekteyiz. Hatta, Yunan gündeminde Türkiye olarak çıkışmış olan "Milliyet" gibi yayın organlarında da aynı tutum söz konusu olmuştur. Batı Trakya'da Türkçe olarak geçmişte ve günümüzde yayınlanan Akın, Azınlık Postası, İller gazeteleriyle; Ali Çocuk, Arkadaş Çocuk, Yol, Öğretmen gibi dergilerin Nasreddin Hoca'ya daha yoğun olarak yer verdikleri görülmektedir. Batı Trakya Türkleri'nin en ciddi gazetesi sayılan Akın gazetesinin 1957 yılında çıkan ilk sayısından itibaren ikinci sayfasında Nasreddin Hoca'ya yer vermesi dışında, zamanla aynı gazetedede Nasreddin Hoca'nın bazı fikralarının uzun bir anlatımla ve "dini kissa" yaklaşımıyla ele alındığını görebiliyoruz.. 1970'lü yıllarda ise aynı gazetenin kurucusu şair-yazar Asım Haliloglu'nun, Batı Trakya Türk çocukların hitaben Nasreddin Hoca fikralarını manzumeleştirdiğini ve bir dönem gazetesinde bu irtibatları yayınlandığini tespit edebiliyoruz. Azınlık Postası

gazetesinde ise Nasreddin Hoca'nın Batılı düşünürlerden daha bilylik bir sahisi olduğu önekleñerek vurgulanmaktadır; İller gibi diğer gazetelerde ise nazım-nesir olarak fikraları okuyucuya sunulmaktadır. Dergilerde ise; bilim-kültür-edebiyat dergisi olan "Öğretmen"de daha çok bilimsel yorumlar, dini mahiyetteki "Yol" da fikraların dini yorumları, Ali Çocuk, Arkadaş Çocuk gibi yarınlarda ise çocuklara yönelik Nasreddin Hoca fikra ve şiirleri yayınlanmıştır.

II - Batı Trakya Türk Çocukları ve Nasreddin Hoca:

Bu alt başlıkta dephinme çalıṣacağımız konu, aslında "Batı Trakya Türkleri Çocuk Edebiyatı" içerisinde incelenmesi gereken bir konu olmaktadır. Bu noktada, yapılan değişik araştırmalar sonucunda, öncelikle bütün Batı Trakya Türk çocukların Nasreddin Hoca'yı çok iyi tanıdıklarını, sevdikleri anlamışlardır. Nasreddin Hoca fikraları Batı Trakya'da da yalnız halkın dilinde değil, çocukların da dilinde dolasmaktadır. Hatta, az sonra da dephinmeçim gibi, buradaki Türk çocukların Türkiye'de bilinmeyen Nasreddin Hoca fikraları anlamaktadırlar. Altı sınıfı Batı Trakya Türk Azınlık okullarında okutulan Türkçe ders kitaplarında Nasreddin Hoca'ya ait fıkra ve şiirler bulunmaktadır. 1960'lardayında yayınlanan Batı Trakya Türkleri'nin ilk çocuk dergisi "Aliş" te Nasreddin Hoca'nın çocuklara yönelik olarak ele alındığını görüyoruz. Bu derginin 8. sayısında Nasreddin Hoca ile ilgili manzum bir fıkra yayınlanırken en başta "Nasreddin Hocamızdan" ifadesi kullanılmıştır, bu Türk bilyügünlükne oranda benimsenildiği vurgulanmıştır. (5) Günümüzde ise Batı Trakya Türk çocukların yönelik olarak yayınlanan Arkadaş Çocuk Dergisi bu açıdan incelenmeye değer. Çünkü bu derginin hemen hemen her sayısında Nasreddin Hoca kargamıza çökmektedir. "Nasreddin Hoca Birgün" adlı çizgi romanın yayımından başka; bu derginin Batı Trakya Türk çocukların arasında "fıkra yazma" yarışması düzenlediğini görmekteyiz. Derginin 2. sayısında Nasreddin Hoca'nın "Kazan Doğurdu" fıkrasının resmi yayınlanmış ve çocuklardan fıkra yazmalan istenmiştir (6) Giñilimizde de başarıyla yayınından sürdürilen bu derginin hemen her sayısında çocukların dergiye gönderdikleri Nasreddin Hoca fikralarını bulmak mümkündür..

Nasreddin Hoca'nın Batı Trakya'da zaman zaman dini-ahlaki bir yaklaşımla yorumlandığını da tespit edebiliyoruz. Örneğin, "Yol" adlı Türkçe dini dergide Nasreddin Hoca fikraları "ibret" alınması gereken "kissa"lar olarak yorumlanmıştır. Yine, Akın gazetesinde aynı türden örnekler rastlanmaktadır.

III - Batı Trakya'da Nasreddin Hoca Uzerine Bazı Görüşler :

Batı Trakya Türkleri'nin edebiyat-kültür dergilerinin en ciddi örneği olan "Öğretmen" dergisinin 34. sayısında Nasreddin Hoca şöyle yorumlanmaktadır: "Toplumsal yaşam eleştirisel güldürü yoluyle dile getirmiştir; çağdan çağda okumuş okumamış Türkçe'yi konuşan her kuşaktan değişik toplumsal sınıf ve tabakalarındaki insanların benimsediği fikralarıyla halkın zekasının simgesi olmuştur... (7) aynı derginin 35. sayısında ise Batı Trakyalı şair-yazar Rahmi Ali'nin, "Nasreddin Hoca'nın Onderliği" konusunu değişik bir yaklaşımla yorumladığını görmekteyiz. Rahmi Ali, Hilmi Yavuz'un "Felsefe ve Ulusal Kültür" adlı kitabında (Nasreddin Hoca'nın ahlaki bölümü) yer alan değerlendirmesine katılmamaktadır. Hatırlanacağı gibi, Hilmi Yavuz bu yorumunda Timur ve Filler fikrasına dayanarak, Nasreddin Hoca'nın dünya görüşünün kaypık oluşu ve işine gelince yan çizdiği vb. gibi noktalarla degefimiztedir. (8) Rahmi Ali, Hilmi Yavuz'un bu görüşlerini belirttikten sonra, kendi değerlendirmesini şöyle yapıyor: "... Timur ve Filler fikrasında Hoca'nın hareketini beğendim ben. Hoca'nın getirdiği o ikinci fil, belki de halkı bilinclendirmeye yânelecektir ilk adımıdır. Kendileri için çalışanları yalnız bırakmakla yine kendilerinin cezalanacağının bir kanıtıdır bu fikra..." (9) Yine aynı yazarın Nasreddin Hoca'yla ilgili olunak Azînlik Postası gazetesinde şu değerlendirmeyi yaptığı görebiliyoruz:

"Dünyayı güldüren adam (Nasreddin Hoca) büyük genliklerle anıldı. Ama onun için yapılanlar o kadar az ki... Aslında o, ne Lafontaine ile ne Aisopos'la ölçülmeli dir. Çünkü Dünya, onun gibi güldürerek ders veren büyük bir filozof görmemiştir. Haksız mıym bu kamîmda? Onun gôle yoğun hayatımasına güleriz de, sanki biz spor-toto oynamakla, piyango biletleri almakla ne yaparız? Acaba hangımız bir çukur kazarken, çukurun içinde bir gömlek dolusu altın çakabileceğini umut etmemiştir? (10)

Nasreddin Hoca'nın Batı Trakya'da zaman zaman dini-ahlaki bir yaklaşımla yorumlandığını da tespit edebiliyoruz. Örneğin, "Yol" adlı Türkçe dini dergide Nasreddin Hoca fikraları "ibret" alınması gereken "kissa"lar olarak yorumlanmıştır. (11) Yine, Akın gazetesinde ay-

nı türden örnekler rastlanmaktadır. "Allah'ın işine Karşıma" gibi başlıklarla, dini yorumlara yakın fikralar yayınlanmıştır. (12)

IV - Batı Trakya'da Nasreddin Hoca Fikraları:

Batı Trakya Türkleri arasında, Nasreddin Hoca fikraları üzerine yaptığı kâsi arastırmada, fikraların kendi içlerinde dört ayrı grubu ayırtbildungini tesbit etmek:

- 1) Türkiye'de de aynen bilinenler.
- 2) Bilinen fikraların kısmen değişmiş biçimleri.
- 3) Bütünyle Batı Trakya'da oluşanlar.
- 4) Nasreddin Hoca'ya adapt edilenler.

Şekil yönüyle ise, Batı Trakya'daki Nasreddin Hoca fikralarını nesir ve nazım olarak ikiye ayırmak mümkündür. Batı Trakya Türk basınında değişik zamanlarda görülen manzum Nasreddin Hoca fikralarının bir bölümünde şairlerin imzası bulunmamaktadır. (13) İmzali olanlara, yâ Batı Trakyalı şairleri örnek verebiliriz..

Asım Haliloglu: Batı Trakya'da Nasreddin Hoca fikralarını bilinçli olarak ve edebi düzeyde ilk kez ele alıp manzumeleyen şairdir. Çalışmaları daha çok çocuklara yönelikdir. Gümülcine'de yayınlanan Akın gazetesinde "Nasreddin Hoca'nın Borcu", "Nasreddin Hoca'nın Sakızı" gibi çalışmalar yayınlanmıştır.

Hüseyin Alibabaoğlu: İşkeçeli şairin Öğretmen dergisi ve İleri gazetesinde yayınlanmış manzum Nasreddin Hoca fikralarından bir kaçının ismi söyle: "Sekiz Dolusu Bir Kile Eder", "Hoca ve Köylüler", "Eşeğin Kitap Okuması" vd.

Alıriza Saracoğlu: Akın gazetesinde yayınlanmış, "Timurlenk ve Kuzu Hikayesi" gibi, manzum Nasreddin Hoca fikraları.

Mustafa Tahsin: İşkeçeli şair Mustafa Tahsin'in İleri gazetesinde yayınlanan "Eşlemeler" adlı manzum Nasreddin Hoca fikrasi vd. örnekler...

Batı Trakya'da Nasreddin Hoca'ya aitti, yukarıda dört grubu ayırdığımız fikraların, değişik açılardan bağımsız olarak ayrıca incelenmesi gerekmektedir.

Kültürel konularda zaman zaman "Karagöz"e sahip çıkmak gibi garip ve anlamsız tavırlar takınan Yunanlılar, Nasreddin Hoca'ya bir Türk büyüğü olarak değer vermek zorunda kalmışlardır. Nasreddin Hoca ile ilgili Yunanca yayınlar bu gerçeğin belgesi durumundadır..

V - Sonuç

Batı Trakya Türk kültürüne Nasreddin Hoca konusunda yaklaşıldığından, karşılaşılan bütün bu bilgiler de göstermektedir ki; Batı Trakya Türkleri, Nasreddin Hoca'yı her yönüyle ve bilingüle benimsenmiş, onu bir başka toplum, bir başka ülke içinde oluşturduğu "Batı Trakya Türk Kültürü" kavramının en öncəli zenginlik kaynaklarından birisi kabul etmiştir... Bu bölgede yalnızca Nasreddin Hocaya ait fikraların yayılması, yaşatılması sözkonusu olmayıp; Batı Trakya Türk şair ve yazarlarının değişik edebi ürümler verilerek, Nasreddin Hoca fizetinde felsefi yorumlar yapılmıştır... Bu arada İlginç bir tesadüfe dikkat çekmek gerekiyor. O da Nasreddin Hoca üzerine önemli bilimsel çalışmalar yapan Prof. Dr. Perrett Nail Boratav'ın da bir Batı Trakya (Gümülcine) kökenli oluşu, gerçeğidir.

Kültürel konularda zaman zaman "Karagöz"e sahip çıkmak gibi garip ve anlamsız tavırlar takınan Yunanlılar, Nasreddin Hoca'ya bir Türk büyüğü olarak değer vermek zorunda kalmışlardır. Nasreddin Hoca ile ilgili Yunanca yayınlar bu gerçeğin belgesi durumundadır. Nasreddin Hoca, gerek Batı Trakya Türkleri arasında, gerekse Yunan toplumu içerisinde benimsenmiş, sevilmüştür. Bu konuda altı özenle çizilmesi gereken esas nokta; Nasreddin Hoca'nın Batı Trakya Türkleri ile Türkiye Türkleri arasında en önemli ortak değerlerin başında gelmesi ve Batı Trakya'da oluşan Türk Kültürü'ne önemli katkıda bulunduğu gerçeğidir.

KAYNAKÇA:

- 1) ALİ Rahmi, "Nasreddin Hoca'nın Önderliği", Öğretmen, S: 35, 1977, Gümülcine
 - 2) ALİ Rahmi, "Yeri Geldikçe" Azimlik Postası, S: 168, 1973, Gümülcine
 - 3) ISKEÇELİ İbrahim, "Modern Kadınlar", Yol, S: 21, 1977, Gümülcine
 - 4) LOUKKATOS Demetres, "Yunan Yazılı Sözlü Edebiyatı Geleneğinde Nasreddin Hoca'nın Varlığı", (Kongre Bildiri Metni), IV. Uluslararası Güneydoğu Avrupa İncelemeleri Kongresi, 13/18-8-1979, Ankara
 - 5) TÜRKMEN, Prof. Dr. Fikret, "Nasreddin Hoca Fikralarının Yayılmış Sabahları", Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi, S:3, İzmir, 1984
 - 6) YAVUZ Hilmi, "Felsefe ve Ulusal Kültür", Ankara, Bilgi Yayınevi, 1977
 - 7) Yunanistan'da Batı Trakya'da Türkçe olarak yayınlanan, Akın, İleri, Azimlik Postası, Milliyet gazeteleri ve Öğretmen, Yol, Aliş, Arkadaş Çocuk dergileri sayıları.
- ## DİPNOTLAR:
- (1) Prof. Dr. Fikret Türkmen, "Nasreddin Hoca Fikralarının Yayılmış Sabahları", Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi III, İzmir, 1984, (Ege Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Yayımları) s. 141-152
 - (2) Bu bilim adamlarının Nasreddin Hoca konusunda çok sayıda çalışmaları mevcuttur. Ankara'da 1979 yılında düzenlenen IV. Uluslararası Güneydoğu Avrupa İncelemeleri Kongresi'ne sunmuş oldukları tebliğler genelde Balkan milletlerinin kültürlerinde Nasreddin Hoca'nın konumunu ele alan çalışmalarlardır.
 - (3) Ön. ver.
 - (4) Loukkatos Demetres, "Yunan Yazılı Sözlü Edebiyatı Geleneğinde Nasreddin Hoca'nın Varlığı", (Kongre Bildiri Metni)- IV. Uluslararası Güneydoğu Avrupa İncelemeleri Kongresi, 13/18-8-1979, Ankara
 - (5) Aliş Çocuk Dergisi, "Buramın Yabancısı", 16.12.1962, S:8, s.17, Gümülcine
 - (6) Arkadaş Çocuk Dergisi, S:2, 15.11.1982, Gümülcine
 - (7) Öğretmen, S: 34, Ağustos 1977, s.24, Gümülcine
 - (8) Hilmi Yavuz, "Felsefe ve Ulusal Kültür", Ankara, Bilgi Yayınevi, 1977, s.179-182, (Nasreddin Hoca'nın Ahlaklı)
 - (9) Rahmi Ali, "Nasreddin Hoca'nın Önderliği", Öğretmen, Eylül 1977, S:35, s.11, Gümülcine
 - (10) Rahmi Ali, "Yeri Geldikçe", Azimlik Postası, s:168-14.7.1973, s. 2 Gümülcine
 - (11) İbrahim Iskeçeli, "Modern Kadınlar", Yol, S:21, 1.6. 1977, s. 7 Gümülcine
 - (12) "Allah'ın İşine Karışma", Akın, 28.10.1960, Gümülcine
 - (13) "Aliş", S:8, 16.12.1962, s.17, Gümülcine, (Buramın Yabancısı)

Yunanistan'da Türk eserleri ve Türkler'in durumu

Prof. Dr. Oktay Aslanapa

Yunanistan'da beş yüzyıl boyunca meydana getirilen binlerce Türk eserlerinden ancak çoğu harap halde olmak üzere, sayılı bir kaç bina kalmıştır. Yunanlıların bilhassa minarelere düşman olup her fırسatta bunları yıkıkları belli oluyor. Minare onlarda bir aşağılık kompleksi uyandırmaktadır.

Bugün Yunanistan'da kalabilen Türk eserleri başta Atina ve Selanik gibi büyük şehirler olmak üzere, Makedonya'da Vardar Yenicesi, Karaferye, Kestriye, Florina, Ostrova, Vodina ve Kavala'da bulunmaktadır. Ayrıca Narda Mizistre, Benefše, Pasova, Anabolu, Tırhala, Dimetoka, Halmiros'da ve Eğriboz adasında Türk camileri ve diğer mimari eserleri yapılmıştır. Bugün bunların birçoğu yıkılmıştır.

Evlıya Çelebi Atina akropolünde, İçkale Camii'nden başka, eteklerde başka camiler ve mescitler bulunduğu, ayrıca şeherde de üç cami ve yedi mescit olduğunu kaydeden, 1763 tarihli Mustafa Ağa ve Altıfuskiye Camii bugün "İşlemeler ve el Sanatları Müzesi" olarak kullanılmaktadır, üç kubbeli son cemaat yeri ile fevkani, tek kubbeli şirin bir eserdir ve XVIII. yüzyılın ikinci yarısında Yunanistan'da Türk mimarisinin hala çok canlı olduğunu gösterir. Atina'da Agora'nın yakınındaki revaklı medresesinin bugün yalnız portali kalmıştır.

Bes yüz yıl Türkler elinde kalan ve Atatürk'ün içinde

doğduyu Selanik Evliya Çelebi yüzelli kadar camii ve mescit olduğu kaydeden, 1913'te "Selanik Topografyası" adlı fransızca eserin şehir planında 37 adet cami adları ile işaret edilmiştir. O zamanlar şehre karakteristik manzarası veren minareler hemen tamamen yıkılmıştır.

Inegöl'de külliyesi bulunan ve İshak Paşa tarafından yaptırıldığı tahmin olunan ve Evliya Çelebi'de adı geçen Alaca Camii, Selanik'te en önemli Osmanlı eseridir. Önünde üç kubbeli son cemaat yeri, arkası arkaya iki kubbe ve yanlarında alçak kubbeli mekanlarla XIV. XV. yüzyıl Osmanlı camileri tipine uygundur.

XVII. yüzyıl başlarından kalma Hamza Bey Camii, tek kubbeli bir yapı olup, düz çatı ile yanlara doğru uzatılmıştır. II. Sultan Murad'ın yaptırdığı 1463 tarihli hamam, bugün de bakımli ve iyi durumdadır. Çok bugon de kullanılan Türk çeşmelerinin kitabeleri kaldırılmıştır. Selanik surlarında iki gösterişli kule, Beyaz Kule ve Zincirli Kule, Türk devrinin canlı hallerini olarak ayaktadır.

Vardar Yenicesi'nde Evliya Çelebi'nin bahsettiği 17 camiden birkaçının harap halde kalmıştır. Karaferye'de eski Türk evleri ve bir iki harap cami hala vardır, Kesiye'de tek kubbeli harap halde iki cami ve birçok Türk evleri, bir de medrese kalmıştır. Vodina'da, önlünde üç kubbeli son cemaat yeri ile tek kubbeli bir cami, Kavala'da iki cami ile büyük ölçüde Mehmet Ali Paşa Külliyesi vardır. Mora'da hizistre, Benefse ve Pasova şehirlerinde Evliya Çelebi'nin anlatığı Türk eserlerinden pek azı harabe halinde kalmıştır. Anabolu'da minareleri yıkılmış halde kalan iki camiden biri sinema olmuştur. Teselya'da Tırhala'da Evliya Çelebi'nin adlarını verdiği yedi camiden yalnız biri kalmıştır. Bu cami, 1568 de Tırhala'da olup oradaki türbesinde gömülü Mustafa Paşa oğlu Osman Şah tarafından Mimar Sinan'a yaptırılmış olup, yaptırılanın adını almış olan Osman Şah Cmaii'dir. Tuğla-taş sıralarından dekoratif duvarlar üzerine üç sıra pencere ve tek kubbeli camının daha 1929 da alınan resminde bile önündeki beş kubbeli son cemaat yeri yıkılmış olup, türbesi de çok haraptır. Eğriboz adasında Eğriboz şehrinde de minaresi ve üç kubbeli son cemaat yeri yıkılmış, tek kubbeli bir cami kalmıştır.

Tamamıyla Türk olarak Yunanistan sınırları içinde kalmış bulunan Batı Trakya'nın başlıca şehirlerinden birkaçının adlarını söylemenin aydınlanımız pek fazla değildir. Dedeağac, Gümlüçine, Iskeçe, Kavala, Drama, Serez, Ferecik v.s. gibi Batı Trakya şehirleri akla sığmadır ilgisizliğimiz yüzünden sanki yüzlerce kilometre bilden uzaklaşmış gibi gelir.

Yunanistan'ın diğer şehirlerinde Türkler tarafından meydana getirilmiş sayısız eserler için de durum bundan farklı değildir. Bu eserlerden çoğu Türk sanatı ve kültürüne düşman bir zihniyetle sessizce ortadan kaldırılmış, kalıntıları da büyük bir ihmali ve lâkaydiyle kendi kaderlerine terk edilmiştir. Buna karşılık Türkler kiliselerin fazla mimari değeri olmayanlarını bile cami haline getirerek her zaman titizlikle korumuşlardır.

Anadolu'nun yerli kültürlerini, Eski Yunan, Roma ve Bizans sanatlarını hep kendilerine maletmek gayretine kapılan bugünkü Yunanistan'ın gerçek durumu, kültür ve sanat kabiliyeti bizim için objektif ve ciddi bir inceleme konusu olmaktadır. Falmerayer gibi büyük ilim adamlarının verdiği ilmi sonuçlar altıncı yüzyılda eski Yunanlıkların neslinin tükenliğini göstermiştir. Bundan çok daha önceki Roma İmparatorluğu bütün Akdeniz'e ve batı dünyasına hakim olmuştur. Doğu ve Batı olarak ikiye ayrılmış Yunanistan Doğu Roma İmparatorluğu sınırları içinde bir eyalet olarak kalmıştır. Bugün de aynı yedidir. Osmanlılı doğrudan doğuya Doğu Roma İmparatorluğunun varisi oldular.

Yunanlıkların adı üstünde bu kadar gürültü kopardıkları Ayasofya işte bu Roma imparatorluk mimarisinin bir eseri olup mimarları da Anadolu'dan gelmiştir. Daha

söz konusu bu ölçüde bir mimari eser ancak Doğu Roma İmparatorluğunun asıl varisi olan Osmanlılar tarafından gerçekleştirilebilmiştir. Ayasofya'nın kendisi de ancak Osmanlıların devamlı itiması ve Mimar Sinan'ın dahiyane takviye sistemiyle bu güne kadar gelebilmiş ve dört minaresiyle daha cazip bir dış görünüşe sahip olmuştur.

Bugün Yunanistan'da kalabilen Türk eserleri başta Atina ve Selanik gibi büyük şehirler olmak üzere Makedonya'da Vardar Yenicesi, Karaferye, Kesiye, Florina, Ostrova, Vodina ve Kavala'da bulunmaktadır. Ayrıca Narda, Mizistre, Benefse, Pasova, Anadolu, Tırhala, Demetoka, Halmyros'da ve Eğriboz adasında Türk camileri ve diğer mimari eserleri yapılmıştır. Bugün bunların bir çoğu yıkılmıştır.

Evliya Çelebi Atina Akropolünde İckale Camii'nden başka eteklerde başka camiler ve mescitler bulunduğu, ayrıca şehirde de üç cami ve yedi mescit olduğunu kaydeden 1763 tarihli Mustafa Ağa veya Altı Fiskeye camii bugün "İşlemeler ve El Sanatları Müzesi" olarak kullanılmaktadır. Üç kubbeli son cemaat yeri ile fevkani tek kubbeli şirin bir eserdir ve XVIII. yüzyılın ikinci yarısında Yunanistan'da Türk mimarisinin hala çok canlı olduğunu gösterir. Bunun yakınında, önlünde beş kubbeli son cemaat yeri ile dört yarı kubbeli Fethiye camii, minaresi olmayan kitabesiz bir yapıdır. Fatihle ilgisi olması lazım gelir. Bursa Yeşil camii mimarı Hacı İvaz Paşa'nın 1420'de Demetoka'da yaptığı Toğan Bey camii küçük fırklarla aynı sistemi göstermektedir. Atina'da Agora'nın yakınındaki revaklı medresenin bugün yalnız portali kalmıştır.

Beş yüz yıl Türkler elinde kalan ve Atatürk'ün içinde doğduğu Selanik'te Evliya Çelebi yüz elli kadar cami ve mescit olduğunu kaydeden 1913 te "Selanik Topografyası" adlı fransızca eserin şehir planında 37 adet cami, adlarıla işaret edilmiştir. O zamanlar şehre karakteristik manzaraşını veren minareler hemen tamamen yıkılmıştır.

Inegöl'de külliyesi bulunan ve İshak Paşa tarafından yaptırıldığı tahmin olunan ve Evliya Çelebi'de adı geçen Alaca camii Selanik'te en önemli Osmanlı eseridir. Önlünde beş kubbeli son cemaat yeri, arka arkaya iki kubbe ve yanlarında alçak kubbeli mekanlarla XIV. - IV. yüzyıl Osmanlı camileri tipine uygundur.

XVII. yüzyıl başlarından kalma Hamza Bey camii tek kubbeli bir yapı olup düz çatıyla yanlara doğru uzatılmıştır. İkinci Sultan Murat'ın yaptığı 1436 tarihli hamam bugün de bakım ve iyi durumdadır. Çok büyük de kullanılan Türk çeşmelerinin kitabeleri kaldırılmıştır. Selanik surlarında iki gösterişli kule, Beyaz kule ve Zincirli Kule Türk devrinin canlı hatıraları olarak ayaktadır.

Vardar Yenicesi'nde Evliya Çelebi'nin bahsettiği onyedi camiden bir kaçının harap halde kalmıştır. Karaferye'de eski Türk evleri ve iki harap cami hala vardır. Kes-

"Yıldız Minare", Yunanların minarelerini özdeşlikte yıkıkları görüyoruz. Minare, onlarıda aşağılık kompleksi uyandıran bir yapıdır.

riye'de tek kubbeli harap halde iki cami ve birçok Türk evleri, bir de medrese kalmıştır. Vodina'da, önde üç kubbeli son cemaat yeriyle tek kubbeli bir cami, Kavala'da iki cemi ile büyük ölçüde Mehmet Ali Paşa külliyesi vardır. Mora'da Mızistre, Benefse, ve Pasova şehrlerinde Evliya Çelebi'nin anlatığı Türk eserlerinden pek azı harabe halinde kalmıştır. Anabolu'da minareleri yıkılmış halde kalın iki camiden biri sinema olmuştur. Teselya'da Trıhala'da Evliya Çelebi'nin adalarını verdiği yedi camiden yalnız biri kalmıştır. Bu 1568'de Trıhala'da olmuş oradaki türbesine gömülen Mustafa Paşa oğlu Osman Şah tarafından Mimar Sinan'a yaptırılmış olup yapının adını almış olan Osman Şah Camii'dir. Tuğla-taş sıralarından dekoratif duvarlar üzerine üç sıra pencerelei ve tek kubbeli caminin daha 1929'da alınan resminden bile önlündeki beş kubbeli son cemaat yeri yıkılmış olup türbesi de çok haraptır. Eğriboz adasında Eğriboz şehrinde de minaresi ve üç kubbeli son cemaat yeri yıkılmış, tek kubbeli bir cami kalmıştır. (1)

Yunanistan'da beş yüz yıl boyunca meydana getirilen binlerce Türk eserlerinden ancak çoğu harap halde olmak üzere, sayılı bir kaç bina kalmıştır. Yunanlıların bilhassa minarelerle düşman olup her fırsatla bunları yıkıkları belli oluyor. Minare onlarda bir aşağılık kompleksi uyandırmaktadır. İkinci olarak da Türk eserlerinin kitabelerini yok etmişlerdir. Batı Trakya'daki Türklerin durumu da bundan farklı değildir. Lozan anlaşmasına göre Türkler ve Yunanlılar arasındaki otan dörde karşı bir olduğu halde bugün durum tamamen tersine dönmüştür. Şimdi Batı Trakya Türkleri çeşitli baskılara bunaltılmak isteniyor. Bunun çeşitli şekilleri vardır. Yunanlı müfettişler sebepsiz yere Türk öğretmenlerin işlerine son verirler. Türk öğretmenler rumca konuşmağa zorlanır. Tehdit ve dayakla Türkçe konuşmaları önlenir. Kendi istedikleri şekilde öğretmenlik yapacak bazı kimseleri

bulup türlü oyuntularla bunlar tayin ettirilir. Bunun için köy encümenlerine baskı yapılır. Eski harflerle öğretim yapan mahalle veya köy okulları desteklenir, normal ilkokul öğretimine güçlükler çıkarılır. Okullarda Türk kelimesinin kullanılması gizlice yasak edilerek bunun için karakollarda öğretmenler, encümen üyeleri ve veliler tehdit edilir. Devlet dairelerince Türklerin emlak ve arazi alımları, bilhassa Rumların Türkler'e emlak ve arazi satmaları önlenir. Buna karşılık Türklerden emlak, arazi almak için Rumlara büyük kolaylıklar sağlanır. Türklerin mer'aları ellerinden alınarak muhtaç durumda Türk köylüler dururken hiç ilgisi olmayan Rum köylülere dağıtılr. Devlet dairelerinde Türklerin işleri devamlı surette aksatır, kendilerine hakaret edilir ve ikinci sınıf halk muamelesi yapılır. Askerlikte lise mezunu Türklerin yedeksubay olmamasına çok dikkat edilir, yalnız Yunanlılarla sık işbirliği yapan ailelerin çocukları yedeksubay olabilir. Türk köyünde yalnız bir Rum öğretmen vardır.

Bundan başka Rumlar Türklerden hiçbir zaman alışveriş yapmaz, onlara hayat hakkı tanımaz. Türklerin Yunanistan'da yüksek tâhsîl görmesi ve bu yoldan bir melek sahibi olması imkansız hale getirilmiştir. Türklerin basit bir köy veya mahalle bakkalı ölçüde ticaret yapması veya geniş bir iş hayatı kurması, Yunan devlet teşkilatı, bankaları ve kilise telkinleriyle daima düşmanlıklar beslenen Yunanlılar tarafından her adında önlenmektedir.

Yunan Ortodoks kiliseleri devamlı olarak Türk düşmanlığı, Türklerle karşı nefret duygusu aşılamaktadır. Bu amansız Türk düşmanlığı yüzünden Yunanlılar mahkum oldukları ruh esaretinden kendilerini kurtaramıyorlar. Din onlar için bir iman konusu değil, aşırı ihtişaların, sonu gelmez siyasi emellerin peşinde koşmak için bir alettir. Yunan Ortodoks kilisesi, dini bir maske, bir alet olarak kullanan bir müesseseye haline gelmiştir. Yunanistan bu felaket yolundan kendini kurtaramazsa Yunan milleti de hiçbir zaman saadete ve huzura kavuşamaz.

1) Semavi EYİCE, *Yunanistan'da Türk Mimari Eserleri*, Türkiye Mecmuası, Cilt XI, 1954, s. 157-172, 20 res., Cilt XII, 1955, s. 205-222, 16 res.

E. H. AYVERDİ, *Fâtih Devri Mimarisi*, İstanbul 1953.

Yunanistan'daki Türk eserleri konusunda yukarıda gösterilen eserlerden faydalandım. Resimlerden dokuz tanesi de Prof. Dr. Semavi Eyice'nin arşivinden alınmıştır. Kiymetli meslekdaşımı bunun için teşekkür ederim.

Gümülcine'nin Tarihi

M. Türkoğlu

Gümülcine'nin Eski Adları:

Önceleri Phoros; Helenistik çağda: Porsulac, Komotene, Gümürjina idi. Bizanslıların elinde iken Kumutoksinon adını taşıyan bu şehir, (1) Evliya Çelebi'ye göre (2) Yahudi banisi Gümülcin'in adına izafe edilerek Gümülcine adını almıştır. Evliya Çelebi, ikinci bir görüş olarak da şu iddiayı ortaya atmaktadır: "Yunan hakimlerinden Bilkos, cüzzam hastalığına tutulan kızı Rumçine'yi bu şehrde göndermiş. Gümülcine'nin havası ve suyu, kızın hastalığını iyileştirmiştir, Rumçine de bu şehrini imar ettimiştir" ki, böylece Yunanlılar bu şehrde Rumçine adını vermişlerdir.

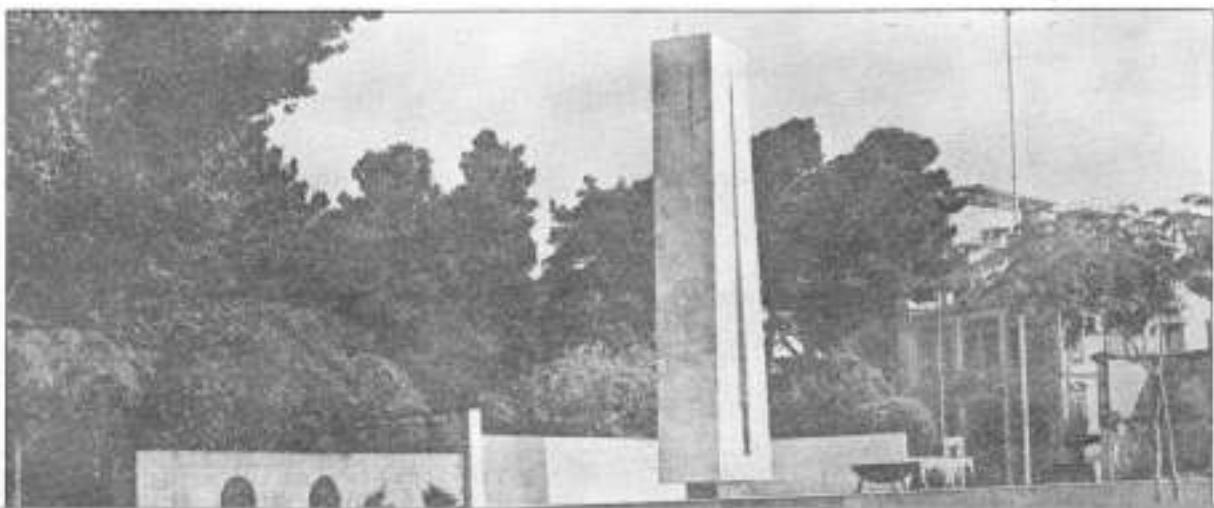
Osmanlı-Türk yönetiminde ise Gümülcine olarak

adlandırılmıştır. 1920'de Yunan yönetimine geçtikten sonra 1925 yılına kadar Gümürjina olarak davam etmiş, daha sonra Komotini adını almıştır.

Trük kabilelerinden Ordysler'in eski bir şehri olan Gümülcine, M.O. 5. Yüzyılda Persler'in M.O. 4. Yüzyılda da Makedonya Kralı II. Filip'in eline geçti. M.O. 280'de Galat saldırısında yıkıldı ve M.O. 168 yılında Makedonya Krallığı'nın Roma'ya katılması üzerine, bu İmparatorlukbağlandı. Roma ve Bizans devrinde çevredeki köylerin yönetim merkezi anlamına gelen Komarkhio adı ile anıldı (3).

Gümülcine'nin Osmanlı topraklarına katılması, Türklerin Rumeli Fütilhatının ilk hamlesinde gerçekleşmiştir. Sultan I. Murad 1361'de Rumeli'ye geçtiği zaman

Hristiyan dünya aleyhine ilerlemek ve onlar üzerine sefer yapmak maksadıyla önce bir uç beyliği olarak kurulan Osmanlı Devleti artık kuvvetlenmiş ve füdü hatlarını düzenli bir ordu ile yapmaya başlamıştı.

Gümülcine'de Namazgâh, günümüzde park olarak kullanılmaktadır.

manlı topraklarına katılmışta Sırbistan, Türk Devletine komşu olmuştu. Bu arada Sırbistan'da Kral Uros'un 1367'de ölümü üzerine bir buharan baş göstermişdi. Kısa bir müddet sonra Sırbistan'ı Vulaşın ile Uglase adlı kardeşler idare etmeye başlamışlardı. Bu ikisi Bulgarlar ve Rumlarla birleşerek Osmanlılar üzerine yürümek için harekete geçmişlerdi. Fakat 25-26 Eylül 1371'de Çirmen'de yenilmeleri üzerine Osmanlı Türklerine Gümülcine'yi tamamen ellerine geçirme fırsatı yarattığı gibi Batı Trakya ve Makedonya bölgesini de fethe açmıştır.

Hristiyan dünya aleyhine ilerlemek ve onlar üzerine sefer yapmak maksadıyla önce bir uç beyliği olarak kurulan Osmanlı Devleti artık kuvvetlenmiş ve füdü hatlarını düzenli bir ordu ile yapmaya başlamıştı. Nitekim Sırp'lara karşı kazanılan Çirmen savaşından sonra, Sultan Murad, Karadeniz sahillerinde ilerlediği bir sırada, Evrenos Bey ile Hayreddin Paşa, Batı Trakya sahillerine hâlçuma geçmiş 1372-73 seneleri arasında Ferecik'ten

başlayan füthühat İkoçe, Kavala, Drama, Zihne, Serez ve Karafere kasabalarının alınması ile devam etmiştir. Bu şekilde, Batı Trakya'yı ikinci defa ve kesin olarak Türk idaresine sokan bu füthühatı Osmanlı tarihçilerinden Aşkpaşadaze (6) ve Oruç bin Adil (7) 1382 olarak belirtimişlerdir. Türk akıncılarının Makedonya içlerine intikalü üzerine uç merkezi Serez'e alınmış ve Gümülcine, Paşa sancağına bağlı bir kaza haline getirilmiştir (8).

XV. Yüzyıl sonlarında Paşa sancağına bağlı bir kaza merkezi olan Gümülcine'de, idareci olarak, kadi, subaş, nakib-ül eşraf kaymakamı, sipahi kethüda yeri, yenicileri serdarı, muhtesip, haraç emini, çingene beyi vardı. (9)

Bölgenin Türkleştirilmesi nasıldı ve ne zaman gerçekleştirilmiştir?

Çeşitli tarih kaynaklarından anlaşıldığına göre, Rumeli'ye geçirilen ilk Türk kafilesinin Karesi bölgesinde

Gümülcine'de Eski Şobacılar Çarşısı - Solda tarihi Saat Kulesi'nin girişini yükseldiği görülmektedir

deki Konar-Göçer terkmen grupları ile yine bu bölgede bulunan Konar-Göçer Arap taifası ailelerinin birlikte iskan edildikleri (10). Anadolu Türklerinin Rumeli'ye geçirilmesi, belli dönemlerde olsamış bu geçişler Trakya'nın fethinden çok önceki senelerde başlamış ve sistemli bir şekilde senelerce devam etmiştir. Osmanlı Umerası, Rumeli'de fethettikleri yerlere sadece askeri kuvvetler sevk etmekle kalmamışlardır. Askeri harekatlar sonucunda buralara göçmenler yerleştirerek bu bölgeleri tamamen kendilerine bağılayabilmek için teşkilatı ile de mesgul olmuşlardır.

Murat I. devrinde, Lala Şahin Paşa ve Evrenos Bey'in Kavala, Drama, Serez, Gümülcine taraflarını Osmanlı topraklarına ilhak etmesini takip eden yıllarda Serez bölgésine Saruhan'da (Manisa ve dolayları) bulunan Konar-Göçer Yörüklerin sürgün ile iskan edildiklerini biliyoruz ki, bu göç hareketi 1365-74 yıllarında olmuştur (11). Türklerin külliyyetli miktarda Rumeli'ye geçirildiğini ve

bir kısmının da Gümülcine ve civarlarında iskana tabi tutulduğunu tahrir defterlerindeki kayıtlardan anlıyoruz. Bu önemli kayıtlardan biri de, Edirne Muradiye İmaretî vakıf kaynaklarında ambar köy adıdır. Dikkat edilecek olursa Gümülcine'deki bazı köylerin taşıdığı isimler, Anadolu'dan getirilen boy veya oymakların isimleridir.

Biz bu isimlere dayanarak bu bölgeyi Türkleetiren Türklerin Anadolu'nun neresinden geldiğini kolayca anlayabiliriz. Fakat bu göç hareketlerinin tarihi kesin olarak bilinmemekle beraber 15. ve 16. Yüzyıllarda Hristiyanların azınlıkta kaldıkları görülmektedir. 16. Yüzyıl'da yazılmış tahrir defterlerine ve yukarıda dejindigimiz Edirne Muradiye İmaretî vakıf kaynaklarındaki kayıtlara göre, Gümülcine'ye bağlı köylerden bazıları söyle anılmaktadır: Çekirdekli, Akpinar, Karakocalı, Beyatlı, Karagözlu, Hacılar, Söğütli, Darideresi, Elmalı, Çaltuklu, Hallaç Dere... gibi. Bu isimler bugün Anado-

Gümülcine, fethi izleyen yıllarda, uç durumundan çıktıktı için olayların akışı dışında kaldı. 1471 yılında Alaiye Kalesi'nin Gedik Ahmet Paşa tarafından alınması üzerine, Alaiye Beyi Kılıç Arslan Bey'e dirlik olarak verildi.

lu'nun pek çok köyünün adını taşımaktadır. Bu şekilde Gümülcine havalisi pek çok küçük arazi parçasına ayrılmıştır. Yani timar olarak taşınmış ve timar sahipleri tarafından imar edilerek mesken bir hale sokulmuştur. Bu yolla sadece siyasi hakimdan değil, toplumsal bakımından da Türkleştirilmiştir.

Gümülcine, fethi izleyen yıllarda, uç durumundan çıktıktı için olayların akışı dışında kaldı. 1471 yılında Alaiye Kalesi'nin Gedik Ahmet Paşa tarafından alınması üzerine, Alaiye Beyi Kılıç Arslan Bey'e dirlik olarak verildi. 17. Yüzyılın sonralarına doğru bazan arpalk olarak ilmiye ricaline ikta olarak verilmektedir. 1699'da savaşların getirdiği iç huzursuzlukta bu çevrede Karaca ve Volona adlı iki yol kesici türemiştir de, Edirne Bostancıbaşı Ali Ağa bunları yakalayarak asayı sağlamıştır.

1729'da Türkiye'ye iltica eden ve daha sonra müslüman olarak Ahmet adını alan Conte'de Bonneval, bir süre Gümülcine'de ikamet ettiğinde, masrafları Gümülcine mukataa gelirlerinden karşılanmıştır. Gümülcine'nin Türk tarihinde önem kazanması, Avrupa'daki Türk sivillarının bu kasabaya doğru gerilemesi ve istila ordularının bu Türk bölgesini tehdit etmesi ile başlamıştır. Bu tarihlerde Gümülcine sanayı bakımından hayli gelişmiştir. Burada 1761'lerde demir madeni işletilmektedir. Ve bu arada çalışan hak da 1762 tarihli bir kararla, tekaliften muaf tutulmuşlardır.

Edirne'nin birinci kez Rus istilasından kurtulmasına izleyen günlerde, 1830'da şehir, 5 sancaklı bir vilayet merkezi haline getirilince, Gümülcine de yine kaza olarak Edirne Vilayeti'nin Filibe Sancığı'na bağlandı. 1876-1877 Osmanlı-Rus Savaşı'nda Süleyman Paşa komutasındaki ordu, Gümülcine'ye çekilierek tutunmuştur. Savaştan sonra Ruslar Gümülcine dahil, birçok Türk toprağını Bulgaristan'a bırakma teklifinde bulundularsa da, Berlin ve Ayastefanos kongrelerinde geri alınan Gümülcine, 1879'da yeniden teşkilatlandırılarak Edirne Vilayeti'ne bağlı birinci sınıf bir sancak haline getirildi. Bundan sonra Osmanlı Hükümeti, Gümülcine'yi kalkındırmak için türlü girişimlerde bulundu. Balkan Savaşı sırasında 22-23 Ekim 1912'de Kırcaali-Edirne Savaşı sonunda, Osmanlı ordusunun yenilmesi üzerine, Doğu Trakya ile Makedonya arasındaki bağlantısı korumakla görevli Ali Yaver Paşa'nın Ferecik yöresinde Bulgarlara teslim olması üzerine, Gümülcine'de 551 yıl süren Türk egemenliği son buldu (12).

Balkan Savaşında Bulgarlar, işgal ettikleri diğer

Türk topraklarında olduğu gibi Gümülcine ve çevresinde de yerli Türk halkına karşı katliamlar tertipleyerek hunharca mezalim icra ediyorlar ve masum halkı çoluk çocuk, kadın erkek demeden inim inim inletiyorlardı. Bulgar Çarlık ordusunun kurmay subayları sivil elbise altında bu adı cinayetleri işlerken, Edirne 23 Temmuz 1913'de Türk akıcı birlikleri tarafından geri alındı. Adı geçen tarihte, X. Kolordu Kurmay Binbaşı Enver Bey'in (Enver Paşa) muvafakatıyla Kuşcubaşı Eşref Bey, yanına güvendiği 16 subay arkadaşı ile 100'er alıp, 15 Ağustos 1913'te Rodop yaylalarındaki Bulgar komitacılarının üzerine taarruza geçti. Milli kuvvetler kısa zamanda Ortaköy, Papazköy, Paşmaklı, Yenice, Habibe, Cuma-i bala, Daridere ile Nevrekop'u işgal ettiler ve kardeşlerine çikan Bulgar bölgük, tabur ve tümenlerinin birbir imha cihetine gittiler. 31 Ağustos'da Gümülcine, 1 Eylül'de Iskeçe ve çevresi, 2 Ekim'de ise, Yunanlılardan Dedeağac istirdat edildi. 31 Ağustos'da Gümülcine'ye giren Milli kuvvetler, Ders-i am Salih Efendi'nin başkanlığı altında "Batu Trakya Muhtar Türk Cumhuriyeti"ni kurmuşlardır. Adı geçen hükümeti Bulgar Başvekili Wratislof tanırken; Yunan Başvekili E. Venizelos ise Gümülcine Metropoliti Foti İstefanopoulos aracılığı ile tanıdığını beyan ve tebliğ etmiştir.

Türklik dünyasında ilk muhtar Türk Cumhuriyeti, her türlü hukuki müeyyidelerle tarih sahnesine söylelikle çıkıştı. Ama ne yazık ki, Balkanlardaki ilk Türk Cumhuriyetinin teşekkürlerinden Bulgarlı Hristiyanlar endişe edecek yerde devrin başvekili Said Halim Paşa, İçişleri vekili Hacı Adil, Bahriye vekili Cemal Paşa ile Talat Paşa ve İttihat Terakki erkamı endişeyle dikkatler ve Batı Trakya Türk Cumhuriyeti'ne karşı filen cephe almışlardır. Zira; İttihat-Terakki Hükümetinden ümidi ettiği neticeyi alamayan ve icraatlarıyla tutum olmayan Osmanlı-Türk aydınları bir bir Batı Trakya Cumhuriyeti'nin topraklarına geçmeye ve bu dinamik hükümette vazife almaya başlamışlardır. Zamanla Batı Trakya Türk Cumhuriyeti'nin İttihat-Terakki idaresine karşı filen bir cephe almamasından endişe eden İttihat-Terakki erkam; Cemal Paşa ile Talat Paşa'nın siyasi komploları neticesinde, 25 Ekim 1913'te 57-58 günlük siyasi bir hayatı etteren sonra, merkezi Gümülcine olan "Batu Trakya Türk Cumhuriyeti" tarih sahnesinden çekilmiştir (13).

Daha sonraki yıllarda, (1915, 1917, 1918), Batı Trakya Kurtuluş Komiteleri kurulmuşsa da, neticesiz kalmış ve bunlara destek sağlanamadan dağılmışlardır. Nihayet

14 Mayıs 1920'de Yunan kuvvetleri, Gümülcine'ye girmiştir.

GÜMÜLCİNE'NİN MAHALLELERİ:

1530 yılında yapılan bir tahrir göre (14), Gümülcine'de 17 mahalle vardı. Bu mahalleler nüfusları ile birlikte söyle idi:

1. Eskici Hacı Mahallesi: 13 hane, 3 mücerred "bekar", 3 imam, 2 müezzin, 2 bağıcı, 1 akıncı, 1 fakir, 1 kethüda.

2. Tabbahlar Mahallesi: 7 hane, 1 mücerred, 1 imam, 1 müezzin.

3. Hacı Yavaş Mahallesi: 13 hane, 4 mücerred, 1 imam, 1 müezzin, 1 bağıcı, 1 mezürler hisar, "hisarevi", 1 mütevelli, 1 çeltikçi.

4. Hacı Karagöz Mahallesi: 10 hane, 1 imam, 1 müezzin, 1 bağıcı, 1 fakir.

5. Koca Nasuh Mescidi Mahallesi: 8 hane, 2 mücerred, bağıcı, 1 çeltikçi.

6. Hacı Hızır Mahallesi: 3 hane, 1 imam, 1 müezzin, 1 çeltikçi.

7. Hacı Hayreddin Mahallesi: 3 hane, 1 imam, 1 müezzin.

8. Koca Nasuh Mescidi Mahallesi: 17 hane, 1 imam, 1 müezzin, 2 yamat, 1 bağıcı.

9. Velioğlu Mahallesi: 15 hane, 5 mücerred, 1 imam, 1 hatip.

10. İmam Sarayı Mahallesi: 9 hane, 1 imam, 1 müezzin, 3 bağıcı.

11. Nahçıalu (Bohçalu) Mahallesi: 17 hane, 2 mücerred, 1 imam, 1 müezzin, 1 bağıcı.

12. Şehreküstü Mahallesi: 20 hane, 4 mücerred, 1 imam, 1 müezzin, 7 bağıcı ve kürcü.

13. Yenice Mahallesi: 20 hane, 6 mücerred, 1 imam, 1 müezzin, 2 bağıcı, 1 fakir.

14. Aşçı Mescidi Mahallesi: 6 hane, 2 mücerred, 1 imam, 1 müezzin, 1 bağıcı.

15. Bırgamah Mahallesi: 10 hane, 2 imam, 1 müezzin, 8 tużcu.

16. Cami-i Şerif Mahallesi: 15 hane, 4 mücerreat, 1 imam, 1 miltevelli, 2 çeltikçi, 1 bağıcı.

17. Sabuncu Ali Mahallesi (Serdar Mahallesi): 8 hane, 1 imam, 1 müezzin, 1 fakir, 2 tużcu, 1 kürekçi.

Göründüğü gibi bu mahallelerin hepsi Türk adını taşımaktadır ve bütün ahalisi Türk ve müslümanı olarak gö-

terilmektedir. Azınlıklar gösterilmediği için nüfusu tam olarak biliyoruz. Ancak 1519 tarihli, tapu defterine göre (15) ise kasabada:

Müsliمان: 393 hane, 197 mücerred "bekar".

Hristiyan: 42 hane, 6 mücerred, 8 bive "dul kadın".

Yahudi: 19 hane, 5 mücerred vardı.

Bir hanenin beş kişiden ibaret olduğunu kabul edersek, o zamanki Gümülcine nüfusunun yaklaşık olarak 2000 olduğunu tahmin edebiliriz.

Günümüzde bu mahallelerin hepsi bilinmemekle beraber, Hacı Yavaş, Hacı Karagöz, Koca Nasuh (Tabakhane), Şehreküstü, Yenice, Aşçı Mescidi (Aşçı Hasan), Cami-i Şerif (Cami-i Atik), Sabuncu Ali (Serdar) Mahalleleri bilinmekte ve halk arasında söylenmektedir. Ayrıca bu mahalle isimleri Müftülüük ve Cernaast (Vakıflar İdaresi) arşivlerinde kayıtlı bulunmaktadır.

CAMİLER VE MESCİDLER:

Osmalı kuvvetleri feth ettikleri yerlerin önce büyük kiliselerini camiye çevirirlerdi. Bu yerlerde kalabalık müslüman topluluğu oluşunca da cami ve mescitler inşa ederlerdi. Mescitler mahalle ünitelerinin merkezi olup, yapışran veya bulunduğu mahallenin adını taşırdı. Bu ibadethanelerin bir miktar geliri olup, bu gelirler mescitlere vakıfedilen dükkan, bağ, tarla, çayır vs. gibi irat getiren yerlerden temin ediliyordu.

16. Yüzyıl başlarında, 1530 tarihli bir tapu defterine göre, (16) Gümülcine'de bir cami ile 16 mescit bulunuyordu. Daha sonra camilerin sayısı 45'e yükselmiştir. Bunların en önemlileri, Eski Cami, Gazi Evrenos Bey ile Yeni Cami idi.

16. yüzyılda Gümülcine'de bulunan 16 mescidin isimleri ile vakıf gelirleri söyleydi:

1. Aşçı İmam mescidi, 467 akçe

2. Eski Hacı Hayreddin Mescidi, 300 akçe

3. Hacı Yavaş Mescidi, 1500 akçe

4. Hacı Karagöz Mescidi, 2800 akçe

5. Süpüren Mahmud Mescidi, 190 akçe

6. Velioğlu Mescidi, 455 akçe

7. Hacı Hayreddin Mescidi, 145 akçe

8. Bırgamah Mescidi, 1725 akçe

9. Koca Nasuh Mescidi, 460 akçe

10. Bahçeli İlyas Mescidi, 850 akçe

11. Şehreküstü Mescidi, 160 akçe

12. Dabbagan Mescidi, 1343 akçe

Osmanlı kuvvetleri feth ettikleri yerlerin önce büyük kiliselerini camiye çevirirlerdi. Bu yerlerde kalabalık müslüman topluluğu oluşunca da cami ve mescitler inşa ederlerdi. Mescitler mahalle ünitelerinin merkezi olup, yaptıranın veya bulunduğu mahallenin adını taşırdı.

Cami ve Saat Kulesi ile caddeden bir görünüş. (Bu resim 1960'lara atlı)

cidi, 1385 akçe
r Mescidi, 1100 akçe
ahalle Mescidi, 550 akçe
Mescidi, 309 akçe
da (1668-1669) Gümülcine'yi ziyaret
bi, (17) şehirde 16 cami ile 11 mescidin
zmakdadır. Bahsettiği camilerden Yeni
Şefendi tarafından yaptırılmışını, kurşun
zarif olduğunu, mihrabı, minberi, mü-

Gümülcine'de ayrıca bir kiliseden de sözdeilmektedir ki, o da Dimitropolit kilisesidir. Hristiyan azınlığa ait olan bu kilisenin 46 bağı, 8 kütü çayır, 3 anbar "değirmen", 10 meyhane, 1 küt'a bostan, 2 dükkan, 4 hane, 3 metropolit evi ve 1 kitalık bahçeden ibaret zengin bir vakfı vardı. (18) Burada bağlar ve tarlalar östür, diğerleri resim verirler diye bir kayıt düşülmüştür.

Bunlardan başka Seyahatname'de iki de hamamdan bahsedilmektedir. Bunlar Eski Hamam ile Yeni Hamam-

olmadığını belirttiğinden sonra, Çulha Camii, Hacı İsevva
bin Camii, yeni Mahalle Camii ve Hacı Hayreddin Cami
lerinin de meşhur olduğunu söylemektedir. Diğer taraf
tan mescitlerin içinde de, Cebuhane, Gazi Evrenos ve
Tekke mescitlerinin büyük olduğunu kaydetmektedir.
Bu mescitlerin bir kısmının cami haline getirildiği ise
dikkatlerden kaçmamaktadır.

bu namsamaların hiçbir iz kalmamıştır. (19)

ZAVİYELER:

Dini tarikat merkezleri olan zaviyeler (Teh
mensupları olan dervişler ve şeyhler, Osmanlı or
nan yanısıra hareket ederek, hristiyan toprakları

13. Kadı Me

14. Hacı Hız

15. Yenice M

16. Süpuren I

XVII. Yüzyıl

eden Evliya Çele

bulunduğu yaz

Caminin Ahmet H

kubbeli ve şavet

Gümülcine'de Yeni Cami ve Saat Kulesi (Bu tarihi saat kulesi, İkinci Sultan Abdülhamid tarafından 1884-1885 tarihinde Gümülcine'ye armağan edilmiştir.)

mişler ve buralarda Türk Uzletgahı tesis ederek, bulundukları yerleri yavaş yavaş bir iskan merkezi (köy vs.) haline getirmişler ve bu topraklarda müslümanlığı yaymak, aynı zamanda da buraların fethi için zemin hazırlamışlardır. Boş topraklarda, dağlık ve ıssız yerlerde zirata toprak açmak ve sarp yollara yerleşmek işi devlet tarafından teşvik edilmiştir. Bu dervişler, bakımsız toprakları ziraata açıp bağ, bahçe yapmışlar ve yeni yeni iskan mahallerinin oluşmasına zemin hazırlamışlardır. Bu dervişlerin Rumeli'de yerleşmeye büyük önem veren ilk Osmanlı Padişahlarının nazarlarında değerleri fazla idi. Bu zaviyeler, coğunlukla kurucularının evlatları elinde evlatlık vakıf olarak bulunmaktaydı. Çoğu ibadet yeri olan zaviyeler, bazı zamanlarda da yolculara yatacak yer, yiyecek yemek temin edecek şekilde yapılmışlardır. Zaviye topraklarının sahibi ise bir zirai işletme hüviyetinde idi. Gümülcine'de olduğu tespit edilmiş bulunan zaviyeler şunlardır:

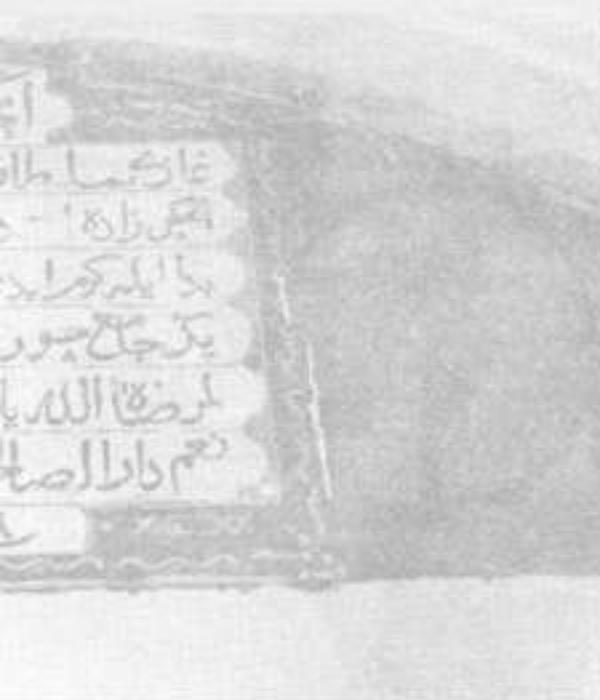
1. Süpüren Kasap Zaviyesi: Bu zaviye, önceleri harap bir durumda iken vâziyeti Dergah-i muallaya arzedilmiş ve buradan gelen hukm-ü şerif üzerine tamir edilmiştir. Vakıf geliri 339 akçe olup, üç dükkan ile 2 kat'a bağ bu zaviyeye vakfedilmiştir.

2. Börekçiler Zaviyesi: Kim tarafından ve kimin taşarrufunda olduğu belirtilmeyen bu zaviyeden toplam olarak 3351 akçe geliri vardı. Sadece Gümülcine içinde bulunan dükkanlardan 362 akçe, Ahi Ali'ye ait Akpınar köyünde üç gözlü bir anbar "değirmen" dan 1.300 akçe, Rumbeyi Köyünden yine Ahi Ali'ye ait bir anbardan 15 akçe geliri olup, 4 dönümlük de bir bağı vardı.

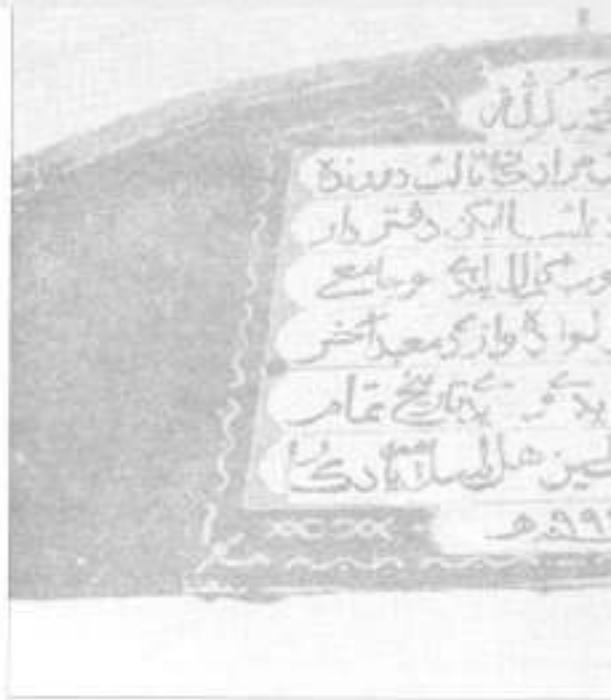
3. Konukçu Şemseddin Zaviyesi: Gümülcine'deki dükkanlardan senelik 1217 akçe geliri vardı.

4. Ahi Evren Zaviyesi: Debbâg Bayezid'in taşarrufunda olan bu zaviyeden dükkanlardan 3 akçe, 8 kat'alık çayırdan 70 akçe, bir anbardan 150 akçe, 1 kat'alık bir çayırdan 50 akçe, toplam olarak yılda 300 akçelik geliri

Mahallelerin hepsi Türk adını taşımaktadır ve bütün ahalisi Türk ve müslüman olarak gösterilmektedir. Azınlıklar gösterilmediği için

)

Gümüşcine Yeni Cami'nin kitabesi

durmaktadır.

İmaretler: İmaretler, fakirlere, medrese talebelerine ve her isteyene bedava yiyecek dağıtmak üzere kurulmuş hayır miesseseleridir. Eski Türk imaretleri hakkında bilgi veren Busbeca (22), bunların büyük binalar olduğunu, hristiyan, yahudi, zengin, fakir hiç kimse in red dediğini ve kupinin herkese aynı surette açık olduğunu bildirmektedir. Aynı miliyetli, buraya gelenlere yemek vermenin adet, tahta bir tepe ile verilen yemeğin genellikle etli bulgur ve balgomeci olduğunu kaydetmektedir. Gümüşcine'de bir imaret var. O da Gazi Evrenne-

vardır. (20)

Sibyan Okulları: Muhtemelen 16. Yüzyılda mevcut olmayan Sibyan okulları ve medreseler, 17. Yüzyıl kaynaklarından Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nde gösterilmektedir (21) 6-7 yaşlarındakı çocukların devam ettikleri bu okulların sayısı 7 olarak belirlenmektedir. En büyüğü ise Yeni Cami Sibyan Mektebi'dir. (Resim 4)

Medreseler: Gümüşcine'de medreselerin sayısı 7 tanrı olarak bildirilmiştir. Bu medreselerin en büyüğü, yine Yeni Cami sahibi Ahmed Efendi'nin yaptırmış olduğu Yeni Cami Medresesi'dir. Diğerleri ise Kırmaçalle Medi-

rin günlerde ziyâjin yanından geçti. Başlıcalarını
Türbesi, Kesikbaş

türk ve Varol, bunlardan bazıları berber edildi; bazıları da kupali olduğu için orada yanalarına fatihalar okunuştan söyleydi:

Gazi Baba Türbesi, Açı Hasan

Gümülcine'de Yeni Cami ve Saat Kulesi'nin hali tarihdan günümüze

Türbesi, Koca Nasuh Türbesi, Yedi Çaplı Türbe, Sabuncu Ali Baba Türbesi, Postuboş Baba Türbesi, (Halk dilinde Poşpos), Fatma Hanım Türbesi...

Yukarıda adı geçen belli başlı türbeler hakkında esaslı hiç bir bilgi yoktur. Sadece Postuboş Baba ile Fatma Hanım türbeleri hakkında bilgi vardır. Postuboş Baba için Edirne Salnamesi'nde (23) şöyle bir kayıt vardır:

"Müşarûn ileyh cennetmek Sultan Murad Hüdavendigar zamanının ulusa ve meşayih kiramından olup bu havalının esna-yi fethinde Gazi ile birlikte Gümülcine'ye gelmiş ve burası mesken ittihaç ederek, vefat etmesiyle kasabacılardan mahal-li mahsus defnedilmişdir. Başka bir gına malumat yok ise de türbe-i şerif ve Tekkesi mevcut ve misafirhanesi kışadedir".

Anlaşıldığına göre Postuboş Baba, Murad Hüdavendigar zamanında yetişkin ve sayılı alimlerden olup, Gazi Evrenos Bey'le burların fethinde büyük rol oynamıştır. Bir tekke açılmış, kendisi de oraya gömülmüştür. Bugün bu tekke yarı harap halde ayakta durmaktadır. Çevresindeki mezar taşları ise incelemeğe değer tarihi tupulanmıştır.

Fatma Hanım Türbesi'ne gelince, bunu hala şehir Saat Kulesi'nin yanlarında duran bu türbenin kitabesinden anlıyoruz. Bu hanım, Osmanlı vezirlerinden Rusçuklu Şerif Hasan Paşa'nın eşiidir. Rusçuk'ta doğmuş, burada 1195 H. (1781 M.) tarihinde vefat etmiştir. Kitabe Türkçe ve düz yazı olarak yazılmıştır:

فِي الْاَصْلِ رُوسْجُوْنِيْ سَاكْتَارْلَىْنِ لَوْلَبْ وَزِيرْ مَكْرُمْ
شَرِيفْ حَسَنْ يَا شَا حَضَرْ تَلِرِسْ لَعْتْ لَكَاحِدَهَاكِنْ
بَخْتِرُ اَللّٰهِ تَعَالَى دَارْ بَقَاهِهِ رَحْلَتْ اَلَّاَنْ مَرْسُومْ
وَ مَغْفُورَهُ قَاطِنَهُ خَامْ رُوحِيْ اَنْجُونْ الْمَاتِهِ
سَنَةِ 1195 اَوْمِ سَبْتِ

Fil-asıl Rusçuk sakinlerinden olup vezir-i mülkerrem Şerif Hasan Paşa Hazretlerinin taht-i Migahinda iken bi takdirillahi teala dar-i bekaya riħlet eden merhume ve mağfure Fatma Hanım, ruhu için el Fatîha

Sene 1195 Yem-i Sebt

Fatma Hanım'ın eşi olan Rusçuklu Şerif Hasan Paşa da 1205 H. - (1790 M.) yılında ölmüş ve Rusçuk yakınlarında Kuzey Bulgaristan'da Şümni'de (Şumen) bulunan Eski Cami'nin avlusuna gömülmüştür. İnce bir sanatla dekore edilmiş tuş mezarı, eski yerinde yakın zamana kadar durmaktadır.

Michael Kiel'e Göre Gümülcine

Hollanda'lı tarih profesörü, Michael Kiel, 1966-67-68-70 senelerinde Kuzey Makedonya ve Batı Trakya'yı ziyaret etmiş, buralardaki Osmanlı-Türk mimari eserlerini incelemiştir, Selanik'de "Balkan Studies" (Balkan Etüfleri) adlı çalışmasında inceleyip tesbit ettilerini makaleler halinde neşretmiştir. Bu eserin "The Turkish Monuments Of Komotini And Serez" adlı bölümünde şöyle dermektedir.(24)

"Komotini (Türkçe Gümülcine), yüzyılımızın (25) ilk yirmi beş senesi içerisinde savaşlar ve arkasından gelen anlaşmalar sonucu, Trakya'nın Yunanistan'a birleştilen en geniş ve en önemli kentidir. Gümülcine bu alan

Zaviyeler, çoğunlukla kurucularının evlatları elinde evlatlık vakıf olarak bulunmaktaydı. Coğu ibadet yeri olan zaviyeler, bazı zamanlarda da yolculara yatacak yer, yiyecek yemek temin edecek şekilde yapılmışlardır. Zaviye topraklarının sahası ise bir zirai işletme hüviyetinde idi.

İçerisinde en eski yerleşme bölgeleri değildir. Çok eksikliğini duyduğumuz, Stilpon Kyriakides'in araştırmalarına göre, 14. yüzyılın ilk yarısında, Gümülcine'den ilk kez Polisma, yahut tahtkim edilmiş küçük koloni olarak bahsedilmiştir. Onun kurulması eski devirlere, Rodop ile

(Ferecik) şehirleri, Didimothion (Dimetoka) ve Gümülcine arasındaki alanın tüm nüfusu 15.250 aileyi kapsamaktadır.

Bunlardan 12.500 aile kötüğe müslüman olarak kaydedilmektedir. Geri kalan 7750 aile ise Hristiyan'dır. Bu da

(27) tarafından verilen sayı ile karşılaştırılabolsak, bu alanın Türkler tarafından kolonize edilmesinden başka bir değişiklikle uğramadığı açıkça görülecektir. 15'inci ve 16'inci yüzyıllarda Gümülcine Batı Trakya'da nüfusu az bir belde idi. Barka'nın haritasına göre orada 250 Müslüman, 50 de Hristiyan aile bulunuyordu. Fransız gezginin Pierre Belon Gümülcine'ye içerisinde Grek bir Kilisesi bulunan küçük kaleciği ile "Castallet petite burgade Commercine" (ticaretle geçinen küçük köy) adını vermiştir.

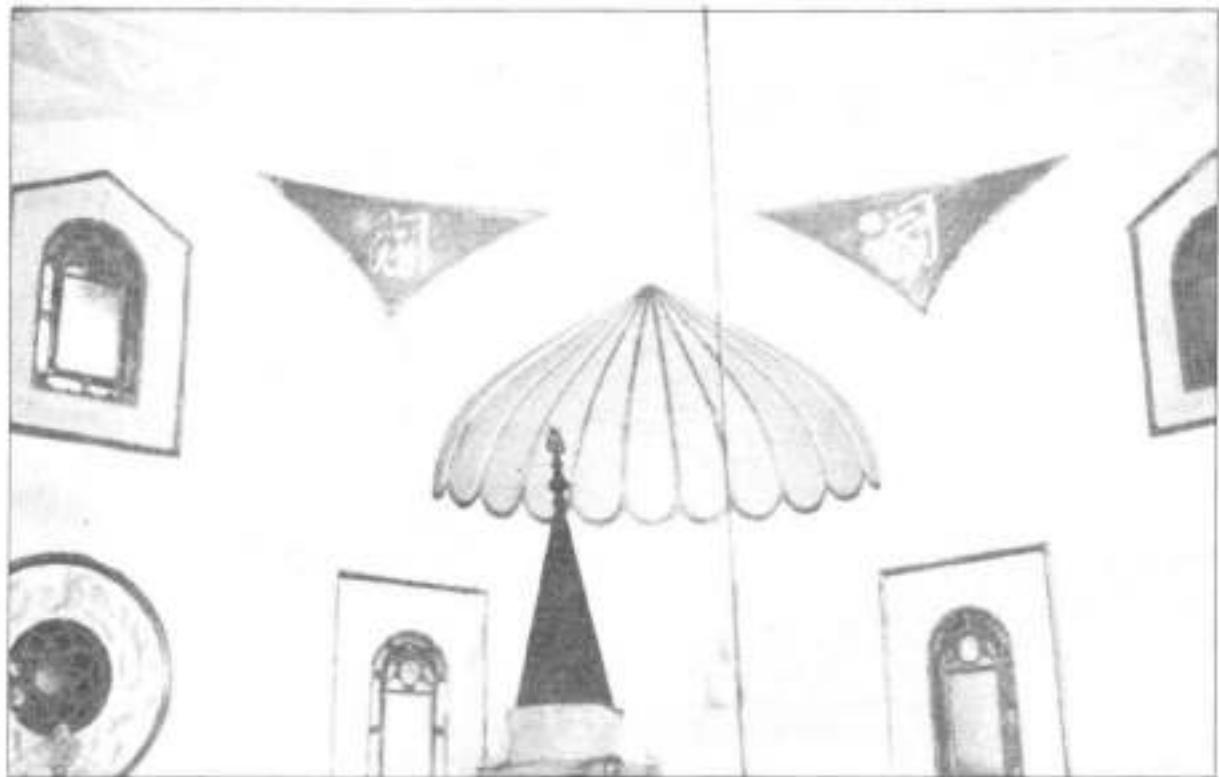
Gümülcine'de gelişme ve büyümeye dönemi, 16'inci yüzyılın bitiminde, 17'inci yüzyılın başında başlamıştır. Şehir hakkında en geçerli bilgi, Türk dünya gezginini ve coğrafyacısı Evliya Çelebi'nin Seyahatnamesinde bulunmaktadır. Bazı abartmaların yanında, başka hiç bir yerde bulunmayan sağlam bilgiler bu gezginin eserinde yer alır. 17'inci yüzyılın ikinci yarısında Gümülcine, bahçesi ve birkaç katı olan 4000 evli geniş bir şehrde döndüşerek büyüdü. Surlarının durumu iyi değildi. Gümülcine'nin bu dönemde ne tapusu, ne cephaneliği, ne silah, ne de mühimmatt deposu vardı. O zamanlarda Gümülcine stratejik önemi olmayan bir iç memleket kalesi durumundaydı. Kale duvarlarının içerisinde çok sayıda Musevi yaşıyordu, ayrıca orada az da olsa nalbantlık, çalıçılık, sokak yankesiciliği yapan, çingene de bulunuyordu. O zamanlar Gümülcine'de Evliya Çelebi'nin bahsettiği 16 yerleşim bölgesiyle eş sayıda 16 da cami bulunuyordu. Evliya Çelebi, bunlardan özellikle Eski Cami (H.1017-M.1607-1608), ilgi çekici süslemesi ve güzel yazılarıyla Yeni Cami, Hacı Bitlis Camii, Çulha Camii, Tekke Camii ve Gazi Evrenos Camii'nden bahseder. Ayrıca ahlak ve manevi hayat için, içerisinde, şeriat yasalarının kaynağı ile İslam geleneklerinin öğretildiği 5 adet Dar-ül Hadis, üzeri kurşun örtülü 7 ilkokul ve derviş yetiştiren birçok tekkeyi de zikreder ki, bütün bunlar, Gazi Evrenos zamanında yapılan en güzel eserlerdir. Bunlara ilave olarak fakirlerin bedava yemek yedikleri birini Gazi Evrenos'un yaptırdığı iki imareti (aşevi) de söylemek gereklidir. O devirde Gümülcine'de iki de hamam mevcuttu. Birisi,

101. İncollasis (1377-1399) tarafından işlenen
Bizans surlarına kadar dayanır. Bulgar Çarı
1207 savaşı sürdürürken eski Mosynopolis sitesi
oranın arta kalan halkı, bu küçük, dar, fakat
sur duvarlarının arkasına kaçıştı. Bö
rası, sonraki sitemin çekirdeğini teşkil etti. Tan
rında 14. yüzyılın sivil savaşları ve kargaşalar
da bu şehrin sık sık bahsi geçmektedir. Bir p
karargahı olmadığından dolayı burası çok küç
leşme bölgesi olarak kalmıştır" (26)

1361 yahut 1362 yıllarına nastılaması: ge
mülcine'nin zaptı, uzun yaşam boyunca Ç
devrinde, İslamın bayrağını Balkan yarımadası
rine kadar taşıyan namlı önder Gazi Evrenos'a
sıkıya bağlıdır. Onun adı Kontakozinosu J
Paleologos'a karşı desteklermek için, Orhan Ga
dan gönderilen takviye kumandanlarından
geçmektedir. O bu firtinalı dönemin bütün önc
lerine katılmıştır.

1317'de Çirmen yakınlarındaki Türk zafer
ları daha önce on yıl hakimiyetleri altında bul
Sırpların kuvvetini kırdı. Kavala aşağı yukarı
manda alındı ve böylece Trakya'da Türklerin
sağlamlaşması. 1383'de Sırbistan'ın düşüldüğünden
kedonya'nın en büyük parçası, Türklerin eline g
du. Dehşet saçan sivil savaşlar, Sırbistan'ın isti
salgını vs. nedeni ile boşta kalan geniş Trakya
ve doğu Makedonya'nın zengin verimli toprakları
biçmek için büyük çapta insan gücüne ihtiyaç
zaffer Türkler, küçük Asya'nın fazladan olan h
yük kitleler halinde buralara yerlesitti. Şehirler
ce bu kargaşalıktan arta kalan grek unsur hayatı
etti.

Aşağı yukarı, 16'inci yüzyılın başlangıcında
neme ait olan bu yoğun çaplı yeniden yerles
ketleri, Prof. Barka'nın haritasında açık seçik
dir. Türk nüfus sayımı kayıtlarının sağlam tem
yanılarak çizilmiş olan bu haritaya göre, Meric
nehi, Arda, Karasu (Nestos) ve Ege Denizi i

Gümülcine'de Yeni Cami'nin diğer bir iç görüntüsü

Gazi Evrenos'a, diğeri de Yeni Cami'nin banisi Defterdar Ahmet Efendi'ye aitti. Şehirde ticaret için de 17 han (kervansaray), 400 dükkan vardı. Her hafta kentin dışındaki düzülükte pazar kurulurdu. Evliya Çelebi eserinde bu yerin insanların dost davranışları ve cömert oldukları zikreder.

Ege bölgesiyle Filibe (Philipopolis) ve Tatar Pazarlığı yöresindeki yukarı Meriç (Mariç) topraklarının zengin ovaları arasındaki ticaret alışverişlerinden dolayı, şehir daha sonraki zamanlarda da gelişmesini sürdürmüştür. Bugün kapatılmış olan bu çok eski ticaret yolu boyunca, varlıklı tüccar evleri tipinde, saray gibi güzel konaklar ve dağlık ıskan yerleri dizilidir. Bu durum özellikle şimdiki sınırın Bulgaristan tarafı için bahis konusudur.

Bugün Gümülcine, Lausanne Antlaşması gereğince

kendi Türk halkını muhafaza etmektedir. 20'den fazla cami yerinde durmaktadır ve çoğu hala ibadet yeri olarak kullanılmaktadır. Bunlardan sadece İlçenin gerçek mimari değeri vardır. Bunlar ise, Eski Cami, Yeni Cami ve Evrenos Bey'in imaretidir.

Eski Cami- Eski Cami, bu kentinecdat yadigarları arasında önemli bir yer işgal eder. Onun az ötesinde Gazi Evrenos Bey'in yaptırdığı tarihi hamam (ki, Yunan idarecileri tarafından son yıllarda yıkılmıştır!) ve az güneyinde gene Evrenos Gazi tarafından yaptırılan imaretin bulunması daha başka bir mana taşıdır. Eski Cami, kendisinden yıllarca önce var olan Camii-i Atik Mahallesinde bulunmasından dolayı eski adıyla anılmaktadır. Oysa ki Gazi Evrenos Bey Camii bile ondan çok daha eskidir. Hatta Yeni Cami bile Eski Cami'den 25 sene kadar önce yapılmıştır.

1317

'de Çirmen yakınlarındaki Türk zaferi, Balkanları daha önce on yıl hakimiyetleri altında bulunduran Sırpların kuvvetini kırdı. Kavala aşağı yukarı aynı zamanda alındı ve böylece Trakya'da Türklerin durumu sağlamlaştı.

Edirne Salnamesinden bu camiye ait şu bilgileri öğreniyoruz: (28) "Şehrin çarşı derinündə vakıdır. Gümülcine'nin fethini müteakip inşa edilmiş ve badel fetih 1270 H. tarihinde (1854 M.) təmir edilmişdir. Mezkür cami-i şerifin təhsil varlığı seneviyesi 5791 gurustan ibaret olup mütevelliisi marifetli idare edilmektedir. Cennet məkan Sultan Murad Rabi Hazretlerinin hafidi Mehmed Bey, bu cami hazırlısında medfundur" (29)

Bu salnameda kutsal mabedimizin kentin çarşısında bulunduğu konusunda bir deyiş: "Bu cami 1270 H."

Hollandalı tarih profesörü B. Michael Kiel'in "Balkan Studies" in yayınladığı: "The Turkish Monuments of Komotini and Serez" (Gümülcine ve Serez'de Türk Anıtları) adlı eserinde önemli dediği 3 camimizde ait verdiği değerli bilgiler de şöyledir: (30)

"Şehrin tam ortasında bulunan Eski Cami için söylemek fazla bir şey yoktur. Ölçüleri nispeten dar ve sade, tek hücreli bir camidir. Üstü yuvarlak bir kasmak şeklinde duran bir kubbe ile örtüldür. Kubbe kiremitle kapılmıştır. Tüm duvarlarının yüzeyi kalın bir tabaka çimşenmiş ile örtülmüşdür. 1892-93 yılında Edirne Vilayeti'nin resmi Osmanlı Salnamesindeki bir kayda göre, bu camının Türk idaresi altında inşa edildiği yazılımaktadır. Yapıldığı adı zikredilmemiştir. Salnameda bu camının Hicri 1270-1853-54'de onarılılığı bildirilmiştir. Böylece yapımı bugünkü görünüşünden bu onarımı yapan mes'ul olmalıdır. Ölçüleri o kadar genişletilmiştir ki, sadece mihrap kısmı 1608'den kalmadır. Kullanışız dar serefeler ile uzun minaresi o zaman ilave edilmiştir. Bu iki şerfinin, Sultan Abdülmecid (1809-1861)in emri ile ve onun karşılığında masrafla yapılmış olduğu zannediliyor. Çünkü bu tür minarelerin Hanedana thahsus bir imtiyaz olması söz konusudur" (31)

1912 Balkan Savaşından 1918'e kadar olan 6 senlik dönemde, bu camının pek kritik zamanlarına rastlamaktadır.

Bulgarlar, Gazi Evrenos Bey Camii ve İmaretî gibi bu camiyi de soymuşlar ve təhrif etmişlerdir. Batı tarafındaki kapı üzerinde bulunun kitabeyi keskilerle sökülmüşlerdir.

Dördüncü Murad'ın hafidi (torunu) Şehzade Mehmed'e ait, sanat eseri türbəyi təhrif etmişlerdir. Daha da ileri giderek mezarı kazmışlar, kəmikleri toplamışlar,

محمد افه علیت اولدی حمدد
که بو دار السبیل بادی بری
آکا تاریخ لور مفتی دخادر
کورنلر دیسے مقبول اوله خوی
سنہ: ۱۶۰۸

Biharmoddîh inayet oldu Hak'dan
Ki bu dar-üs sebili yaptı biri
* * * - * - * - * - * - * - * - *

Oğlunu da, oğlu da, 1834 öncesi onarımından sonra edilmemektedir. Salnameda ayrıca "Bu camının toplama 1836 akçe tutan gelirinin, Mevlana Hatip Hoca'ya verildiği, Vakıfları arasında evlerin, kiremitihanelerin, anıtanın "değirmen", yılda bir defa vakıf için dua okuma şartıyla vakıfedilmiş dükkanların bulunduğu" kaydedilmiştir.

Evlıya Çelebi'nin bildirdiğine göre, bu cami, 1608-1609 M. yılında inşa edilmiştir. Çarşı ortasında olan bu cami, kurşun kubbeli olmayıp eski tarzda yapılmıştır. Cemaati pek bol olup kitabı yoleyefdir:

روزگر ایله بورو لوپ حامعه
کم سامی کهنه شندی قام
دیده خدیدی سیاهی تاریخ
حامعه قلی محبت روشن مقام
سنہ: ۱۶۰۸

Ruzigür ile bozulup camının
Kim binası kohnelenmiş tamam
Dedi tecdiyi Sipahi tarihin
Caminin kalbi acep rüsen makam
Sene: 1088 H

Kitabeden anlaşılabileceği gibi bu, bir onanın kitabıdır. İlk inşa kitabı meydanda yoktur. Caminin kuyu rüzgarından eklendiği ve 1088 H. 1678 M. yılında onarıldığı anlatılmaktadır. Günümüzde bu kitabı restore edilmiştir. Caminin orta kapısı tizerinde durrmaktadır.

Evlıya Çelebi ayrıca camının sağ tarafından bir seb (susamışları su vermek üzere yapılmış yer) bulunduğu ve kitabesinde şunları yazdığını söyley:

Gümülcine'de Yeni Caminin içten görünüşü (Minabın her iki taraftındaki çatılar, İznik attılyalarında yapılmış ve yalnız 1580-1590 dönemine aittir.)

(bu vahşice eylemleri yapan askerlerin ifadesine göre) Sofya'daki Bulgar Kralı Ferdinand'a göndermişlendir. Daha sonra tek şerefeli minarenin alm kısmını şerefeye kadar yüksək bir çan takmışlar ve camii kiliseye çevirmişlerdir. Ancak 1919'larda (Trakya'daki Fransız dönerminin bitimine doğru) Trakya, Yunanistan'ın hakimiyetine geçmeden önce, o zamanki Fransız Komutanı General Sharpitrafından, azınlık ileri gelenlerinin müracaatı üzerine, Türk cemaatine geri verilmiş ve bugünkü iki şerefeli minare o dönemde yükselmiştir.

Gümülcine'de Yeni Cami

Bugün Batı Trakya'da ecdat yadigarı birçok eserle karşılaşmak mümkünündür. Bunlardan biri de ünlü İznik çinileriyle süslü YENİ CAMİ'dir. Bu kutsal ve tarihi madde, 16. yüzyılın sonlarında, yani 1585 M. (994 H.) tarihinde Defterdar Ekmekçizade Ahmed Paşa tarafından yaptırılmıştır. İlk yapılış şekli, bir ana kubbe ile, önünde

sıravarı beş küçük kubbe, batıdan açık, revak şeklinde ve sağında tek minaresi idi. Tek şerefeli olan minare, kesme taşlarla yapılmış görkemli bir görünüye sahiptir. Üç kapısı vardır. Güney kapısındaki kitabeye göre, 1320 H., 1902 M. yılında genişleterek bugünkü ilaveeler yapılmıştır. Günümüzde hala mimari zenginliğiyle güzelliğini koruyan bu cami, sanat bakımından (Dimeto ka'daki Çelebi Sultan Mehmed Camii'nden sonra) ikinci gelmektedir.

Edirne Salnamesi, camii yaptırılanın Sabık Defterdar Ahmet Efendi olduğunu zikretmekle yetirmiştir. Evliya Seyahatnamesi'nde ise, yaptırılanın sadece Ahmet isminden biri olduğunu söyler. Birçok tarihi kaynaklardan anlaşıldığına göre, Defterdar Ahmed Efendi veya Defterdar Ekmekçizade Ahmed Paşa'nın aynı şahis olduğunu görüyoruz. Nârîma Tarihi'nde bu hayırsever şahsa ait geniş bilgiler vardır. (32)

Şimdi de - Yukarıda Eski Cami konusunda olduğu gibi - Hollandalı tarihçi ve değerli araştırmacı Michael Ki-

Geçen yüzyılda genişletilerek namazgâh olarak kullanılan galerinin şimdiki biçiminden orijinal biçim zorluk çekilmeden bulunabilir. Bu eski kubbeli caminin içinde, Evliya Çelebi'nin bahsettiği zengin eşya ve tezihat hemen hemen el değiştirmemiş bir halde durmaktadır.

Gümülcine de Gazi Evrenos İmaretinin bugünkü görünüşü (1382-1375 XIV. Yüzyıl)

eri dört sütun üzerinde sütunun kal- cephese kurul- duğu kadar anıtsal plana koyan Os- manlı bir çözümüdür.

namazgâh olarak kul- (Formundan), orijinal- dir. Bu eski kubbeli- settiği zengin eşya- menmiş bir hâlide dur- . Doğu süsleme sa- de ve küçük Asya- lizelikte örnekleri- erden mihrap ve- hatlar (örnekleri) onenin çeşitli renk- er ünlü İznik atölye-

el'in Yeni Cami hakkında yazdıklarımı dinliyelim. Michael Kiel diyor ki: (33)

"Yeni Cami daha büyük bir örem taşıtmaktadır. Çok çabuk genişleyen şehrin mü'minler yiğinının kabaran sayısını içine almak için geçen yüzyılda, aynı şekilde ge- nişletilmiştir. Bu iki caminin yıkılmayıp da tekrandan genişletilmiş olması, eski zamanın eşyalarına kıymama, onlara saygı gösterme duygusundan ileri gelmiştir.

Yeni Cami'nin sadece Kuzey ve Batı yönleri değiş- misidir. (genişletilmiştir.), diğer iki yöne el sürülmemiştir. Dikkat çeken kadar iyi korunmuş eski yapı küçük şehir camilerine has ölçülerile ufak fakat süslemesi zen- gin tek hücreli bir camıdır.

Onun dört köşeli manazgahının ölçüler 11,40/11-40 mdr. Minaresi alışılı olduğu gibi Batı cephesi tarafindan- dandır. Daha geniş daha etkileyici bir cephe elde etmek amacıyla bu kısım kaba görünüslü, kalın ağır, kanatlar aracılığıyla genişletilmiştir. Onlardan biri minarenin cep-

be kısmını kapatmaktadır. Burada gal- rinde üç kubbeden oluşacağına, altı me- dirdiği beş kubbeli olarak namazgâhın- muştur. Bu caminin dıştan mümkün ol- hvordan kazanmasını her zaman ön- manlı mimarisinin sık sık başvurduğu

Geçen yüzyılda genişletilerek na- lanlanan galerinin şimdiki biçiminden (Ori- jinal biçim zorluk çekilmeden bulunabilir) caminin içinde, Evliya Çelebi'nin bah- ve tezihat hemen hemen el değiştirmem- maktadır. Bu küçük caminin içerisinde- nünün hatta eski Osmanlı Başkentinde- şehirlerinde bile bulunmayan eşsiz g- mevcuttur. Bunlar rengarenk mer- mibler, kadınlar galerisi, güzel yazı ve mihrabın iki tarafını kaplayan süslen- teki bitkisel desenli çinlerdir. Bu çin-

yelerinin büyük çini istibsalının yapıtlarından en iyi örneklerindendir.

Ve Türk seramik endüstrisi erişilmez güzelliğin en yüksek zirvesine çıktıığı 16. yüzyıl başlarına rastlar. Gümülcine'deki Yeni Camii'nin çinileri şimdiki Türkiye'nin sınırları dışında bulunan iyi koronmuş Türk çini süslemesinin tek örneğidir. Rogotica, Bosna'da Selimiye Camii'ninkiler Rodos'ta Recep Paşa Camii'ninkiler müzeye taşınmışlardır. Ve kuşkusuz daha geniş bir halk çevresi tarafından tanınmaya görülmeye layıktır.

Gümülcine'nin Yeni Camii'nin yukarıda saydıklarıımızdan daha fazla sunulacak şeyleri vardır. Bu, Doğu sanatındaki kaplama işinin en kıymetli örneklerinden olan kadınlar galerisinin tavanıdır. Bu galerinin üç bölmeli tavanı geometrik biçimde iyi cins tahtadan kakma kaplama işinin en güzel örneğini gösterir.

Bu süsleme tahtaya kakılmış ipeç üzerine hünelerle boyanmış bitki desenleri gösteren başka bir süsleme ile birleştirilmiştir. Bu üç küçük tavan, Türkiye dışında Klasik Osmanlı Tezyini sanatının bozulmamış, el değimemiş son Klasik örneklerindendir.

Bunun yanında, bu küçük enterpyor (iç kısmı)/iç döşeme/hälâ bize Balkanların başka hiç bir yerinde böyle iyi koronmuşuna rastlanmayan eski Türk iç döşemelerinin zenginlik ve zarifliğinden bir algı vermektedir.

Çeşitli binalardan oluşan bu yapının duvarları içerisinde camiden başka kubbeli ve kurşun ortulmuş kitaplık, ders odaları, oturma odaları, mezurlik, bir çeşme ve bir türbe bulunmaktadır. Bütün bunlar caña yakın bir avlunun içinde toplanmıştır. Üç kitabı mevcuttur. Biri orta kapısı üzerinde olup, caminin üçüncü Murad döneminde, Defter Ahmet Paşa tarafından 994 H. 1585 M. yılında yapıldığını gösterir. Bu kitabı aynen söyledir:

سلطان مراد حان ثالث دورنده
المکحى زاده احمد پاشا ایکن دفتردار
بدآ ایله کرم ایلوب اکل قلبی بو جامعن
یکی جامع جود لواهه واردی معد آخر
لوحه الله بادی و دیدی تاریخ نام
نعم دار الصالحين اهل اسلامه باد کاره
سنه: ٩٩٤

Sultan Murad Han Salis devrinde
Eimekçizade Ahmed Paşa iken defterdar
Bed'ile kerem edip ikmäl etti bu camiyi
Yeni Cami Çın Liva'da vardi mabed-i īhar
Liridaillâh yaptı ve dedi tarih tamam
Ni'me dar-ıssalihin ehl-islâma yadigar
Sene: 994

Ikinci kitabı ise Güney kapısı üzerinde olup, onarım kitabıdır. 1902 yılında mü'minlere dar gelen cami, bugünkü gördüğümüz ilâvelerle genişletilmiştir. O da söyledir:

الحمد لله
جامع تعمرى
١٣٢٠

Elhamdülillâh
Cami Tamiri
1320

Üçüncü kitabı ise Yeni Camii avlusunda çeşmelerin üzerinde bulunmaktadır. H. 1126-1811 M. yılında Hacı Mehmed adında bir hayssever tarafından caminin avlusuna yaptırılmış çeşmeyi anlatır. Şiir halinde ve Türkçe olarak söyleye yazılmıştır.

یکی جامعه زهی چشمه بو سادک
اولدی جریانی ایله زمرة عطستان ارواء
پاپنروی کان کرم حاجی محمد قیلدی
ان الخلاص ایله روح حستینه اهداء
تشنه کله اوقو لطفی دیدی تاریخ نام
حسن عشقه بو چشمه نوون ایج ماو
١٢٢٦

Yeni Cami'de zehi çeşme-i nev bünayının
Oklu ceryamı ile zümre-i atşan irvâ.
Yaptırıp kân-i kerem Hacı Mehmed kıldı
Anı ihlâs ile ruh-u Haseneyne ihdâ
Teşnekâne oku nutku dedi tarih tamam
Haseneyn aşkına bu çeşme-i nevde iç mî.
Sene: 1226

Ayrıca Evliya Çelebi'ye göre, Yeni Cami'nin yanında bulunan çeşmenin üzerindeki tarihin H.1040 - M.

Gümülcine'nin Saat Kulesi, hâlâ günümüzde bile resim gibi güzelliğini korumaktadır. Şehrin ço
eski zamanlardan beri kurulan meyva pazarının tam ortasında bulunmakta olan bu görkemli Saat Kulesi, bir sanat anıtıdır. 21 Ekim 1884 yılında inşasına başlanmış ve 10 Ekim 1885'te tamamlanmıştır.

1630/31 olduğudur. Ama bu çeşme, uzun zamandan beri mevcut değildir. Camideki çiniler, 1580-1590 arasındaki dönerne aittir. Bundan başka bir bildiri Edirne Salnamemesi'nde verilmiştir. Orada caminin kurucusunun Defterdar Ahmed isimli birisi olduğu kaydedilmiştir. Salnameye göre caminin yapıldığı tarih bilinmemektedir. (34)

Kendi olanaklarıyla böyle pahalı süsleme ile dekore edilmiş bir hamamı, (35) fakirler için imaret ile beraber bir cami yapabileceği ve yaptıran insan ancak imparatorluk hükümetinin bir üyesi olabilir. Mesela bir Paşa, bir defterdar ve büyük çapta inşaat yapabileceği kadar varlıklı olan şahıs o tarihlerde Ekmekçioğlu Ahmed Paşa'dır. 17. yüzyılın ilk senelerinde Sultan Ahmed I. ve osman II'nin maliye bakanı yahut Defterdarı idi. Son derece zengin olan bu insan, orta ve Batı Trakya'da Gümülcine'nin yöresinin her kösesine camiler ve toplum yararına müesseseler yapmaktadır büyük rol oynamıştır. Onun bu alandaki çalışmaları çeşitli kaynaklarda izlenebilir.

Osmanlı İmparatorluğu'nun tarihçisi Jozeph Von Hammer, Ekmekçioğlu Ahmed'in 1618'de Sultan Osman II. döneminin ilk senesinde olduğunu, ölümeden kısa zaman önce Rusya sınırı üzerindeki önemli Oczakov kalesini yeniden inşa ettirmek ve karşısındaki yarımada üzerine, Kil Burnu'na, yeni bir kale yapmak için, 6000.000 gümüş lira harcadığını yazar.

Yukarıda Hammer'in deindiğine ilâye olarak Is-

ne'nin sadece 35 km. uzakta İşkeçe'nin güney doğusunda küçük Yenice-i Karasuehrinde bulunmaktadır. Evliya Çelebi'ye göre, Kervansaray H. 1020, M. 1611/12'de inşa edilmiştir. Ekmekçioğlu'nun başka yapıtları literatürde bulunabilir. O, bir imaret, iki okul, kırk derviş hücresi, İstanbul'da Kocamustafapaşa'da Halvetiye dervişlerinin "Baş Tekkesi" için bir çeşme ve bir de minare yaptırmıştır. Edirne yöresinde Sazlidere'de Murteza Çelebi için yapılmış başka bir Dervişi Tekkesine Gökbilgin değirmektedir. İstanbul'daki yapıların çoğunu hâlâ yerinde durduğu görülür.

Yukarıda sıraladığımız gibi bu yapıtların tümü Trakya'da 1600 ile 1618 arasında Ahmet Paşa tarafından inşa edilmişlerdir. Buralar Gümülcine'yi her yönden sarır. Böylece Gümülcine'nin ilgi çekici camii (Yeni Cami) bu şahsa mal etmiş olmamız doğrudur. İslam kültürünün eski Bağdat Yolu (Via Egnatia) boyunca yaymış olan bu cömert insanın eylemlerinden küçüğün bir parçası olarak diğer yapıtlarla birlikte onun da yukarıda söylediğimiz tarihlerde yaptırılmış olduğu görülmektedir.

Saat Kulesi

Gümülcine'nin Saat Kulesi, hâlâ günümüzde bile resim gibi güzelliğini korumaktadır. Şehrin ço eski zaman-

meden ve yeni materyal getirmeden yapılarının bir listesini vermektedir. Listesini şu sözlerle belirtmektedir: "... Ayrıca hayır severlik amacıyla yapılmış başka birçok binanın yanında" Evliya Çelebi Trakya sahillerinin tanımlamasında bu: "... birçok başka bina" binanın bazlarından bahsetmektedir. Bunalı Fere yakasında bir tepe üzerindeki Nefes Baba için geniş bir Dervişi Tekkesi ve bir Türbe, Marmara Denizi kıyılarında Tekirdağ ile Silivri arasındaki yol üzerinde beş kılıçuk han ve Fere'de büyük bir han ve bir hamamdan ibarettir. Bu yapılarından sadece harap bir halede olmakla beraber Fere'deki hamam kalmuştur. Evliya Çelebi'nin deindiği gibi Ahmed Paşa'nın Trakya'da son yapıları şunlardır: Önündeki mermer süslü galerisiyle üstü kurşun kaplı zarif cami, bir medrese, bir büyük geniş bir kervansaray, bunalı hepse, Gümülcine

daki eylemlerinden biridir.) Kitabesinden anla-
gore, Padişah, şehirde o dönemin mutessarifi
dilkadır Kernalı Paşa'ya emir vermişler; mutessa-
da harekete geçerek bu yapıyı bir yıl yakın bir
tamlamıştır. Bu anıt, Yunanistan döneminde
belediyyeli zamanlarda birkaç kez onarılmıştır. Ge-
de de onarımı muhtaçtır. Giriş kapısı üzerinde
söyledir:

هشاد كرمدار حضرت عد الخير خانق
لا قدرى يابيردى سافت حل و وضع ابى
قرى ابىدى عد القادر ياتبه كيم بعى
دا و مردى بو سافت لطف سلطانىدى آفه

بو تاریخ سلیمانی تامدرا ساعت کنی عرفان
 علو هنی معروفدر دالم مراهه
 قویا اسجاحی واردی شهرک بوبله میانه
 لواه حسن اجرای حکومت آینهن ۵۷
 اولور آشت دلیل آثار خوبه کلامه
 بر ساختند وطن اهل حب آگاه لولندی اوشه
 سنه: ۱۳۰۷ (۱۸۸۵)

Şehinşah keremdir Hazret-i Abdülhamid Hanın
 Bu bâlâ kuleyi yaptırdı saat celp ve vazetti
 Bu emretti Abdüllâkâdir Paşa'nın kim yari
 Sâda verdi bu saat İlüf-i Sultaniden âfaka
 Bu tarih selim tamdır saat gibi irfan
 Uluvî himmeti marifet daim meberrata
 Kavîyyen ihtiyaci vardi şehrîn böyle mikata
 Lîva'da busn-i icra-i hukûmet eyleyen zata
 Olivrelbet delil âsar-i hayriye kemâlâtta
 Bu saattan vatan ehli hep ağâh oldu evkata
 Sene 1320 (1885)

Gazi Evrenos Bey Camii (İmâreti)

Gazi Evrenos Bey imâreti, Camii veya Mektebi...
 Topluma sosyal hizmetleri bakımından o, hiç ayum yapmaksızın eşit şartlar altında fakirlere yemek dağıtan bir hayır kurumu, o, hem beş vakit namaz kılmış cami, ayrıca da bir tarafı okul... Biz, yaşıtlarımızdan burasının bir cami olduğunu, filâmin İmâret Mektebinde okuduğunu, yahut bilâün İmârette öğretmenlik yaptığı, İmâret'te erzak işlerinde çalıştığını, İmâret İmamı... gibi sözler baba ve dedelerimizden öze aktarılmış olmakla, kefalarımızda nâkıflamış (nakşedilmiş) bir şekilde hâlâ kulaklarımıza çırlamaktadır.

Edirne Salnâmesi'nde bu yapının: Çarşılı içinde bulunduğu, yapanın ve vakfedemin Gazi Evrenos Bey olduğunu, müstesna vakıflardan olduğunu, Retihen sonra yapıldığını ve son yıllarda onarıldığını, yazmakla yitirmektedir. (36)

Gazi Evrenos Bey, uzun ömründe birkaç padışahın emiri olmakla beraber, en ziyade faal olduğu devir, Yıldırım zamanıdır. Nitelik mevcud vakfiyesi de vefatını müteakip, Çelebi devrinde dilzenlenmiştir. Ali, Evrenos Bey'in Gümülcine'den Serez'e göçtüğünde orada bırakıldı.

gi evlerini imaret olarak vakfetigini yazar. (37) Evliya Çelebi, Gazi Evrenos Mescidi, Tekkesi ve İmaretenin aynı ayrı söz eder. Eski hamam da onunmus.

Bâdi Efendi bu mescidi, Evrenos Bey'in İMARET CAMII olarak kaydetmiştir (38).

Evliya Çelebi, gene ayrıca, Gümülcine'deki imaretin şehir içerisinde bulunduğu ve gayet mamur olduğunu bildirmektedir. Bu imaretin yemekhane misafirhanesi ve hamam olmak üzere çeşitli kısımları vardı. Burada yalnız misafirler ağırlanmakta kalmaz ve onların hayvanlarına da vakif tarafından yulaf veriliirdi. Bu imarete Helvacı veya Anbarköy ile Küçükköy köyleri vakf edilmişdir. (39)

Hollandalı tarih profesörü Michael Kiel, Evrenos Bey İmareti'ni de incelemiştir. Selanik'de Balkan Studies tarafından yayınlanan "The Turkish Monuments of Komotini and Seres" (Gümülcine ve Serez'de Türk anıtları) adlı kitabının 426'ncı sahifesinde bu yapı hakkında da geniş bilgi vermiştir. Yazar şöyle başlamaktadır:

"Burada son olarak araştırmak istediğimiz yapı Gümülcine'nin Gazi Evrenos İmaretidir. O, kentin iyice ortasında dükkan blokları arasında Eski Cami'ye, çok yakın bir yerdedir. Bu binayı yaptırmanın adı bizi hemen getire, Balkanlardaki Türk idaresinin başlangıç dönemine götürür. Ve bize Avrupa'da mevcut olan en eski anıtlardan biriyle karşılaşmasını anlatır. Onun (Gümülcine'nin) Türklerle geçmesinden kısa bir süre sonra, daha doğrusu Çirmen Savaşı durumlarını sağlamlaştırıldıktan sonra yaptırılmış olması gerekdir. Bilinmektedir ki Serez Türk olduktan hemen sonra orayı ele geçirmede önderlik eden büyük vezir Çandarlı Halil oraya bir cami yaptırmıştır. Uzun kuşatmadan sonra, şartla bağlanarak baş egen Serez, gene de yağmadan ve kiliselerin zorla alınmasından korunmuştur. Gümülcine'nin zaptedilmesinde neler olup bittiğini tam olarak bilmem, Fakat Belon'a (40) dayanarak şunu söyleyebiliriz: Gümülcine'nin alınmasından aşağı yukarı 150 sene sonra kilisesi yerinde duran hisarın içerisinde hala birçok Yunanının yaşadığı, bütün Türk binalarının eski kentin duvarları dışında bulunduklarını, Türk surlarının ise onun doğusunda yükseldikleri gerçeğini de kaydediyor.

Gümülcine 1362'den 1382'ye kadar Gazi Evrenos'un üç beyliğinin merkezi olmuştur. Merkez Serez'e ve kısa süre sonra Yenice-i Vardar'a taşındığı zaman bu yer gelecek yüzyıllarda Evrenos oymak beyliği ailesine merkez olmaya nâzret olmuştur. (Vakfedilmiş) Nihayet

Dış galerinin diğer bir türü de üstü yassi kubbeli yahut çapraz çatı ile örtülü üç veya beş üniteden biri olabilir. Bu çözüm, ilk Osmanlı mimari örneklerinden iki yapitta da bulunur.

biliniyor ki, Serez ilk beş yıl içerisinde burada Türk fetihinden sonra İslâm dîni için gerekli üç bina inşa edilmiştir. (Bu konuda Serez için yazdığım makaleye bakınız). Evrenos'un kentin alınmasından ve Trakya'da Türk durumunun sağlanmasıından az sonra yerleştiği bu merkeze imaret gibi böyle önemli bir binayı dikmiş olması çok akla yatkın görünlüyor. Bu olay daha sonra değil de 1375-1385'te meydana gelmiş olmasının gerektiğini gösteriyor. Gündümüze kadar ayakta kalan bu yapı imaret, birden fazla amaçlar için kullanılıyordu. Yeni elde edilen topraklarındaki İslâm topluluğunun bel kemini teşkil eden müslüman kardeşleri için bir sigınak olmuştur. O gene, cami olarak ve inanış, din ayırmadan tüm fakirlerle yiyecek dağıtan bir mutfak olarak da kullanılıyordu. Ne yazık ki bugün eski görevini sürdürmemektedir. Hatta doğru dürüst bir cami de değildir artık. Birkaç yıl evvel kentin elektrik enerjisi için istasyon olarak kullanılıyordu. İşte bu amaçlardır ki, cırçın görülmüş makina dairesinin havesiyle genişletilmiştir. Yakınından bu işlemlerden vazgeçildi ve şimdî onun tarihsel bir anıt olduğu anlaşıldığı için yasalarla korunmaktadır.

Akı Osmanlı binalarının ilk başlangıç çağındaki tipik bir örneğidir. O, T-Planlı camilerin kategorisine girer. Fakat o, başlı başına tek bir plandır. Ve bundan dolayı başka örnekleri bulunmadığı öne sürülür. Gündümüze kadar bakımsız bırakılmış fakat gene de iyi dayanmış olan bu bina, üç değişik üniteden ibarettir. Ortadaki baş oda 10,74 m. uzunluk ve 7,44 m. genişlikte olup bir kubbe ile örtüldür. Geri kalan kısmı da bir beşik kemer (tonoz) ile örtüldür. Doğal olarak bu kısım hafiften daralmaktadır. Burası kuşkusuz bir namazgâh olarak kullanılmaktaydı. Büyük orta odanın iki yanında dört köşe daha küçük çapta kubbeli iki oda daha bulunmaktadır. Bunlar orta baş odaya geçitler aracılığıyla bağlanmaktadır. T planının başlıca özelliklerinden biri olan bu iki küçük kubbeleri, orta bölümün üzerindeki kubbeden biraz daha basiktir. Sokak tarafındaki beşik kemer üçgen şeklinde bir çatı ile örtülmüştür. Kubbelerin ve kare odaların arasındaki kesit Türk Üçgeni denilen üçgenlerin oluşturduğu bir çeşit pandandiflerin aracılığıyla meydana gelmiştir. Bu yolu arakesit tümden Türk mimarisine öздür. Başka yerlerde bulunmaz. Binanın cephesi 24-20 m. arasında değiştiğini düşünürsek bu ölçü, beş kubbeli üniteden oluşmuş bir galeri için yeterlidir. İmaret, enerji istasyonu haline sokulunca bundan hiç bir iz kalmamıştır. Galerinin temel planı varsayılmakla kurulmuştur. Bir-

cok ustabaşı, imaretin cephe kalıntısında bir ve daha fazla kubbenin varlığını hala hatırlamakla beraber biçimleri hakkında kesin bir şey söyleyemediler, eğer şimdiki somut ve demir gibi sağlam kalıntılar elden geçirilir ve dört başı mamur incelemeler yapılırsa ancak o zaman ilk, orijinal formları kesinlikle yeniden kurulabilir. Tek minden bir iz kalmamıştır, fakat bu çeşit yapılar için var olması normaldir.

Dış galerinin diğer bir türü de üstü yassi kubbeli yahut çapraz çatı ile örtülü üç veya beş üniteden biri olabilir. Bu, çözüm, ilk Osmanlı mimari örneklerinden iki yapitta da bulunur. Bunlar Iznik'te bulunan 1387'de Sultan Murad I tarafından yaptırılmış Büyük Nilüfer İmareti ile 14. yüzyıla ait Anadolu'nun Kuzey batısındaki Gevye İmaretidir. Gevye'de iki küçük imaretin temel planı Gümülcineninkine yakındır. Aynı şekilde 1389'da inşa edilmiş Edirne'de Tunca Nehri üzerinde aynı ismi taşıyan köprüye yakın Gazi Mihal Camii gelir. Bu yapı mimarı bakımından çok daha fazla gelişmiştir. Sadece onun inşa edildiği zaman için arkaik nitelikte olan namazgâh yerinin üzerindeki tipik eyvan ile temel planı bize Gümülcineninkini hatırlatıyor.

Eski Osmanlı T planlı camilerin kaynakları hakkında Balkan Studies II, I Thessaloniki 1970 (ss. 13-136'dan sonra çıkan sayıda "Notes on some Turkish Monuments in Thessaloniki" (Selanik'teki Bazi Türk Anıtları) hakkında notları (başlığı altında çıkan yazıda bazı düşünceler ileri sürülmüştür) Eyyice, Anhegger, Erdmann ve Kur'an tarafından ayrıntılı bilgiler fazlaıyla verilmüştür. Bundan açıkça anlaşıldı ki, Evrenos İmareti ilginç mimari örneğinin en orijinal Kreasyonlarından biri olduğu açıkça görülmektedir, onun sadelik taşıyan dış çizgileri, hafif ölçüler duvarlarının Primitif "Bölme İşi" (Kluvazoni işi) kuşkusuz onu eski Osmanlı mimarisinin oluşum dönemine yerleştirmek için yeterlidir. O dönemdeki 1420'de Bursa'da muhteşem Yeşil Cami yükselmiştir. Evrenos İmareti keza Avrupa'da şimdîye kadar ayakta kalan en eski osmanlı yapısıdır. Edirne'nin en eski camii 1398'de Yıldırım Beyazıt'ının ve 1402'den sonra başlanmış Eski Cami'dir.

Bulgaristan'ın en eski Camii 1398 yılının Stara Zagora'daki (Eski Zağra) heybetli Hamza Bey Camii'dir. 1385 yılında ilk Osmanlı büyük vezirlerinden Çandarlı Kara Halil tarafından yaptırılan Eski Cami, Birinci Çihan Savaşında yıkılmıştır. Aynı şahsin eseri olan Gelibolu'daki Cami Malkaralı Gazi Süleyman Paşa Camii adı

altında son yüzyılda temelinden yeniden inşa edilmiştir. Gelibolu'da eski bir türbe kalmıştır, ona şimdiki Bağdat'da şehit edilen onuncu yüzyılın mutesavvıflarından Hallacı Mansu'un ismi verilerek Hallacı Mansur'un Türbesi denilmektedir. Bu, 14. Y.Y. son on yılın yerleştirilmesi gereken, tarihsiz bir anıttır.

Bu kısa liste ile Avrupa'daki 14. yüzyıla ait Osmanlı yapılarının sayısı tamamlanmıştır. Bu bize, Gümülcine'deki imaretin kıdemlilik sırasında birinci baş yeri aldığı göstermektedir. Bu sebepten ve başlangıç Osmanlı mimarisinin gelişme zincirindeki olağan üst kuyumetinden dolayı bu bina da hala iyi bir yazgı (kader)i hâlmetmektedir.

Gümülcine'de Diğer Camileri

Yukarıda geniş olarak ele aldığımız, mimari değeri zengin olan iç camımızdan başka, mimari değeri olmayan birçok camilerimiz de vardır. Bunlardan bazlarının kitabeleri olup, diğer bazlarının da yoktur. Hernen hepsi Osmanlı-Türk döneminden kalmadır. Müslüman Türklerin bu topraklarda yüzüyollar boyu kaldıklarının orijinal bir simgesidir. Ne var ki, Lozan Antlaşmasından sonra azınlık durumuna düşen biz Türkler, yeni cami yapmak şöyle dursun, zaman zaman yıkılmaya yüz tutanları bile tamir etmekte güçlük çekmiş veya hiç tamir edememişzdir. Buna Yunan idarecileri tarafından izin verilmemiştir. Böylece bazı camilerimiz yok olmuş; cami camii üstüne eklemek şöyle dursun, bazlarını kaybetmişdir, ve hala da kaybetmeye devam ediyoruz. Günlümüzde ayakta kalabilen, ibadete açık olan ve sayıları 18 kadar olan cami ve mescitlerimizi şöyle sıralayabiliriz:

Yeni Cami, Eski Cami, Tabakhane Camii, Serdar Mahalle Camii, Kayah Camii, Yer Nahalle Camii, Arifhane Mescidi, Tekke Camii, Yenice Mahalle Camii, (Mahmud Ağa Camii), Süpüren Mescidi, Alankuyu Mescidi, Şehreküstü Camii, Yüksek Mescit, Kır Mahalle Camii (Kara Mehmed Camii), Kirmahalle Mescidi, Mestanlı Camii, Şerif Hoca Mescidi, Kesikbaş Camii.

Yukarıda saylıklarımızdan;

Kayah Camii - Kitabesinden de anlaşıldığına göre, bu cami, İstanbul müderrislerinden Hacı Zekeriya Efendi adında bir hayırsever tarafından çevresindeki aynı adı taşıyan, ders odalarıyla birlikte H. 1142. M. 1730 yılında yaptırılmıştır. Yapılanın mezarı caminin hazırlamasında hala durmaktadır. Edirne Salnamesinde bu camiye dair

şöyle bir kayıt vardır:

"Eski Hamam civannda olup Darseadet müderrislerinden Hacı Zekeriya Efendi tarafından 1142 tarihinde bina ve inşa edilmiştir. Varidat-i mevkufesi mürtürü zamana takılı etmiştir. (azalmıştır). Kitabesi caminin giriş kapısı üzerinde olup söyledir: (41)

رضا راتي الحسن بابا يحيوي بو جامعي
بوريه تفكير قبلدي حاجي زكريا افندى
مشتملة مدرسة حليلة علوم هم
زورا كه كندىس درسادت مدرسىندى
اعلام ائمه ياد ايسون مؤمن تاريخ تمام
شكرا الله بو ده رب العالمين اولنديه
سنة: ١١٤٢

Riza-i Bâri için yaptıp bu camii
Boyle tefakkür kıldı Haci Zekeriya Efendi
Müstemelatı medrese de talebe-i ulum hem
Zira ki kendisi Darseadet müderrisindendi
İhlâs ile yad itsün mu'minin tarîh tamam
"Şükren Lillâh bu da Rabbülâleminden oldu."
Sene: (1730)

Serdar Mahalle Camii (Sabuni Ali Camii)

Bu cami Gümülcine'nin serdar Mahallesi'nde olup, Küçük Hacı Ali Ağa adlı bir hayırsever tarafından yaptırılmıştır. Caminin banisi olmakla beraber hangi tarihte yapıldığı bilinmemektedir. Yapı önce kubbeliydi. Birkaç kez onarılmış, son onarımında kubbe kaldırılmış, düz çatı atılmıştır. Minaresi alışılageldiği gibi sağ yandadır. 1910 tarihli edirne Salnamesi'nde bu camiye dair şu kayıtlar vardır:

"Serdar nâm-i değerle Sabuni Ali Mahallesi'nde vardır. Banisi Küçük Ali Ağa olup tarih binası ve varidati hakkında malumat alınamamıştır".

Kitabesi, tamir kitabıdır. 1244 H. 1829 M. yılında Mustafa Ağa tarafından onarıldığı anlaşılmaktadır. Kitabeye giriş kapısının solunda olup söyledir:

Bu cami-i şerifin tamiri
Bi emri Hüda Mart yirmi dokuzu
Emin Bey kain pederleri Mustafa Ağa

Büyük bölümü şiir olan bu kitabelerin arasında ünlü şairlerimiz tarafından birtakım sanat incelikleriyle, çok güzel nazmedilmiş ve belirli hattatlarımız tarafından da pek nefis yazılarla yazılmış olanları bu manzumelerin yukarıda değindiğimiz önemine edebi ve bedii bakımından da aynı bir kıymet kattığı ve ebcet hesabı ile bunlar arasında sıkı bir ilgi ve kaynaşma olduğu söylenebilir.

Biismike olup tahriri
Bin iki yüz kırk dört olup tarihi
Demek günü zelzele ile oldu harabı
Vasi muhtar olup etti tamiri
İtihad ederler iş bu tarihi
1224 (1829)

Şehreküstü Camii (Alaca Mescit) Bu caminin eski den mescit olup da sonradan camiye çevrilmiş olduğu anlaşıyor. Cami, adıyla anılan Şehreküstü Mahallesi'nde dir. Küçük tahta minaresi girişin üzerinde, ortadadır. Kitabesi Glinay tarafından olup şiir halinde yazılmıştır ki, söylenir:

Yapılmış iptidasından Alaca Mescid bâlâ
İkinci tamiri de bir cesim suret müzeyyendi
Üçüncü bu mesciddir temelden ettiler inşa
Makamı dört yol ağzında akarsu çeşme yanında
Yeni baştan yaptırdı hem güzel bu mescid-i serif

kerim Efendi'nin âsâriyle sabit olmuştur. Vâridât-i seniyyesi ellî guruştan ibarettir".

Kesikbaş Camii - Minareli olan bu cami aynı tarihli salnamede söyle denilmektedir: "Hacıyavâş Mahallesinde vaki olup civarında medfun olan bir zata beni namı verilmekte ise de bihakkın tâhkîk etmemiş ve târîh binası mechûl kalmıştır".

Kitabeler - Kitabe, bir eseri tarih boyunca yaşamak

nan caminin sağ turafındaki minaresi yansına kadar binanın içinde kalmıştır. Sonradan yazılan tamir kitabı iç kısmında ve şöyledir:

Eski harap olmuş Karamehmet Camii
Yeniden imarı arzu edildi bu kerre
Gayur halk ile oldu işte bu arzu gerçek
Dualarla niyazları hem yazdırı türhîn
Târîhi mechulde yazmışlığı böyle Salname
Yıl bin dört yüz altıda şükür geldi meydana
Yediden yetmiş benzetti sanki dürdane
Âdîdler olsun hep ilâ yevmül ktyâme
1986 M. Emin 1406 H.

Yenice Mahalle Camii (Mahmud Ağa Camii) Yenice Mahallede olan bu cami, yine salnamede bir kayda göre ne zaman ve kimler tarafından yapıldığı bilinmemektedir. Minareli olan bu cami, son yıllarda iyi bir onanım görmüştür. Camiye ait Salname'deki kayıt şöyledir:

Nice yıl hem devir geçti ibadet ettiler Hâk
Okurdu hâfız-i Kur'an gelirdi davudi seda
Şerefli cînâ asa bu eizem mû'mine zir
Hemen bir abdest olup eda-i farz edin icra
Umum komşu delil oldu gerek ilâ gerek ec
Ne devlet ehl-i imâra müşerref olmadâ hâ
Budur maksudumuz zîrâ müyesser cylesün
Bir ilç yüz on sekiz tarih bu mescid oldu
Sene: 1310 (1901)

omu veya müsârîye, gerçek ugrudan uğruya sosyal yardım maksadıyla ve yüksek bir medeniyet ve imarcılık duygusuna vâkıf ve tesis ettileri türlü çeşit hayır binaları üzerindeki kitabeler, bu kuruluşların kimler tarafından, hangi tarihte neden dolayı ve ne gibi şartlar altında, vücuda getirilmiş olduklarıını öğrenmek bakımından çok önemli birer vesikaladır. Hele, biz Bati Trakya'daki Türk Azılığı için birer tâpû niteliğindendirler.

En büyük bölümü şiir olan bu kitabelerin arasında ünlü şairlerimiz tarafından birtakım sanat incelikleriyle, çok güzel nazmedilmiş ve belirli hattatlarımız tarafından da pek nefis yazılarla yazılmış olanları bu manzumelerin yukarıda değindiğimiz önemine edebi ve bedii

oluşunu söyleler. Ancak olmadığı gibi, yapılış tarihini sakın yoktur. Salname'de olan 1310 tarihindeki târîh, genelde dair aynen söyle demektedir.

"Kara Mehmed Camii-i şerif olup bâni ve târîh inşâsı mecbûr kuttur".

Son yıllarda pek harap olan büyük gayretiyle temelde ve bir hayli de genişletilerek inşâsulmuştır. 1984 yılında ba-

bakımdan da ayrı bir kıymet taşılığı ve ebcet hesabı ile bunlar arasında sıkı bir ilgi ve kaynaşma olduğu söylenebilir.

1920'lerden beri Gümülcine ve çevresinde, yukarıda da dejindigim gibi, hiç kuşkusuz tapularımız olan bu gibi kitabalerin yüzlercesi mevcut iken, birçokları maksatlı olarak yöneticiler tarafından çekigelerle kırılmış, kazınmış ve yok edilmiştir! Hele kenfî çeşitli mahallelerindeki, çeşme kitabeleri, tarihi mezar taşları zamanın belediye başkanları tarafından kasıtlı olarak yok ettirilmişdir!!

Şehrimiz Gümülcine'nin kenarda bucakta, násıla kalabilen kitabelerden bazılarını açıklamalarıyla sıralayalım;

1-Servili Camii yanındaki Türbe kitabesi - Bu kitabe, harap bir yarım minarenin yanında varlığını sürdürmektedir. Camiden eser kalmamış, türbe de günden güne yok olmaya doğru gitmektedir. Kitabe düzyazı ile yazılmış ve şöyledir:

"Kayseri Karalar nam Karyesi sakinerinden Şeyh Eihac Süleyman Efendi rabi icin furiha-i serife okunur-

Cün mahalle ile bazi karyeden eshab-i hayır Nakd-i himmet sarfyle oldu yeniden pek latif Hem hesaben hem de lafzen yazdı Hamdi tarihin Üç yüz on üç sâli mamur oldu bu mescid-i şerif Sene: 1313 (1896)

4- İdadiye Kitabesi: Osmanlı döneminde Gümülcine'nin lisesi sayılan idadiye (Lise) binası, M. 1300 - M. 1883 yılında Osman Bey Efendi'nin aracılığıyla Kadir Paşa tarafından yaptırılmıştır. Günümüzde Merkez İlkokulu sayılan bu binanın kitabı manzum olarak yazılmış ve şöyledir:

Saye-i Sultan Abdülhamidde Kadri Paşa himmeti!
İti Osman Bey Efendiyi nice hayır åleti.
İşte bu mektep de ol mirin zamanında olup,
İhtiyacut-i ahaliyi bitirdi gayreti.
Bir kalemden çıktı tarihi, ey evlad-i zamanı!
"Terbiye mektebidir" bu, ehz edin terbiyeti.
1300 (1883)

tarihinde burada vefat etmiştir.

2- Esseyiid Elmerhum Eşşehid: Bu zat, şehrimizin Kara Mehmed Camii (Kirmahalle Camii) yakınında (av-hâmidâ) nâmîlmüs hâlîremiştir. Bu zat hakkında

Gümülcine'de 32 odası bulunan büyük bir Hükümet Konağı vardır. Buna Osmanlı döneminde Mutasarrıflık Konağı da denirdi. Şehrin sancak olduğu dönemlerde kaymakamlar burada otururlardı. Bu binada birçok tarihi olaylar yaşanmıştır.

bakçı

debbağ el hac Ahmed bin Hasan hayratıdır. Hak teâlâ kabul eyliye amin.

Sene: 1235 (1820)

7- Gümülcine'de Hükümet Konağı'nın Yapılışı ve Kitabesi:

Gümülcine'de 32 odası bulunan büyük bir Hükümet Konağı vardır. Buna Osmanlı döneminde Mutesarrıflık Konağı da denirdi. Şehrin sancak olduğu dönemde kaymakamlar burada otururlardı. Bu binada birçok tarihi olaylar yaşanmıştır. 1913 yılında batı Trakya Geçici Cumhuriyeti burada kurulmuş, kısa ömründe de olsa buradan yönetilmiştir. Daha sonra 1919'da Batı Trakya'nın kaderi, çeşitli oyunlarla, gene bu binada çizilmiştir. Günümüzde bu yapı, Mahkeme Binası olarak kullanılmaktadır. Giriş kapısının üzerinde merhum Kazım Paşa tarafından yuzulmuş bir kitabesi vardır. Yunan idaresine geçince, bu kitabe yok edilmiş olmakla beraber, kitabınen yeri silinmiş olarak durmaktadır. Banisi (yaptırımı) merhum Osman Paşa'dır. Kitabe aynen şöyledir:

Taht-i Osmani'de daim Han Abdülhamid
Mir-i Osman bende-i esdak bunun banisidir
Çar erkân anâsır ve sen gelüp tarihi tam
Sayesinde yaşasun halk rahat-i ekmel ile
Sayeyi şirkette yaptı nakdi-i himmet sarf
Bak Gümülcine şerefendi bu dar-i adl ile
1294 (1877)

8- Gümülcine'de Hapishanenin Kitabesi:

Gümülcine'de kadın ve erkekler için kargir bir hapishane ve bitişliğinde Jandarma Piyade Koğusu, bir de Tevkifhane inşa edilmiştir. Kitabesi, yine merhum Kazım Paşa tarafından yazılmıştır. O da aynen şöyledir:

Şehinşah cihan Abdülhamid'in
Hüda mülkün kulub gülzarı te'dib
Yapıldı sayesinde kainata
Yüzünden berk-i evrak envarı te'dib
Nazâr kil cümleden işte bu mülke
Nasıl gösterdi yüz âsır-i te'dib
Olaltı Mutasarrıf Miri Osman
Bu sancakta kılup âsır-i te'dib
Muvaffak oldu çün Emir-Azîm
Vücûda geldi istikrar te'dib
Olur mu mevre-i nev şehid rahat
Cihanda olmasa eşcar-i te'dib
Dü bâlbâ oldu bu tarih Kazım

Yapıldı bi mümasil dar-i te'dib.

1312 (1895) (42)

Hükümet Konağı avlusunda jandarma süvarileri için koğuş ve hayvanlara mahsus ahır, evrak mahzeni, odun ve kömür anbarı vardı. Ayrıca bir tarafı ortaokul (Rüşdiye) ve diğer tarafı ilkokul (iptidai Mektep) olmak üzere kargir ve hüyük bir okul inşa edilmiştir. Daha sonraları bu okul, mülkiye lisesine dönüştürülmüştür. Günümüzde bunların hepsi yok edilmiş ancak yan yana iki okul binasından biri kalmış, o da halen askeri bir amaçla kullanılmaktadır.

9- Doenrukoy Camii'nin Kitabesi: Gümülcine'ye bağlı Doenrukoy Camii'nin ilk yapılış tarihi 1204 H. 1790 M. yıldır. Cami haraba yüz tuttuğu için 1972'de yeni baştan inşa edilmiştir. Güzel görkemli minaresi olan bu caminin kitabesi şöyledir:

Bu mabed-i mühareki yeniden
Inşa etti köyün ehl-i gayreti
İlk inşası bu cami-i serifin
Bin iki yüz dört sene-i hicreti
Minaresiyle beraber tecđiden
Yapıldı harâdolsun Hakka yeniden
1392 (1972)

10- Kargısanca Köyünde Bir Çeşme Kitabesi: Yine Gümülcine'ye bağlı olan bu köyde, Tabak Hacı Ahmet adında bir hayırsever, 1253 H. 1838 M. yılında bir çeşme yaptırmış. Kitabesi düzязı ile şöyledir:

Sahib-i il hayrat vel hasenat
Debbag El hac Ahmet hayratıdır
Sene: 1253 - (1838)

11- Kalancı Köyü (Bürhaneddin Karyesi)nde Bir Camii:

Resimde de görüldüğü gibi, güzel bir minaresiyle ayakta duran bu cami, kitabesine göre, 1320 H. 1902 M. seneinde zamanın padışa ikinci Abdülhamid tarafından I. Sultan Mehmed (Çelebi Sultan Mehmed) adına yaptırılmıştır. Giriş kapısı üzerinde ve güzel bir sülüs hat ve mermere üzerine yazılmış kitabe şöyledir:

İşbu cami-i serif zinet-i efza-i esir
Şevketmasır Osmanı halife-i maali ara-i kıymetdâni
Gazi (Sultan Abdülhamid) Han sani Hazretlerinin
Meberrat-i seniyeleinden olup cennetmekan Sultan

Mehmed Han evvel Hazretleri nam-i alisine izafetle
1320 sene-i Hicriyesinde müceddededen inşa olunmuştur.

12- İrcan (Ağircan) Köyündeki Kemer Köprü Kitabesi:

İrcan Köyündeki bu tarihi köprünün kitabesinden Hacı Kasım Mimar Ağa tarafından 1057 H-1649 M. tarihinde yapıldığını anlıyoruz. Şirin halinde yazılan kitabe şöyledir:

Haret-i Haci Kasım mimar Ağa
Devlet payından olsun berdevam
Ol sehakar mürüvvet madeni
Yaptı bu köprüyü kıldı ihtimam
Kim geçerse rahmet okur canına
Hak kabul itsün diyub yevmül kiyame
Dedi Kuloğlu onun tarihin
"Cennet-ül Firdevs ola ona mekan
H. Sene 1059 - (1649 M.)

Bu kemer köprü, günümüzde hala ayaktadır. Ancak kitabe köy Caminin içinde, minare girişinde korunmaktadır.

13- Arifhane Mahallesi'ndeki Çeşmenin Kitabesi:
Gümülcine'nin hemen her mahalle ve köşelerinde birçok çeşme ve sebiller vardı. Ancak zamanla bu çeşmeler ve hele kitabeleri Yunan ilgilileri tarafından kasıtlı olarak birbir birer yok edilmişlerdir. Arifhane Mahallesi'ndeki bu çeşmenin kitabınasısa kalınmış, harap çeşmenin üzerinde durmaktadır. Kitabe şöyledir:

Müşallah.
"Gel suyundan iç mahalle halkın hayrındır
Azalsın kalpten hararet teşen meccanıdır
Sıra-i saniden almıştır Kemali tarihin
Sened baki cilmleye bu kudret yezdan atıdır"
Sene: 1303 - (1886)

14- Tekke Camii Avlusunda Bulunan Şadırvanın Kitabesi:

Bu şadırvan bugüne eski görevini sürdürmemekle beraber, bu topraklardaki Türk varlığının bir kanıtı olmak bulunmaktadır. Kitabe aynen şöyledir;

Bina-i cedid ile kıldı bu şadırvanı
Derun-u beldede ehil olan muhtar imamı
Vara feyyaz-ı mutlak cennet-i alayı
Hayrat velhasenat muhtar eimme Elhac Ali
Sene: 1213-1803

DİPNOTLAR:

1) Jozeph Von Hammer, Devlet-i Osmaniye Tarihi, Terc. Ata Bey.

2) Evliya Çelebi Seyahatnamesi, C.8 S. 86... Gümülcine veya Bümircine yazılı. Aslı Gümülcine'dir. Galat-ı meşhur ulu olmağının Gümülcine'den Gümülcine derler. Derun olan Kanlıkos bu Yahudi defterde etmiş, İsmine Gümülcine-Cin derlerdi. Çin veya Macin yahudilerinden idi, kim İskender Zülkarney'in neve Çin Padişahından elçilikle getip, Diyar-i Rum'un ah-i hayatından haz idüp, bu şehirde kalup, kaleyi imar ettiğinden Gümülcine kalesi derler.

3) Pars Tuğlaci, Osmanlı Şehirleri, Milliyet Yayınlarından

4) Evliya Çelebi Seyahatnamesi, İstanbul 1928 C.8 s.85

5) 1310 Ediro Salnamesi

6) Aşıkpaşa Zade Tarihi, neşr, Friedrich Gle'se, Leipzig, 1929. S.4-45

7) Oruç b. Adil, Tevarih-i Ali Osman, neşr, Franz Babinger, Hannover, 1925, s. 25

8) Muhibiddin Kocabiyik, Rumeli'de Bırakılanlardan, s. 20-21-22

9) Pars Tuğlaci, Osmanlı Şehirleri, s. 347.

10) ...Çünkü Süleyman Paşa Rumeli'ne geçti evvel atası Othan Gazi'ye hasber gönderdi kim devleti Sultanının himmetiyle Rumeli'ni feth etmeye sebeb oldu. Küffânn gayet zebniliği vardır dedi ve bu tarafa fetih olan hisarlarında kormağla çok adem gerek. Lütf idüp yarar yoldaş gönderesiniz dedi. Karası vilayetinde göçer Arap oldı göçer evlere gelmişlerdi. Onda okurları, onları Orgah Gazi sürüb Rumeli'ne geçirürdü. Bir zaman Gelibolu nevhîsine sakın olsalar., Mehmet A. Köymen-Faik Reşit Urut. Ank. 1975, C.1 s.181.

11) Mümin Aktepe, 14. ve 15. asırlarda Rumeli'nin Türkler tarafından işkanına dair Tarihiyat Mecmuası. C. 10s. 300 İstanbul, 1951.

12) Milliyet Yayınları'ndan Osmanlı Şehirleri, s. 348.

13) Batı Trakya Faciası'nın İçyüzü, s. 174-175.

14) Tapu Defteri, No: 167, s.8.

15) Tapu Defteri, No: 167 s.8.

16) Tapu Defteri, No: 167 s.15.

17) Evliya Çelebi Seyahatnamesi, c.8. s.86.

18) Tapu Defteri, No: 167 s.18.

19) Evliya Çelebi, aynı eser, s.89.

20) Muhibiddin Kocabiyik, Gümülcine Tarihi Hakkında Bir

- Araştırma, Rumeli'de birakılanlar'dan,
21) Evliya Çelebi Seyahatnamesi, c.8, s.88.
22) Busbeca, Türk Mektupları, çevr. Cahit Yalçın, İst. 1930, s.30.
23) Edirne Salnamesi, 1310 s. 417.
24) Bu, Netherland Organisation for Scientific Research Z.W.O. burslarının tamlığı olağan ile yapılmıştır.
25) Komotini, in Turkish, Gümülcine, is teh largest and most important city of that part of Thrace which, as result of the wars and subsequent treaties of the first quarter of our century, became united to Greece... (Balkan Studies) s. 417. Selanik.
26) Encyclopedia of Islam'in yeni baskısında "Evrenos Bey" bahisine bakınız.
27) Andreadis, The Muslim Minority in Western Thrace (Batı Trakya'da Müslüman Azınlığı) Thesaloniki 1956 s.9, 1951'deki durumu ele alıyor. Batı Trakya'nın tüm nüfusunu 161, 199 olarak gösteriyor. Bunun 129, 120'si Müslüman, 33,910'u Grek, geri kalanlar da Musevi, Ermeni ve Bulgarlardan oluşmaktadır.
28) Salname-i Edirne, nu, 19 Hc. 1310; 1892/93 s. 417.
29) Aynı eser, c. 8 s. 89.
30) Balkan Studies, Thesaloniki, 1970 s. 421.
31) Abdülmecid döneminde (1853/54) cami genişletilerek bu gürkili görünüşünü almıştır. Cami, 1912 Balkan Savaşına kadar görkemli, ama tek şerefeli bir minareye sahipti. Bulgarlar, bu minareyi şerefeye kadar yıkmışlar, çan kulesi haline sokmuşlar, böylece Camii kiliseye çevirmişlerdir. Bulgarlar gidince Türk cemaatinin talebi üzerine o tarihlerdeki Fransız

İdaresi (1918) Camiyi Türklerere geri vermiş ve halk minareyi bu sefer iki şerefeli olarak yükseltmiştir. B. Kiel, minarenin eski den iki şerefeli olduğunu söylemekle yanlıktadır. Bunu kanıtlayan bir resim, günümüzde hali caminin içinde durmaktadır, muhafaza edilmektedir.

32) Naima Tarihi, ci I ve II. çaplı vesilelerle.

33) Balkan Studies, s.421: "... of much greater importance is the Yeni Cami or new Mosque. It was likewise enlarged in last century to hold the growing masses of the believers of the quickly expanding city. It is only due to the sense..."

34) Edirne Salnamesi Nu: 19, s. 418.

35) Ahmed Paşa'nın bu hamamı, ne yazık ki, uzun yıllardan beri mevcut değildir. Caminin Kuzey tarafında Sobacılar Çarşısı arkasında yakın zamana kadar izleri-bazı yaşıllara göre bulunmaktadır.

36) Salname-i Edirne, nu, 19 Hc. 1310, 1892/93 s. 421. Salname'de aynen söyle demektedir: "... Çarşı derumundadır. Bâni ve vâküfi Gazi Evrenos Bey olsup evkaf-i istians iyedendir. Badel'fetih hâne edilmiş ise de ehiren tamir ve teccid edilmişdir".

37) Osmanlı Mimarisi'nin İlk Devri Ekrem Hakkı Ayverdi, s. 499.

38) Bâdi Efendi, a.e. 3 c. 128.5.

39) Tapu Defteri, nu, 70, s.29.

40) Not 3'e bakınız./Belan Observation.

41) 1310 tarihli Edirne Salnamesi

42) 1870-1902 yılları arasında yayımlanmış Edirne Salname'lerinden.

Bulgaristan

Osmanlı Türkleri, Balkanları fethetmekle yörenye adaleti, halkına huzuru getirmiştir. Buradaki Hristiyanlara hiç bir baskı yapılmaksızın çeşitli imtiyazlar verilmiş, dinlerinde hür bırakılmışlardı.

14. asırın ortalarında Osmanlı Türklerinin Balkanlara accemesiyle

manında Viyana'ya kadar gitmişlerdir. Bu seferden fazla Osmanlı belli

Balkan harbi sonunda is-

se tamamen

geçmiştir. Bu toprak-

Türkler, Kanuni za-

"Türk-Rus Harbi" sonunda Türklerin kontrolünden çıkmaya başlamıştır.

ve çileleri başlamış, buradan yapılan göçler de belirli fasılalarla bugüne kadar devam edecek olmuştur.

Osmanlı Türkleri, Balkanları fethetmekle yörenye adaleti, halkına huzuru getirmiştir. Buradaki Hristiyanlara hiç bir baskı yapılmaksızın çeşitli imtiyazlar verilmiş, dinlerinde hür bırakılmışlardı. Ne yazık ki Osmanlı'nın geri çekilmesinden sonra bölgede kalan Türkler, orada kurulan devletler tarafından zaman zaman baskı ve zulüm yapılmış, bazılarında ise hala yapılmaktadır. Bunun en bariz örneği Bulgaristan'da yaşanmaktadır.

Bulgaristan'da yaşayan üç milyondan fazla Müslüman Türk'ün isimleri değiştirilmiş, her türlü dini hürriyetleri ellişinden alınmış, ana dilleri Türkçe'yi konuşmaları yasaklanmıştır. 1970'li yılların başlarında önce Rodoplar bölgesindeki Pomak Türklerinin isimleri değiştirilmiştir. 1984 yılında başlayan köklü isim değiştirme ameliyesi ise 1985 boyunca devam etmiş ve Bulgaristan'daki bütün Müslüman Türklerin isimleri zorla değiştirilmiştir. Müslüman Türk ismini Bulgar ismi ile değiştirmeyi kabul etmeyenler, dövülmüş, karşı gelenler öldürülmiş, bir kısmı da tutuklanarak Belene gi-

kontrolü altına
larda ilerleye

gün kamplarına gönderilmiş, uluslararası kuruluşların ilgileneceğine ve Türkiye'nin devamlı kooperatif etmesine rağmen, Bulgaristan'da bir değişiklik yapma ususlarını devam ettirmiştir. Ülkenin üyesinin üye olduğu İslam Ansası Teşkilatı, Dış İşleri Baştolantısında konuyu tartışmakla yakından ilgilenen-

cek bir inceleme heyeti kurmuştur.

Bulgaristan'daki Müslüman-Türkler, 1989 Nisan-Mayıs aylarında yapılan baskılarla karşı sessiz yürüyüşlere ve açlık gerevlerine başlayınca yeniden öldürme olayları, dövme ve tartaklamalar başlamıştır. Haziran 1989 itibarıyle ellerine pasaportları verilen Türkler vatandaşlarından çıkarılmaya başlanmıştır.

Türkiye'ye göçe zorlanan soydaşlarımızdan Türkiye'ye gelenlerin sayısı iki üç ay zarfında üç yüz bini geçmiştir.

Temennimiz, Türkiye ile Bulgaristan arasında kapsamlı bir göç anlaşması yapılarak, mağdur durumda olan soydaşlarımızın kısa yoldan kanuni bir takım haklarına kavuşmalarıdır.

DUYURU

Batı Trakya Türkleri Dayanışma Derneği
Genel Merkezi'nde tanıtım faaliyetleri için,

**HALKOYUNLARI EKİBİ
HALK MÜZİĞİ KOROSU**

kurulma çalışmaları başlamıştır.
Çalışmalara katılmak isteyen arkadaşımızın derneğimize
kayıtlarını yaptırmaları gerekmektedir.

18 Haziran 1989 Gümülcine ile İskeçe İli Toplu Seçim Sonuçları ve Oyların Dağılımı

Gümülcine İli Toplu Seçim Sonuçları

Kullanan oy sayısı:

79.960

932

Geçersiz oy sayısı:

3.028

672

Geçerli oy sayısı:

76.932

21.229

OYLARIN DAĞILIMI

GÜVEN:

25.131

11.651

Sadık Ahmet:

22.472

4.412

Ismail Rodoplu:

1.431

3.298

Sebahattin Emin:

955

647

PASOK:

21.748

27.403

Damianidis Har.

7.391

11.460

Mehmet Ahmet:

1.895

10.851

Çetines Dim.

10.850

10.079

Hatip Emin H. Sabri:

84

1.704

NEA DİMOKRATİA:

24.562

2.347

Hasan İmamoğlu:

748

1.125

Bleças Stilyanos:

9.381

460

Ifram Onsunoglu:

134

174

Salikas Nikolaos:

12.621

140

SOL ITTIFAK:

3.466

138

Lancuraki Karandreu:

544

Mustafa Mustafa:

385

Petridi Dimitrios:

253

Fakiridi Nikolaos:

1.695

DİMOKRATİK ANANEOSİ

33

Çolak Ahmet Mustafa:

239

Kullanan oy:

4

Geçersiz oy:

235

Geçerli oy:

119

Güven:

25

N.D.:

76

PASOK:

4

KKE:

11

Digerleri:

210

38. Sandık - İdadiye (Erkek)

Kullanan oy:

2

Geçersiz oy:

208

Geçerli oy:

137

Güven:

İskeçe İli Toplu Seçim Sonuçları

Kullanan oy sayısı:

63.347

Geçersiz oy sayısı:

1.425

Geçerli oy sayısı:

61.922

İKBAL:

9.052

Aga Mehmet:

5.558

Kadir Yunusoğlu:

1.461

N.D.:	23	Geçersiz oy:	9
PASOK:	37	Geçerli oy:	222
KKE:	3	Güven:	115
Digerleri:	8	N.D.:	30
39. Sandık - İdadiye (Erkek)		PASOK:	49
Kullanılan oy:	175	KKE:	2
Geçersiz oy:	6	Digerleri:	26
Geçerli oy:	169	45. Sandık - Kalkanca (Erkek)	
Güven:	98	Kullanılan oy:	304
N.D.:	15	Geçersiz oy:	10
PASOK:	45	Geçerli oy:	294
KKE:	4	Güven:	14
Digerleri:	7	N.D.:	72
40. Sandık - İdadiye (Erkek)		PASOK:	170
Kullanılan oy:	220	KKE:	24
Geçersiz oy:	6	Digerleri:	14
Geçerli oy:	214	46. Sandık - Kalkanca (Kadın)	
Güvent:	114	Kullanılan oy:	371
N.D.:	29	Geçersiz oy:	20
PASOK:	62	Geçerli oy:	351
KKE:	3	Güven:	17
Digerleri:	6	N.D.:	75
41. Sandık - İdadiye (Kadın)		PASOK:	233
Kullanılan oy:	278	KKE:	5
Geçersiz oy:	3	Digerleri:	21
Geçerli oy:	275	47. Sandık - Yenice (Erkek)	
Güven:	169	Kullanılan oy:	333
N.D.:	24	Geçersiz oy:	4
PASOK:	67	Geçerli oy:	329
KKE:	6	Güven:	171
Digerleri:	9	N.D.:	40
42. Sandık - İdadiye (Kadın)		PASOK:	103
Kullanılan oy:	276	Digerleri:	6
Geçersiz oy:	27	48. Sandık - Yenice (Erkek)	
Geçerli oy:	249	Kullanılan oy:	256
Güven:	173	Geçersiz oy:	8
N.D.:	22	Geçerli oy:	248
PASOK:	51	Güven:	140
KKE:	-	N.D.:	23
Digerleri:	3	PASOK:	66
43. Sandık - İdadiye (Kadın)		KKE:	10
Kullanılan oy:	193	Digerleri:	29
Geçersiz oy:	7	49. Sandık - Yenice (KADIN)	
Geçerli oy:	186	Kullanılan oy:	206
Güven:	115	Geçersiz oy:	9
N.D.:	20	Geçerli oy:	197
PASOK:	41	Güven:	112
KKE:	...	N.D.:	17
Digerleri:	10	PASOK:	53
44. Sandık - İdadiye (Kadın)		KKE:	2
Kullanılan oy:	231	DİANA:	5

Düğerleri:	10	Geçerli oy:	256
50. Sandık - Yenice (Kadın)		Güven:	197
Kullanılan oy:	293	N.D.:	19
Geçersiz oy:	11	PASOK:	27
Geçerli oy:	282	KKE:	4
Güven:	189	DIANA	4
N.D.:	27	Düğerleri:	5
PASOK:	52	56. Sandık - Kirmahalle (Kadın)	
KKE:	5	Kullanılan oy:	329
Düğerleri:	9	Geçersiz oy:	7
51. Sandık - Yenice (Kadın)		Geçerli oy:	322
Kullanılan oy:	182	Güven:	256
Geçersiz oy:	3	N.D.:	14
Geçerli oy:	179	PASOK:	35
Güven:	119	KKE:	4
N.D.:	12	DIANA:	3
PASOK:	36	Düğerleri:	10
KKE:	5	57. Sandık - Kirmahalle (Kadın)	
DIANA:	3	Kullanılan oy:	167
Düğerleri:	4	Geçersiz oy:	5
59. Sandık - Kirmahalle (Erkek)		Geçerli oy:	162
Kullanılan oy:	318	Güven:	130
Geçersiz oy:	5	N.D.:	3
Geçerli oy:	313	PASOK:	25
Güven:	236	KKE:	2
N.D.:	17	Düğerleri:	2
PASOK:	48	58. Sandık - Kirmahalle (Kadın)	
KKE:	5	Kullanılan oy:	243
Düğerleri:	7	Geçersiz oy:	6
53. Sandık - Kirmahalle (Erkek)		Geçerli oy:	237
Kullanılan oy:	281	Güven:	191
Geçersiz oy:	6	N.D.:	8
Geçerli oy:	275	PASOK:	24
Güven:	201	KKE:	2
N.D.:	24	Düğerleri:	14
PASOK:	37	65. Sandık - Arabacıköy (Karışık)	
KKE:	4	Kullanılan oy:	282
DIANA:	5	Geçersiz oy:	45
Düğerleri:	4	Geçerli oy:	237
54. Sandık - Kirmahalle (Erkek)		Güven:	81
Kullanılan oy:	289	N.D.:	83
Geçersiz oy:	1	PASOK:	57
Geçerli oy:	288	KKE:	7
Güven:	206	Düğerleri:	9
N.D.:	18	66. Sandık - Arabacıköy (Karışık)	
PASOK:	56	Kullanılan oy:	250
KKE:	3	Geçersiz oy:	12
Düğerleri:	5	Geçerli oy:	238
55. Sandık - Kirmahalle (Kadın)		Güven:	104
Kullanılan oy:	266	N.D.:	70
Geçersiz oy:	10	PASOK:	45

KKE:	6	N.D.:	85
Diğerleri:	12	PASOK:	43
67. Sandık - Arabacıköy (Karışık)		KKE:	4
Kullanılan oy:	226	Diğerleri:	2
Geçersiz oy:	9	73. Sandık - Uysalı-Kalithea(Karışık)	
Geçerli oy:	217	Kullanılan oy:	390
Güven:	94	Geçersiz oy:	13
N.D.:	79	Geçerli oy:	377
PASOK:	37	Güven:	143
KKE:	5	N.D.:	115
Diğerleri:	2	PASOK:	99
68. Sandık - Yahyabeyli (Erkek)		KKE:	4
Kullanılan oy:	272	Diğerleri:	8
Geçersiz oy:	4	74. Sandık - Uysalı-Kalithea (Karışık)	
Geçerli oy:	268	Kullanılan oy:	444
Güven:	223	Geçersiz oy:	10
N.D.:	16	Geçerli oy:	434
PASOK:	22	Güven:	167
KKE:	5	N.D.:	130
Diğerleri:	4	PASOK:	110
69. Sandık - Yahyabeyli (Kadın)		KKE:	13
Kullanılan oy:	205	Diğerleri:	9
Geçersiz oy:	-	75. Sandık - Ortacı -(Karışık)	
Geçerli oy:	205	Kullanılan oy:	249
Güven:	178	Geçersiz oy:	4
N.D.:	8	Geçerli oy:	245
PASOK:	10	Güven:	41
KKE:	5	N.D.:	123
Diğerleri:	4	PASOK:	41
70. Sandık - Yahyabeyli		KKE:	3
Kullanılan oy:	269	DİANA:	36
Geçersiz oy:	5	Diğerleri:	1
Geçerli oy:	264	76. Sandık - Ortacı -(Karışık)	
Güven:	225	Kullanılan oy:	339
N.D.:	19	Geçersiz oy:	4
PASOK:	11	Geçerli oy:	335
Diğerleri:	9	Güven:	43
71. Sandık - Ambarköy (Karışık)		N.D.:	190
Kullanılan oy:	209	PASOK:	57
Geçersiz oy:	1	KKE:	2
Geçerli oy:	208	DİANA:	37
Güven:	65	Diğerleri:	6
N.D.:	91	77. Sandık - Ortacı - (Karışık)	
PASOK:	40	Kullanılan oy:	278
KKE:	6	Geçersiz oy:	8
Diğerleri:	6	Geçerli oy:	270
72. Sandık - Ambarköy (Karışık)		Güven:	58
Kullanılan oy:	212	N.D.:	140
Geçersiz oy:	4	PASOK:	19
Geçerli oy:	208	KKE:	2
Güven:	74	DİANA:	20

Düğerleri:	1	PASOK:	24
78. Sandık - Ortacı - (Karışık)		KKE:	5
Kullanılan oy:	380	Düğerleri:	11
Geçersiz oy:	13	84. Sandık - Bulatköy - (Karışık)	
Geçerli oy:	367	Kullanılan oy:	264
Güven:	70	Geçersiz oy:	19
N.D.:	269	Geçerli oy:	245
PASOK:	25	Güven:	214
Düğerleri:	3	N.D.:	10
79. Sandık - Bulatköy - (Karışık)		PASOK:	14
Kullanılan oy:	387	KKE:	-
Geçersiz oy:	15	Düğerleri:	6
Geçerli oy:	372	85. Sandık - Bulatköy - (Karışık)	
Güven:	273	Kullanılan oy:	279
N.D.:	46	Geçersiz oy:	10
PASOK:	45	Geçerli oy:	269
KKE:	3	Güven:	214
Düğerleri:	5	N.D.:	28
80. Sandık - Bulatköy - (Karışık)		PASOK:	21
Kullanılan oy:	306	KKE:	2
Geçersiz oy:	7	Düğerleri:	4
Geçerli oy:	299	86. Sandık - İrcanhisar - (Karışık)	
Güven:	233	Kullanılan oy:	309
N.D.:	16	Geçersiz oy:	35
PASOK:	40	Geçerli oy:	274
KKE:	-	Güven:	150
Düğerleri:	8	N.D.:	63
81. Sandık - Bulatköy - (Karışık)		PASOK:	48
Kullanılan oy:	368	KKE:	8
Geçersiz oy:	9	Düğerleri:	5
Geçerli oy:	359	87. Sandık - İrcanhisar - (Karışık)	
Güven:	284	Kullanılan oy:	362
N.D.:	31	Geçersiz oy:	106
PASOK:	32	Geçerli oy:	256
KKE:	8	Güven:	84
Düğerleri:	4	N.D.:	97
82. Sandık - Bulatköy - (Karışık)		PASOK:	65
Kullanılan oy:	305	KKE:	1
Geçersiz oy:	10	Düğerleri:	5
Geçerli oy:	295	90. Sandık - İrcanhisar - (Karışık)	
Güven:	207	Kullanılan oy:	347
N.D.:	45	Geçersiz oy:	60
PASOK:	35	Geçerli oy:	287
KKE:	2	Güven:	176
Düğerleri:	6	N.D.:	60
83. Sandık - Bulatköy - (Karışık)		PASOK:	45
Kullanılan oy:	365	KKE:	2
Geçersiz oy:	11	Düğerleri:	4
Geçerli oy:	354	91. Sandık - İrcanhisar - (Karışık)	
Güven:	297	Kullanılan oy:	313
N.D.:	17	Geçersiz oy:	3

Geçerli oy:	310	Kullanılan oy:	381
Güven:	132	Geçersiz oy:	7
N.D.:	177	Diğerler:	...

an oy:	356	Güven:	45	Kullanı
z oy:	15	N.D.:	112	Geçersiz
oy:	341	PASOK:	126	Geçerli
:	194	KKE:	9	Güven:
i:	57	Diğerleri:	4	N.D.:
ndik - Yassıköy (Karışık)	66	95. Sandık - Roditi - Seymen (Karışık)		PASOK
an oy:	15	Kullanılan oy:	348	KKE:
z oy:	9	Geçersiz oy:	4	Diğerler
oy:	339	Geçerli oy:	344	103. Sa
:	329	Güven:	86	Kullani
i:	64	N.D.:	126	Geçersiz
ndik - Yassıköy (Karışık)	203	PASOK:	115	Geçerli
an oy:	54	KKE:	12	Güven:
z oy:	5	Diğerleri:	4	N.D.:
oy:	3	97. Sandık - Yassıköy (Karışık)		PASOK
i:	314	Kullanılan oy:	395	KKE:
ndik - Yassıköy (Karışık)	13	Geçersiz oy:	56	Diğerler
an oy:	301	Geçerli oy:	339	97. San
z oy:	70	Güven:	110	Kullani
oy:	181	N.D.:	82	Geçersiz
:	42	PASOK:	114	Geçerli
i:	3	KKE:	21	Güven:
ndik - Yassıköy (Karışık)	5	Diğerleri:	12	N.D.:
an oy:	212	98. Sandık - Yassıköy (Karışık)		PASOK
z oy:	12	Kullanılan oy:	325	KKE:
oy:	313	Geçersiz oy:	12	Diğerler
i:	97	Geçerli oy:	313	105. Sa
ndik - Yassıköy (Karışık)	212	Güven:	97	Kullani

KKE:	2	K.K.E:	11
Düğerleri:	3	Diana	6
108. Sandık - Kalfa-Yabıcıklı-Bulduku		Düğerleri:	4
Kullanılan oy:	296	116. Sandık - Küçükköy (Karışık)	
Geçersiz oy:	11	Kullanılan oy:	333
Geçerli oy:	285	Geçersiz oy:	5
Güven:	257	Geçerli oy:	328
N.D.:	16	Güven:	76
PASOK:	9	N.D.:	105
KKE:	-	PASOK:	116
Düğerleri:	3	K.K.E:	22
108. Sandık - Kalfa-Yabıcıklı-Bulduku		Diana	7
Kullanılan oy:	316	Düğerleri:	2
Geçersiz oy:	9	115. Sandık - Küçükköy (Karışık)	
Geçerli oy:	307	Kullanılan oy:	334
Güven:	279	Geçersiz oy:	10
N.D.:	12	Geçerli oy:	324
PASOK:	9	Güven:	180
Düğerleri:	6	N.D.:	68
110. Sandık - Kalfa-Yabıcıklı-Bulduku		PASOK:	61
Kullanılan oy:	216	K.K.E:	8
Geçersiz oy:	4	Düğerleri:	7
Geçerli oy:	212	118. Sandık - Küçükköy (Karışık)	
Güven:	176	Kullanılan oy:	327
N.D.:	14	Geçersiz oy:	5
PASOK:	18	Geçerli oy:	322
Düğerleri:	4	Güven:	139
112. Sandık - Sarancıma		N.D.:	76
Kullanılan oy:	305	PASOK:	88
Geçersiz oy:	7	K.K.E:	6
Geçerli oy:	298	Diana	8
Güven:	184	Düğerleri:	5
N.D.:	45	121. Sandık - Sofular (Karışık)	
PASOK:	41	Kullanılan oy:	266
Düğerleri:	19	Geçersiz oy:	19
114. Sandık - Küçükköy (Karışık)		Geçerli oy:	247
Kullanılan oy:	388	Güven:	12
Geçersiz oy:	4	N.D.:	145
Geçerli oy:	384	PASOK:	75
Güven:	103	Diana	5
N.D.:	85	Düğerleri:	12
PASOK:	119	122. Sandık - Meşe-Nuhçalı (Karışık)	
Diana	6	Kullanılan oy:	279
Düğerleri:	3	Geçersiz oy:	1
115. Sandık - Küçükköy (Karışık)		Geçerli oy:	278
Kullanılan oy:	342	Güven:	39
Geçersiz oy:	3	N.D.:	111
Geçerli oy:	339	PASOK:	123
Güven:	143	Düğerleri:	5
N.D.:	79	123. Sandık - Meşe-Nuhçalı- (Karışık)	
PASOK:	95	Kullanılan oy:	289

Geçersiz oy:	6	132. Sandık - Cambaz- (Karışık)	
Geçerli oy:	223	Kullanılan oy:	382
Güven:	84	Geçersiz oy:	47
ND:	26	Geçerli oy:	335
PASOK:	107	Güven:	43
KKE:	2	ND:	186
Digerleri:	4	PASOK:	95
124. Sandık - Ortakısla (Karışık)		KKE:	9
Kullanılan oy:	242	Digerleri:	2
Geçersiz oy:	3	133. Sandık - Cambaz- (Karışık)	
Geçerli oy:	239	Kullanılan oy:	352
Güven:	28	Geçersiz oy:	25
ND:	92	Geçerli oy:	327
PASOK:	115	Güven:	20
Digerleri:	4	ND:	192
125 Sandık - Ortakısla (Karışık)		PASOK:	101
Kullanılan oy:	260	KKE:	11
Geçersiz oy:	9	Digerleri:	3
Geçerli oy:	251	134. Sandık - Cambaz- (Karışık)	
Güven:	6	Kullanılan oy:	359
ND:	122	Geçersiz oy:	37
PASOK:	119	Geçerli oy:	322
Digerleri:	4	Güven:	65
126. Sandık - Bayath (Karma)		ND:	165
Kullanılan oy:	379	PASOK:	78
Geçersiz oy:	16	KKE:	9
Geçerli oy:	363	Digerleri:	5
Güven:	83	135. Sandık - Cambaz- (Karışık)	
ND:	163	Kullanılan oy:	297
PASOK:	93	Geçersiz oy:	16
KKE:	12	Geçerli oy:	281
Digerleri:	12	Güven:	95
127. Sandık - Demirbeyli- (Karışık)		ND:	131
Kullanılan oy:	336	PASOK:	43
Geçersiz oy:	5	KKE:	5
Geçerli oy:	331	Digerleri:	7
Güven:	285	136. Sandık - Cambaz- (Karışık)	
ND:	19	Kullanılan oy:	328
PASOK:	18	Geçersiz oy:	12
KKE:	5	Geçerli oy:	316
Digerleri:	4	Güven:	127
128. Sandık - Demirbeyli- (Karışık)		ND:	59
Kullanılan oy:	315	PASOK:	82
Geçersiz oy:	10	KKE:	45
Geçerli oy:	305	Digerleri:	1
Güven:	258	137. Sandık - Cambaz- (Karışık)	
ND:	16	Kullanılan oy:	315
PASOK:	23	Geçersiz oy:	23
KKE:	3	Geçerli oy:	292
Digerleri:	5	Güven:	112

ND:	61	156. Sandık - Narlıköy- (Karışık)	
PASOK:	64	Kullanılan oy:	367
KKE:	50	Geçersiz oy:	63
Digerleri:	5	Geçerli oy:	304
143. Sandık - Yardımlı		Güven:	168
144. Sandık - Hemetli		ND:	43
Kullanılan oy:	376	PASOK:	70
Geçersiz oy:	15	KKE:	-
Geçerli oy:	361	Digerleri:	3
Güven:	196	157. Sandık - Narlıköy- (Karışık)	
ND:	83	Kullanılan oy:	349
PASOK:	72	Geçersiz oy:	10
KKE:	5	Geçerli oy:	339
Digerleri:	5	Güven:	171
151. Sandık - Musacik		ND:	75
Kullanılan oy:	266	PASOK:	77
Geçersiz oy:	5	KKE:	12
Geçerli oy:	261	Digerleri:	4
Güven:	139	165. Sandık - Susurköy- (Karışık)	
ND:	52	Kullanılan oy:	300
PASOK:	61	Geçersiz oy:	44
KKE:	5	Geçerli oy:	256
Digerleri:	4	Güven:	195
152. Sandık - Dereköy- (Karışık)		ND:	15
Kullanılan oy:	364	PASOK:	32
Geçersiz oy:	8	KKE:	4
Geçerli oy:	356	Digerleri:	10
Güven:	188	167. Sandık - Susurköy- (Karışık)	
ND:	94	Kullanılan oy:	304
PASOK:	60	Geçersiz oy:	9
KKE:	5	Geçerli oy:	295
Digerleri:	9	Güven:	227
154. Sandık - Denizler- (Karışık)		ND:	25
Kullanılan oy:	225	PASOK:	30
Geçersiz oy:	12	KKE:	30
Geçerli oy:	243	KKE:	5
Güven:	10	Digerleri:	8
ND:	80	169. Sandık - Susurköy- (Karışık)	
PASOK:	122	Kullanılan oy:	380
KKE:	24	Geçersiz oy:	31
Digerleri:	2	Geçerli oy:	349
155. Sandık - Cambaz- (Karışık)		Güven:	207
Kullanılan oy:	341	ND:	58
Geçersiz oy:	49	PASOK:	73
Geçerli oy:	229	KKE:	10
Güven:	128	Digerleri:	1
ND:	79	170. Sandık - Susurköy- (Karışık)	
PASOK:	55	Kullanılan oy:	369
KKE:	22	Geçersiz oy:	11
Digerleri:	8	Geçerli oy:	358

Güven:	220	180. Sandık - Çeribaşkoy- (Karışık)	
ND:	46	Kullanılan oy:	251
PASOK:	76	Geçersiz oy:	4
KKE:	5	Geçerli oy:	247
Düğerleri:	12	Güven:	40
171. Sandık - Kirezli- (Karışık)		ND:	114
Kullanılan oy:	89	PASOK:	72
Geçersiz oy:	2	KKE:	8
Geçerli oy:	87	Düğerleri:	13
Güven:	64	180. Sandık - Çeribaşkoy- (Karışık)	
ND:	12	Kullanılan oy:	268
PASOK:	7	Geçersiz oy:	7
KKE:	-	Geçerli oy:	261
Düğerleri:	4	Güven:	47
176. Sandık - Şapçı		ND:	127
Kullanılan oy:	345	PASOK:	72
Geçersiz oy:	11	KKE:	8
Geçerli oy:	334	Düğerleri:	7
Güven:	134	182. Sandık - Gaybıköy- (Karışık)	
ND:	103	Kullanılan oy:	299
PASOK:	68	Geçersiz oy:	6
KKE:	18	Geçerli oy:	293
Düğerleri:	11	Güven:	47
177. Sandık - Şapçı		ND:	142
Kullanılan oy:	353	PASOK:	76
Geçersiz oy:	11	KKE:	15
Geçerli oy:	342	Düğerleri:	13

13	PAZAR:	91	Kullanılan oy:	
5	KKE:	12	Geçersiz oy:	
68	Düğerleri:	23	Geçerli oy:	
88	185. Sandık - Kozlubekir		Güven:	
32	Kullanılan oy:	404	ND:	
11	Geçersiz oy:	13	PASOK:	
3	Geçerli oy:	391	KKE:	
4	Güven:	255	Düğerleri:	
2	ND:	52	179. Sandık - Aşağıköy- (Karışık)	
0	PASOK:	80	Kullanılan oy:	
0	KKE:	4	Geçersiz oy:	
2	Düğerleri:	2	Geçerli oy:	
9	186. Sandık - Kozlubekir		Güven:	
0	Kullanılan oy:	426	ND:	
0	Geçersiz oy:	18	PASOK:	
6	Geçerli oy:	408	KKE:	
7	Güven:	304	Düğerleri:	

ND:	39	Geçerli oy:	292
PASOK:	58	Güven:	151
KKE:	-	ND:	46
Dügerleri:	7	PASOK:	79
187. Sandık - K Müsellim		KKE:	15
Kullanan oy:	327	Dügerleri:	7
Geçersiz oy:	12	193. Sandık - Durhasanlar - (Karışık)	
Geçerli oy:	315	Kullanan oy:	348
Güven:	288	Geçersiz oy:	59
ND:	15	Geçerli oy:	289
PASOK:	8	Güven:	106
KKE:	2	ND:	85
Dügerleri:	8	PASOK:	83
188. Sandık - Kurcalı - (Karışık)		KKE:	15
Kullanan oy:	301	Dügerleri:	-
Geçersiz oy:	7	195. Sandık - Taşkınlar	
Geçerli oy:	294	Kullanan oy:	431
Güven:	183	Geçersiz oy:	8
ND:	58	Geçerli oy:	428
PASOK:	47	Güven:	343
KKE:	-	ND:	44
Dügerleri:	6	PASOK:	17
189. Sandık - Kurcalı - (Karışık)		KKE:	-
Kullanan oy:	325	Dügerleri:	9
Geçersiz oy:	17	196. Sandık - Karacaoglu	
Geçerli oy:	308	Kullanan oy:	265
Güven:	187	Geçersiz oy:	15
ND:	61	Geçerli oy:	250
PASOK:	50	Güven:	145
Dügerleri:	10	ND:	52
190. Sandık - Evrenköy - (Karışık)		PASOK:	40
Kullanan oy:	377	KKE:	6
Geçersiz oy:	12	Dügerleri:	7
Geçerli oy:	365	199. Sandık - Balahor - (Karışık)	
Güven:	202	Kullanan oy:	252
ND:	100	Geçersiz oy:	4
PASOK:	50	Geçerli oy:	248
KKE:	8	Güven:	148
Dügerleri:	5	ND:	25
191. Sandık - Bıyıklıköy - (Karışık)		PASOK:	60
Kullanan oy:	309	KKE:	11
Geçersiz oy:	6	Dügerleri:	4
Geçerli oy:	303	201. Sandık - Bıyıklıköy - (Karışık)	
Güven:	148	Kullanan oy:	250
ND:	49	Geçersiz oy:	7
PASOK:	75	Geçerli oy:	243
KKE:	25	Güven:	108
Dügerleri:	6	ND:	57
192. Sandık - Bıyıklıköy - (Karışık)		PASOK:	68
Kullanan oy:	298	KKE:	6
Geçersiz oy:	6	Dügerleri:	4

202. Sandık - İrcan - (Karışık)	KKE:	6
Kullanılan oy:	Dügerleri:	3
Geçersiz oy:	6	209. Sandık - Mehriköz
Geçerli oy:	Kullanılan oy:	343
Güven:	Geçersiz oy:	16
ND:	Geçerli oy:	327
PASOK:	Güven:	58
KKE:	ND:	75
Dügerleri:	PASOK:	171
203. Sandık - İrcan - (Karışık)	KKE:	7
Kullanılan oy:	Dügerleri:	16
Geçersiz oy:	211. Sandık - Hebilköy	
Geçerli oy:	Kullanılan oy:	336
Güven:	Geçersiz oy:	11
ND:	Geçerli oy:	325
PASOK:	Güven:	226
KKE:	ND:	48
Dügerleri:	PASOK:	39
204. Sandık - Büyükköy - (Karışık)	KKE:	-
Kullanılan oy:	Dügerleri:	12
Geçersiz oy:	212. Sandık - Karakurcah (Karışık)	
Geçerli oy:	Kullanılan oy:	356
Güven:	Geçersiz oy:	35
ND:	Geçerli oy:	321
PASOK:	Güven:	92
KKE:	ND:	117
Dügerleri:	PASOK:	88
205. Sandık - Basırhköy - (Karışık)	KKE:	22
Kullanılan oy:	Dügerleri:	2
Geçersiz oy:	214. Sandık - Lefeciler (Karışık)	
Geçerli oy:	Kullanılan oy:	320
Güven:	Geçersiz oy:	6
ND:	Geçerli oy:	314
PASOK:	Güven:	59
KKE:	ND:	108
Dügerleri:	PASOK:	134
206. Sandık - Basırhköy	KKE:	10
Kullanılan oy:	Dügerleri:	3
Geçersiz oy:	215. Sandık - Lefeciler (Karışık)	
Geçerli oy:	Kullanılan oy:	311
Güven:	Geçersiz oy:	29
ND:	Geçerli oy:	282
PASOK:	Güven:	30
Dügerleri:	ND:	108
208. Sandık - Mehriköz	PASOK:	128
Kullanılan oy:	KKE:	11
Geçersiz oy:	Dügerleri:	5
Geçerli oy:	322. Sandık - Lefeciler (Karışık)	
Güven:	Kullanılan oy:	262
ND:	Geçersiz oy:	12
PASOK:	Geçerli oy:	250

Güven:	60	Geçersiz oy:	3
ND:	66	Geçerli oy:	232
PASOK:	107	Güven:	195
KKE:	15	ND:	23
Digerleri:	2	PASOK:	8
217. Sandık - Işıklar - (Karışık)	489	KKE:	-
Kullanılan oy:	6	Digerleri:	5
Geçersiz oy:	483	228. Sandık - Domruköy	
Geçerli oy:	73	Kullanılan oy:	390
Güven:	218	Geçersiz oy:	10
ND:	144	Geçerli oy:	380
PASOK:	32	Güven:	332
KKE:	7	ND:	15
Digerleri:	433	PASOK:	25
218. Sandık - Işıklar - (Karışık)	424	KKE:	-
Kullanılan oy:	9	Digerleri:	8
Geçersiz oy:	229. Sandık - Domruköy		
Geçerli oy:	79	Kullanılan oy:	414
Güven:	192	Geçersiz oy:	15
ND:	120	Geçerli oy:	399
PASOK:	26	Güven:	360
KKE:	7	ND:	11
Digerleri:	447	PASOK:	25
223. Sandık - Sirkeli	368	Digerleri:	3
Kullanılan oy:	17	230. Sandık - Kızılağaç	
Geçersiz oy:	430	Kullanılan oy:	371
Geçerli oy:	28	Geçersiz oy:	15
Güven:	20	Geçerli oy:	359
ND:	19	Güven:	22
PASOK:	20	ND:	62
Digerleri:	360	PASOK:	56
224. Sandık - Sirkeli	351	KKE:	-
Kullanılan oy:	96	Digerleri:	12
Geçersiz oy:	231. Sandık - Kızılağaç		
Geçerli oy:	282	Kullanılan oy:	390
Güven:	36	Geçersiz oy:	9
ND:	25	Geçerli oy:	381
PASOK:	4	Güven:	260
KKE:	4	ND:	52
Digerleri:	321	PASOK:	49
225. Sandık - Sirkeli	315	KKE:	7
Kullanılan oy:	6	Digerleri:	9
Geçersiz oy:	272	88. Sandık - İrcanhisar - (Karışık)	
Geçerli oy:	20	Kullanılan oy:	387
Güven:	15	Geçersiz oy:	63
ND:	2	Geçerli oy:	324
PASOK:	6	Güven:	224
KKE:	235	ND:	41
Digerleri:	227. Sandık - Sirkeli	PASOK:	51
Kullanılan oy:	235	KKE:	2
		Digerleri:	6

96. Sandık - Yassıköy - (Karışık)	PASOK:	202
Kullanılan oy:	KKE:	28
Geçersiz oy:	Düğerleri:	16
Geçerli oy:	166 Sandık - Susurköy - (Karışık)	
Güven:	Kullanılan oy:	305
ND:	Geçersiz oy:	108
PASOK:	Geçerli oy:	197
KKE:	Güven:	120
Düğerleri:	ND:	23
100. Sandık - Yassıköy - (Karışık)	PASOK:	43
Kullanılan oy:	KKE:	5
Geçersiz oy:	Düğerleri:	6
Geçerli oy:	89. Sandık - İrcanhisar - (Karma)	
Güven:	Kullanılan oy:	330
ND:	Geçersiz oy:	48
PASOK:	Geçerli oy:	282
KKE:	Güven:	162
Düğerleri:	ND:	59
129. Sandık - Demirbeyli - (Karışık)	PASOK:	50
Kullanılan oy:	KKE:	3
Geçersiz oy:	Düğerleri:	18
Geçerli oy:	198. Sandık - Karacaoğlan - (Karışık)	
Güven:	Kullanılan oy:	299
ND:	Geçersiz oy:	11
PASOK:	Geçerli oy:	288
KKE:	Güven:	176
Düğerleri:	ND:	65
143. Sandık - Yardımlı - (Karışık)	PASOK:	55
Kullanılan oy:	KKE:	3
Geçersiz oy:	Düğerleri:	19
Geçerli oy:	200. Sandık - Ballahor - (Karışık)	
Güven:	Kullanılan oy:	264
ND:	Geçersiz oy:	6
PASOK:	Geçerli oy:	258
KKE:	Güven:	149
Düğerleri:	ND:	42
153. Sandık - Dereköy - (Karışık)	PASOK:	57
Kullanılan oy:	KKE:	7
Geçersiz oy:	Düğerleri:	3
Geçerli oy:	210. Sandık - Mehriköz - (Karışık)	
Güven:	Kullanılan oy:	380
ND:	Geçersiz oy:	5
PASOK:	Geçerli oy:	375
KKE:	Güven:	113
Düğerleri:	ND:	86
159. Sandık - Hacılar - (Karışık)	PASOK:	162
Kullanılan oy:	KKE:	5
Geçersiz oy:	Düğerleri:	9
Geçerli oy:	213. Sandık - Kırcalı - (Karışık)	
Güven:	Kullanılan oy:	350
ND:	Geçersiz oy:	8

Geçerli oy:	342	PASOK:	53
Güven:	107	KKE:	3
ND:	130	Diğerleri:	3
PASOK:	89	164. Sandık - Susurköy - (Karışık)	
KKE:	15	Kullanılan oy:	291
Diğerleri:	1	Geçersiz oy:	6
207. Sandık - Hacımustafaköy - (Karışık)	397	Geçerli oy:	285
Kullanılan oy:	397	Güven:	213
Geçersiz oy:	16	ND:	23
Geçerli oy:	381	PASOK:	41
Güven:	94	KKE:	1
ND:	143	Diğerleri:	7
PASOK:	125	NOT: "Karışık" yazılı sandıklar Hristiyan ve Müslümanların karışık oy kullandıkları sandıklardır	
KKE:	6		
Diğerleri:	13		
226. Sandık - Sirkeli - (Karışık)	289		
Kullanılan oy:	289		
Geçersiz oy:	8		
Geçerli oy:	281		
Güven:	242		
ND:	12	18 Haziran seçimlerinin partilere göre kesin oy dağılımı ve yüzdeleri şöyledir:	
PASOK:	18	Kayıtlı seçmen:	8.379.167
KKE:	2	Kullanılan oy:	6.669.334
Diğerleri:	7	Geçerli oy:	6.521.406
194. Sandık-Hacıköy-Dolapcılar-(Karışık)	426	Geçersiz oy:	128.540
Kullanılan oy:	426	Beyaz oy:	19.385
Geçersiz oy:	12		
Geçerli oy:	414		
Güven:	365		
ND:	18		
PASOK:	89		
KKE:	3		
Diğerleri:	-		
197. Sandık - Karacaoğlan - (Karışık)	292		
Kullanılan oy:	292		
Geçersiz oy:	17		
Geçerli oy:	275		
Güven:	165		
ND:	51		
		ND:	2.835.452. % 44,25
		PASOK:	2.552.878. % 39,15
		Birleşik Sol:	855.620. % 1312
		DIANA:	65.932. % 101
		EDİK:	8.126. % 012
		EPEN:	20.843. % 032
		KKE İÇ:	18.114. % 028
		Bağımsızlar:	35.787. % 055

Ülke Çapında Atılan Oylar Ve Kesin Seçim Sonuçları

18 Haziran seçimlerinin partilere göre kesin oy dağılımı ve yüzdeleri şöyledir:

Kayıtlı seçmen:	8.379.167
Kullanılan oy:	6.669.334
Geçerli oy:	6.521.406
Geçersiz oy:	128.540
Beyaz oy:	19.385

Oyların Partilere Dağılımı:

ND:	2.835.452. % 44,25
PASOK:	2.552.878. % 39,15
Birleşik Sol:	855.620. % 1312
DIANA:	65.932. % 101
EDİK:	8.126. % 012
EPEN:	20.843. % 032
KKE İÇ:	18.114. % 028
Bağımsızlar:	35.787. % 055

Ümit Kurtuluş

Sınır ve Özgürlük

Karanlık bir gece yarısı
Geçerken Meriç'i özgürlükle kucaklaşmak üzere
Son defa dönüp baktığımızda Fereciğe
Batı Trakya'm sana özlem duyacağız
Sana karmaşık duygularla bir kaç ağıt sunacağız
Sen öyle tatlı öyle güzel bir candın
Sen bizler için ağladım bizler için dayandım
Sana hoşçakal demek bile bir sevgiden oluşum
Sen bir yurttun, yurtların en güzeli
Uğraştık elimizden geldiğince seni yüce kılmaya
Bu uğraşa bir son vermişsek, suçsuzuz
Çünkü herkesin savunduğu gibi, her halde biz yurtsuzuz.
Herkes bunu savunuyor. Yalan değil mi Batı Trakyam.
Gözler yaşlı, gözler bugulu
İçimiz dolu dolu
Gönlümüzde hasretlerin hasreti ekmeğin
Ayrınlık zor.
Hoşçakal Trakyam
Unutma bizi

Bursa (30.3.1976)

Ümit Kurtuluş

Nazlı

Neden ağlıyorsun Nazlı
Yitirdiğin kardeşine
Hain clinde tecavüzen
Vurarak kurtardık onu.
Görsen şu ellerde
Görsen ne dümenler döndü
Hani o bize taşıdığını
Cephane vardi ya
Bir hain tarafından düşmanlara satıldı.
Nerde özlediğin şirin dünya?
Onun için kardeşine bu kurşunlar sıkıldı.
Görüyor sun işte Nazlı görüyorsun
Yanında savaşır
"Hakkımızı vermeyiz" diye
Haykırarak kan döktüğümüz
Şu canımız bir avuç toprak
Satıldı.
Duramıyor işte.
Gel Nazlı
Biliyorum sen de böyle istersin
İstersin ki şu cılız kardeşin
Doğu yolu göstersin
Bir savaş yapılsın
Zulmün başladığı yere
Onu önlümüze sere sere
İllerleyelim.

Gel Nazlı
Biliyorum sen de böyle istersin
Battı Trakyalı her kız gibi
Sönmesin bağırdı
Alev alev yanın korlar
Biz gerilersek
Bizi mecnun, bizi esir kıllarlar
- Zeten öyleyiz ya-
Ama söz. Benden yiğitçe söz
Kardeşini canlandıracıız
Şu katil köpeğe de
Kardeşliği öğreteceğiz.
Kardeşlik meşalesini yakıp
Rodoplara tutacağız
Kötülükler aşasacak
Sömürür son bulacak
Dostluk bakışlarımız onlara can verecek
Katı kalpler eriyecek
Hakkımızı kanımızla alacağız.
Hasat vakti ekinleri
Bıçecəğiz.
Olanların cezasını
Göreceksin Nazlı göreceksin
Soracağız.

İstanbul (29.2.1976)

Mutlaka bir gün

Düşler olumlu

Düşler hep aynı uykularda görülen
Bir gün mutlaka sarılacağın seninle
Toprağım öpeceğim seni olanca kederimle
Bir gün sen ben, ben sen olacağız.

Mutlaka bir gün

Hayaller baldan tatlı ümidin kapıları
Hayaller yönlendirici ve kırcı.
Bir gün mutlaka gülüşeceğiz seninle
Sevgilim saracağım seni zincirli kollarımla.
Bir gün mutlaka sen bana, ben sana kavuşacağız.

Mutlaka bir gün

Gerçek çok acı, yıkıcı ve öldürücü
Gerçek düşlerden hayalden yüce
Trakya'm, Batı Trakya'm gömülüyüz seninle
Trakya'm gizlendim sinene korkumla gururumla
Bir gün mutlaka sen benimle, ben seninle
Yüceleceğiz, doğrulacağiz, kurtulacağız Trakya'm
Bir gün gömüldüğümüz yerden
Dirileceğiz Trakya'm.

Mutlaka bir gün.

ERDEM İNŞAAT

Hasan Erdem Yüksek Mühendis

Satılık Kaliteli Daire ve Dükkanlar

Arsalarınıza anahtar teslimi
ve kat karşılığı inşaat yapılır.

Adres : Merkez Mah. Şirin Sk. No: 16/3

Avcılar-İstanbul

Tel : İş: 590 90 48 Ev: 168 03 20